

politic ZATVORENIK

GODINA XIX. - LIPANJ 2009. CIJENA 15 KN

BROJ 207

**UKLONIMO IME ZLOČINCA JOSIPA BROZA TITA
SA SVIH JAVNIH POVRŠINA U HRVATSKOJ
(Krug za trg, 6. lipnja 2009.)**

politički **ZATVORENIK**

**GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA**

PREDSEDJEDNIK DRUŠTVA
Alfred Obranić

UREDNIČKI ODBOR GLASILA
Višnja Sever, Andrija Vučemil,
Ljubomir Brdar, Zorka Zane,
Jure Knežević

GLAVNI UREDNIK
Tomislav Jonjić

UREDNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Vojnovićeva 15
tel: 01/46 15 437, 46 15 438
fax: 01/46 15 437
e-mail: hdpz-sred@hdpz.t-com.hr

PRIJELOM I TISAK
MINI-PRINT-LOGO d.o.o. Varaždin

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn

Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: **Europa** 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti

Žiro račun: 2503007-1100009317
kod Volksbank d.d. Zagreb
Devizni račun: **416446-7101** S.W.I.F.T.
Code **VBCRHR22** kod Volksbank d.d. Zagreb

Rukopisi se ne vraćaju,
list uređuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.

Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima

Za sve informacije i kontakte u svezi sa
suradnjom i preplatom tel.: 01/46 15 437
radnim danom od 9.00 do 13.00 sati.

ISSN 1331-4688

Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn

<http://www.hdpz.t-com.hr>

*Slika na naslovnoj stranici.
Pobjjeni bez suda u ime Jugoslavije i Tita -
Krug za trg, Zagreb, 6. lipnja 2009.*

POSTANIMO UČINKOVITI

Opisat ću vam s nekoliko rečenica dva nedavna događaja na kojima je sudjelovalo podosta naših članova. Najprije, u subotu, 6. lipnja, ispred Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu se po treći put sastao KRUG ZA TRG. Skup nije bio masovan, bilo je na njemu oko 2.000 ljudi, ali je zato civilizacijski i sadržajno bio na najvišem nivou. Čestitke svima u odboru koji su na originalan način dočarali svu grozotu i veličinu zločina. Kroz osobne tragedije mladih, nevinih ljudi, dvadesetogodišnjaka, prikazana je cjelokupna patnja i žrtva hrvatskog naroda koncem rata i osobito poratnih dana. Ovaj puta nisu spominjane žrtve u brojkama, govorilo se o gubitku brata, oca, muža, zaručnika, sina, kćeri, rođaka, susjeda, prijatelja i to biranim tekstovima, tako da nije bilo sudionika kojem se nije zaiskrila suza u oku.

Zaorila se i pjesma za trg i bližu okolicu - *Rajska Djevo i Bože, čuvaj Hrvatsku.*

Sljedeći dan, u nedjelju, okupili smo se u približno istom broju na komemorativnoj svečanosti i tradicionalnoj misi za žrtve zločina u Maceljskoj gori. Opet govor o masovnom zločinu počinjenom u maceljskim šumama, propovijed i molitva za žrtve i zločince. Opet *Rajska Djevo* i pjesma nad pjesmama - *Lijepa naša.*

No, mislim da naši skupovi nisu tek puka sjećanja, nego i bunt radi prikrivanja zločina, radi prekrajanja istine, uperen protiv lokalne i državne vlasti koja ništa ne poduzima već petnaest godina. Osim spomena na žrtve, tražimo da se imenuju odgovorni, da se provede pravosudni postupak protiv počinitelja koji su još živi, a da povjesna istina postane baština hrvatskoga naroda. Tek nakon toga dolazit će mirni i spokojni na memorijalne skupove, u spomen na žrtve recitirati pjesme, nastojati govoriti što bolje tekstove i otpjevati pjesme u spomen poginulim i u čast naše domovine.

Do onda moramo nešto promijeniti, jer one koji odlučuju nismo uspjeli uvjeriti poezijom, govorima, pjesmom, molitvom, misama.

Ispada, da nas ne razumiju.

U našim riječima nema mržnje i osvete, nego samo istina, ali to očito nije ključ za bravu njihove savjesti. Ne reagirajući na naše zahtjeve, šalju nam poruku - vaši skupovi su besmisleni. No, kao časni ljudi moramo ostati u borbi za istinu, makar ovoga trenutka naš trud izgleda uzaludan, ali za našu povijest i budućnost to je dobitak i pobjeda. Očito moramo promijeniti retoriku i šire se organizirati, pošto uza svu argumentaciju ne uspijevamo prodrijeti do njihova razuma, a do srca nismo niti pokušali prodrijeti.

I još nešto, naši zahtjevi usmjereni su prema ljudima, koje smo i mi izabrali, da upravljaju gradovima i državom u kojoj svi skupa živimo i za koju smo mi svakako dali puno više od današnjih vlastodržaca.

Razmislite, što nam je činiti? Kako odgovoriti na ignoranciju lokalne, pravosudne i državne vlasti? Svaku dobru ideju objavit ćemo u našemu mjesecniku. Ostanimo civilizirani - postanimo učinkoviti!

Alfred OBRANIĆ, predsjednik
Hrvatskog društva političkih zatvorenika

HRVATSKI NACIONALIZAM NIJE ISTO ŠTO I POLITIČKA DESNICA

Kad čovjek koji ima višak vremena (a nije slabih živaca) odluči posjetiti internetske portale kojekakvih skupina, strančica i samozvanih pokreta koji se krite atributom *hrvatskih nacionalista*, na mnogima od njih zateći će poplavu *crnila* i pravu eksploziju stiliziranih motiva iz germanske i keltske mitologije. Neki od samozvanih hrvatskih nacionalista ponudit će mu i *potpourri* glazbenih brojeva, među kojima nije samo simpatična i benigna vojnička ljubavna pjesmica poput *Lili Marlen*, nego i prave nacionalsocijalističke koračnice, kao što je *Horst-Wessel-Lied (Die Fahne hoch)*, *Im Osten nun marschieren wir* ili *Bomben auf Polenland*. Iako je tomu posjetitelju središnji živčani sustav nadišao stadij ganglija, nužno će se zapitati, kakve veze hrvatski nacionalizam ima s germanskim poganskim mitologijom, ili s jednim beznačajnim lokalnim berlinskim dužnosnikom *Nacional-socijalističke njemačke radničke stranke* koga su 1930. ubili komunisti, i koji razlog pod milim Bogom postoji da Hrvati slave dan kad je Hitlerova soldateska bombama zasula Poljsku.

Ako se pak malo temeljitije pogleda o čemu se radi, lako se dolazi do zaključka da je u većini slučajeva riječ o prilično nemaštovitu oponašanju desničarskih i kvazidesničarskih skupina u Europi (koje, za razliku od Hrvatske, u svojim redovima nerijetko imaju i vrsne intelektualce). No kad već u nas politički mogu djelovati boljševizmom zaslijepljeni mediokriteti poput Ivana Ninića Đunduletova, kad opskurni propagator velikosrpske agresije Voja Stanimirović može biti zastupnikom u Hrvatskome saboru, valja trpjeti djelovanje i onih koji su od svega onoga što na intelektualnome i kulturnom planu nudi nova europska desnica – kao primarno kulturni, a ne politički pokret – pokupili tek ono što je uglavnom beznačajno: simboliku i ikonografiju koja cvjeta na njezinim marginama i u njezinim ustajalim rukavcima. Ali – kad već tobožnji nacionalisti ne znaju (ili, možda, ipak znaju?), da je ideologija nove desnice upravo bitno suprotstavljena ideji modernoga, dakle i hrvatskoga nacionalizma – ne valja šutke trpjeti da se taj podmukli rog *desničarenja* prodaje hrvatskomu narodu pod svijeću hrvatskog rodoljublja.

Hrvatski je nacionalizam, onako kako su ga formulirali Ante Starčević i Eugen Kvaternik, misao slobode, prava i socijalne pravde. Ni onda ni danas on nije ideologija *desnice*. Sloboda pojedinca, skupine i naroda (odnosno ono što je Ivan Oršanić nazvao *integralnom slobodom*) uvijek je i sloboda drugoga i drugaćijega. Neovisna je država nužna pretpostavka hrvatske slobode, ali se ta sloboda ne može ostvariti, niti se mi za nju možemo odgojiti, ako u hrvatskoj državi vlada bespravje, nasilje i nesloboda za druge. Poklići *Ubij Srbinu!* ili *Ubij pedera!* nisu dakle dokaz hrvatskog rodoljublja, nego su otvorena i brutalna negacija najplemenitije misli koja je nastala i sazrela u hrvatskome duhovnom biću. Radi toga samo neznalice i budale (da u tu skupinu zabunom ne uračunamo i provokatore!) misle da crna boja simbolizira hrvatski nacionalizam, i da je poslanje hrvatskoga naroda biti nekakve svjetske ideoološke bitke. Ako smo nekad u njima i sudjelovali – kao što su se hrvatski vojnici u ljetu 1941. pridružili ratu na Istoku – nije to bilo iz ideoloških pobuda, nego radi očuvanja i izgradnje države, upravo po uzoru na grofa Camilla Cavoura koji je odašiljanjem vojske u jedan naizgled *tuđi* rat kao što je bio Krimski (1853.-1856.), odigrao najjaču kartu u veličanstvenoj igri koja se zvala ujedinjenje Italije. Tada, 1941., to je bio jedan od instrumenata oslobođenja Hrvatske; danas, u drugo doba, instrumenti oslobođenja i slobode posve su drugi. Okretanje prošlosti, crne košulje i *Horst-Wessel-Lied* to bez ikakve dvojbe nisu; to su argumenti protiv Hrvatske, a ne za nju!

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

HAAŠKI SVJEDOCI	2
<i>Josip Ljubomir BRDAR</i>	
PROPOVIJED MOSTARSKO-DUVANJSKOG BISKUPA DR. RATKA PERIĆA	8
UKLONIMO TITA IZ ZAGREBA I HRVATSKE!	11
<i>Maja RUNJE</i>	
MACELJSKA KOMEMORACIJA	
7. LIPNJA 2009.	16
<i>Damir BOROVČAK</i>	
MOLITVA ZA ŽRTVE DRAVSKE ŠUME VARAŽDIN, NAJVЕĆEG GROBIŠTA VARAŽDINSKE BISKUPIJE	22
<i>Franjo TALAN</i>	
OBILJEŽENA 64. OBLJETNICA STRADANJA HRVATA NA CRVENOJ STIJENI KOD KISELKJAKA	25
<i>Ana POPOVIĆ</i>	
STOPAMA POBIJENIH – SIMPOZIJ O JUGOSLAVENTSKIM KOMUNISTIČKIM ZLOČINIMA U HERCEGOVINI	26
HRVATSKI VELIKAŠI ŠUBIĆI BRIBIRSKI	35
<i>Dr. sc. Andelko MIJATOVIĆ</i>	
VELIKI FRANJEVAC I DUGOGODIŠNJI POLITIČKI UZNİK: DR. FRA SMILJAN ZVONAR....	38
<i>Mate TADIĆ</i>	
OSUDA U IME NARODA (II.) ...	40
<i>Vera GERARD - ŠIPOŠIĆ</i>	
IZ HRVATSKE IZBJEGLIČKE KRONIKE:	43
<i>Anka RUKAVINA</i>	
TUDMANOVA ČETRDESETOGODIŠNJA RAZMATRANJA HRVATSKE SUDBINE U SVJETLJU EUROPSKOG ZBLIŽAVANJA ...	44
<i>Tomislav JONJIĆ</i>	
IN THIS ISSUE	47
IN DIESEM HEFT	48

HAAŠKI SVJEDOCI

Upravo sam popio „kavici“ sa znancima koji žive u inozemstvu, koji su me nakratko posjetili. On je stranac, a supruga mu je naša cura, vatrema Hrvatica, kako se ono kaže, koja „živi“ Hrvatsku puno intenzivnije i emotivnije, nego mi *domaći*, već zbog toga što je na neki način otrgnuta od domovine. Osjećajući i komentirajući svekolika politička događanja u domovini, „zarazila“ je i svoga muža, pa me nije osobito iznenadilo njegovo izravno pitanje čim smo sjeli za stol: „Je li istina da je jedan Srbin, bivši obaveštajac, odnosno dužnosnik tzv. Republike Srpske Krajine svjedočio kao prvi svjedok obrane generala Ante Gotovine u Haagu, a da je Vaš predsjednik Stjepan Mesić bio ranije svjedok optužbe dužnosnika i generala?“ Ponovio je pitanje još jednom, je li to istina, i ako je istina, kako ja to tumačim?

Počeo sam nešto mucići u smislu zaštite „institucije predsjednika“, ali sam, pritisnut nizom potpitanja, „kapitulirao“, poglavito kada je dotični ustvrdio da je to po njemu povjesni presedan, da predsjednik jedne države svjedoči u prilog optužnice da je njegova zemlja počinila... zločinački pothvat u smislu protjerivanja, etničkog čišćenja, paljenja itd. I što je najbitnije, to je temeljna okosnica haaške optužnice i dan-danas.

Obuzet time, nakon tog susreta nametnulo mi se pitanje: Kako racionalno rastumačiti inertnost i šutnju hrvatske javnosti na Mesićeve vrlo česte izjave koji ne korispondiraju s interesima hrvatskog naroda i države, nego su baš suprotne tim interesima. Devet i pol godina njegova predsjednikovanja stvorilo je, doduše, apatiju kod naroda. Buduće vrijeme u mogućim stabilnijim uvjetima pokazat će, tko je u stvari Stjepan Mesić? U današnjoj percepciji može se ustvrditi da priličan dio naroda, napose onaj skromne političke pismenosti, Mesića doživljava kao „zadanu“ državnu funkciju, koja niti šteti niti koristi. Manji dio politički obrazovanog i domoljubno motiviranog korpusa živi u permanentnom stanju povišenoga krvnog tlaka zbog stila Mesićeve „vladavine“. Oni malobrojni, koji su se potrudili i malo „zagreblji“ u njegov „curriculum vitae“, lako su mogli zaključiti da je njegov život sastavnica postupaka kojima

Piše:

Josip Ljubomir BRDAR

je isključiva funkcija promicanje vlastite karijere.

To je lako dokazati temeljem nekoliko činjenica iz njegova života. Kao prvo, treba spomenuti da on kao relativno mali komunistički aparatičik 60-ih godina prošlog stoljeća napada Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika, tražeći radikalni i beskompromisni obraćun s nositeljima hrvatskog nacionalizma, iako ni po izobrazbi niti po znanju nije bio ni približno blizak toj temi. Taj čin njego-

Stipe Mesić u doba njegove australske "ustaške" faze

va dodvoravanja velikosrpskoj unitarističkoj politici nije bio ništa drugo nego prilog vlastitoj karijeri. Drugi primjer njegova karjerizma 70-ih godina, kad se zbog krive procjene svrstava na stranu *proljećara*, tj. političkih gubitnika, i završava u zatvoru. Treći primjer je konac 80-ih, kad se iz istih karjerističkih pobuda svrstava uz **dr. Franju Tuđmana** i započinje političku karijeru kao „demokrat“. U tom periodu, procjenjujući (opet krivo) to korisnim, realizira u Australiji svoju kratku „ustašku epizodu, zijevarući Juru i Bobanu“. Nakon toga, opet krivo procjenjujući, pokušava s bivšim udabšem **Josipom Manolićem** smijeniti Tuđmana. Nakon tog neuspjeha uslijedilo mu je tumaranje u anonimnosti na društvenoj margini.

Smrt Franje Tuđmana, kao i niz drugih nesretnih okolnosti dovodi S. Mesića na funkciju predsjednika države. Tu činjenicu će povijest vjerojatno ocijeniti kao najveći promašaj hrvatskog naroda od dana stvaranja demokratske Hrvatske.

Njegov početak kao i skorij kraj njegove funkcije, može se okarakterizirati kao njegov obračun sa svima koji mu se ne dodvoravaju. Svoju „ustašku epizodu“ iz Australije pere tzv. antifašizmom sa svim njegovim sastavnicama, pa i zločinima bez presedana, koje on traljavo i nearguantirano pokušava opravdati. Njemu nije jasno da cilj, sve i da je ne znam kako plemenit, ne može i ne smije biti ostvaren putem zločina. On ne priznaje da su fašistički i antifašistički zločini jedno te isto. On bi trebao to znati i osjećati, da isti pijetet zasluzuju kako židovska tako i hrvatska djeca umrla i ubijena na križnom putu. Mogao bi od Židova naučiti kako se poštuje vlastita žrtva.

Mesića bi trebalo podučiti da i Hrvatska ima svoj holokaust koji traje skoro čitavu povijest, a koji je kulminirao u Drugome svjetskom i u Domovinskom ratu. Zato je krajnje ciničan i nepošten njegov „poziv“ Počasnom bleiburškom vodu, da dođe na projekciju filmova o stradanju židovske djece. To upućuje na Mesićevu pretpostavku da ni jedno hrvatsko dijete u tome turobnom vremenu nije nastradal, a ako je nastradal, razlog bi se trebao naći u roditeljima. Predsjednik bi trebao znati da je Počasnom bleiburškom vodu prvenstvena zadaća njegovati sjećanje na sve hrvatske žrtve, a poštivati tuđe. No očito je da tom čovjeku nedostaje osjećaj za vlastiti narod i domovinu. Njemu je funkcija predsjednika države okvir za osobne obraćune s neistomišljenicima, nužni protokol, putovanja, rukovanja, birokratski sastanci i neobvezne izjave, pa ma kakve one bile.

Tako s nevjerojatnom lakoćom izjavljuje da su tzv. topnički dnevničari u svrhu zataškavanja spaljeni, bez obzira na svjetske ucjene i negativne reperkusije za zemlju. Takve i slične izjave koje nanose ogromne štete zemlji, u nekoj razvijenoj demokraciji sačuvale bi funkciju onoga koji ju je dao tek toliko dugo koliko traje procedura za opoziv. Mi smo daleko od toga. Imamo, nažalost, još dugih šest mjeseci da se još koješta naslušamo. S obzirom na to da nema političke volje za demokratski obraćun s takvim predsjednikom, preostalo vrijeme morat ćemo istrpjjeti...•

BERKOVIĆEVA MAČEKIJADA BEZ LEPOGLAVE, KRUŠĆICE I BOSNE

U Zagrebu je 9. lipnja 2009. umro filmski redatelj, kritičar i publicist **Zvonimir Berković**, rođen 1928. u Beogradu. Jedva desetak dana prije smrti zagrebački

obrnuto razmjeran njihovu poznavanju i poštivanju činjenica. Radi toga je posve normalno da se u svim tim neukusnim pohvalama *mačekijadi* uporno prešuće

ta ista Banovina po kratkome postupku uvela koncentracijske logore za hrvatske nacionaliste i komuniste (u Lepoglavi i u Krušćici), i da su u njoj, po beogradskom uzoru, već 1940. proglašene snažne proužidovske mјere. Uporno se prešuće i to, da je tobožnji demokrat i tobožnji hrvatski državotvorac onemogućio preimenovanje Jugoslavenske akademije u Hrvatsku, i da je glatko podijelio Bosnu i Hercegovinu, posve ignorirajući tamošnje Muslimane i prepuštajući lavovski dio te zemlje Srbima i Srbiji.

Ne spominju to, dakle, ni oni koji «politiku prema BiH» nazivaju smrtnim grijehom **Tuđmanova** doba, pače njegovim zločinom. Ono što je kod Tuđmana grijeh, kod Mačeka ne zavrjeđuje ni spomen. Čudna logika? Ili je obožavateljima «vođe» ipak Mačekovo jugoslavensvo važnije i dragocjenije od svih njegovih grijeha prema hrvatskoj državnosti, Bosni i Hercegovini i demokraciji? (M. P.)•

Zvonimir Berković 2009.

ga je tjednik *Globus* počastio velikim intervievom koji se – po Berkovićevu običaju – sveo na veličanje **Vladka Mačeka** («Tuđman je Mačeka naprsto izbrisao»).

Berković nije imao sreću dočekati predstavljanje svoje knjige *Vladko Maček – tri razgovora*, u kojoj je objavio vlastitu, fikcionalnu verziju razgovora koje je Maček vodio s knezom **Pavlom Karadorđevićem** i zagrebačkim nadbiskupom **Alojzijem Stepincom**, te razgovora koji nije vodio s **Miroslavom Krležom**.

Knjigu su, dan nakon Berkovićeve smrti, u Hrvatskoj narodnom kazalištu u Zagrebu predstavili sve odreda *prvorazredni znaci* hrvatske političke i kulturne povijesti: **Slavko Goldstein**, **Nino Škrabe**, **Miljenko Jergović** i **Nenad Polimac**. Dio te *parade neznanja* objavljen je i u dnevnom tisku, sukladno hrvatskom običaju da je publicitet koji se daje kojkakvim propagandistima

kako je Maček-Šubašićeva Banovina Hrvatska bila ustavnopravni provizorij, zamišljen kao ključni instrument opstanaka i jačanja Kraljevine Jugoslavije, da je

Maček polaže prisegu vjernosti Jugoslaviji u travnju 1941.

PRISTUP NATO-u – ZATRAŽENO OČITOVARJE USTAVNOGA SUDA

U povodu hrvatskog pristupa Sjevernoatlantskom savezu, udruga *Hrvatska straža* iz Osijeka obratila se Ustavnom суду Republike Hrvatske, predlažući pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti Zakona o potvrđivanju Sjevernoatlantskog ugovora s Ustavom Republike Hrvatske, u smislu čl. 38. st. 1. Ustava.

U prijedlogu koji je potpisao predsjednik udruge **Ivan Vekić**, navodi se kako je Hrvatska pristupila vojnom savezu iz kojega ne može jednostrano zatražiti izlazak prije isteka dvadesetogodišnjeg roka, koji se nužno produljuje za još jednu godinu. Odredbe ugovora ne daju Hrvatskoj mogućnost samostalnog odlučivanja u upotrebi njezinih oružanih snaga, što je, prema mišljenju podnositelja, protivno ustavnoj odredbi prema kojoj o upotrebi hrvatskih oružanih snaga izvan granica Republike Hrvatske može odlučiti samo Sabor. Upravo je suprotnost ustanova razlog zbog kojega je Zakon o potvrđivanju ugovora donesen po hitnom postupku i bez prave javne rasprave, a pogotovo bez provedbe referendumu, koji je bio nuždan i u pravnome i u političkom smislu, budući da se pristupanjem Hrvatske NATO-u okrnuje hrvatski državni suverenitet.

Podnošenje prijedloga «veliki» mediji – po običaju – nisu ni zabilježili, a odluku Ustavnog suda, ako je ravnati se po dosadašnjoj praksi kad su posrijedi šakljivija pitanja (poput suradnje s MKSJ-om, prava političkih zatvorenika, pristupanja Europskoj uniji i sl.) valja očekivati za kojih stotinjak godina. Nekad su se nad ulaznim vratima javnih ustanova urezivale riječi koje su trebale jačati osjećaj pravde i dužnosti prema za-

PROCESI U JUGOSLAVIJI NISU PROBLEMATIČNI?

Komentirajući tjeralicu koju su njemačke pravosudne vlasti raspisale za jugoslavenskim udbaškim perjanicama **Josipom Perkovićem, Zdravkom Mustačem, Ivanom Lasićem i Borisom Brnelićem**, zagrebački odvjetnik **Anto Nobilo** – odvjetnik ugledne karlovačke udbaške loze – izjavio je za medije kako je ta tjeralica *problematična*, jer je ona izravna posljedica postupka koji je pred njemačkim sudom vođen protiv **Krunoslava Pratesa**, pravomoćno osuđenog zbog sudjelovanja u ubojstvu **Stjepana Đurekovića**. «Problematičnost» pravorijeka njemačkog suda sastojala bi se u svjedočenju osuđenoga Udbina agenta **Vinka Sindičića**. Ukazujući na njegovu poročnost, Nobilo ništa ne govori o tome, jesu li problematične bezbrojne osude jugoslavenskih sudova, uključujući i one u kojima je sudjelovao kao tužitelj odnosno produljena ruka jugoslavenske obavještajne službe. (Među njima je i suđenje **Andriji Artukoviću**, u odnosu na koje je svojedobno Nobilo priznao da su SDS i jugoslavensko pravosuđe

Udbaške perjanice Josip Perković, Ivan Lasić i Stanko Čolak

USTAVNOM SUDU REPUBLIKE HRVATSKE

Z A G R E B
Varšavska ul. br.3

Predlagatelj: Udruga «**HRVATSKA STRAŽA**»
Osijek, ul. Papuk Gore 5b

PRIJEDLOG

3 x sudu
p o š t o m

za pokretanje postupka za ocjenu
suglasnosti zakona s Ustavom
Republike Hrvatske (čl.38.st.1
Ustavnog zakona o Ustavnom суду
Republike Hrvatske)

I. Hrvatski sabor donio je dana 25. ožujka 2009.g. **Zakon o potvrđivanju Sjevernoatlantskog ugovora** koji je sastavljen u Washingtonu 4.travnja 1949.g. i izmijenjen Protokolom uz Sjevernoatlantski ugovor o pristupanju Grke i Turske, sastavljenim u Londonu 17.listopada 1951.g.

jednici; danas bi nad ulaznim vratima Ustavnog suda valjalo urezati: *Nitko ne može tražiti onoliko koliko mi možemo ignorirati. P.s. Ne vrijedi za trgovачke lance i multinacionalne kompanije.* (L. Z.)

grubo prekršili prava optuženika, a beogradski je odvjetnik **Srđa Popović** nedavno izjavio kako je Nobile uporno nastojao da se suđenje Artukoviću pretvori u suđenje Nezavisnoj Državi Hrvatskoj.) Ti procesi za Nobila nisu problematični, jer ništa što je u interesu Jugoslavije nije problematično. I obrnuto: sve što podgriza predodžbu o idiličnosti i *naprednosti* jugoslavenskoga sustava, samo je po sebi neprihvatljivo. (L. K.)

OPASNOST OD NOVIH OBLIKA TOTALITARIZMA

Totalitarne sustave dvadesetog stoljeća - komunizam i nacional-socijalizam - karakterizira je, među ostalim obilježjima, i monopolistički nadzor nad sredstvima javnoga priopćavanja i komunikacije. Taj je nadzor vladajućem *establišmentu* omogućavao djelotvornu ideošku indoktrinaciju i političku propagandu u svim sferama društvenog života. No budući da su ti sustavi posjedovali i monopol nad sredstvima prisile i bili obilježeni policijskim terorom i nasiljem, monopol nad medijima bio je samo jedan od kotačića koji su jamčili njihovu egzistenciju. Vladajućima pritom nije bilo toliko bitno ono što ljudi misle, koliko ono što rade. Ljudi se, dakle, nisu morali nužno slagati s vladajućom politikom, ali sve dok su izvršavali ono što se od njih tražilo, bili su uglavnom sigurni.

Protivnici takvih režima završavali bi u logorima, bili ubijani, mučeni, ponižavani, deportirani ili podvrgavani različitim drugim oblicima fizičkog terora. Fizička je, dakle, represija bila kamen temeljac totalitarizma dvadesetog stoljeća.

U današnjem pak demokratskome sustavu, iako vladajuća elita raspolože određenom fizičkom prisilom, ona nije dosljatna. Radi toga je nužno nadzirati ne samo ono što ljudi rade, nego i ono što misle. Jer misli dovode do djela, a postoji opasnost da se misli materijaliziraju. Upravo zbog toga je potrebno potencijalnu opasnost po vladajuću elitu uništiti na njezinu izvoru, a to je - misao. Nužno je pritom, u demokratskome sustavu, radi fikcije objektivnosti i slobode izražavanja, uspostaviti okvir *dopustivog mišljenja* odnosno *pomišljivog mišljenja* (**Chomsky**); jednu granicu preko koje nije dopušteno ići. Onaj tko bi se "zaletio" i prešao tu granicu, vrlo će brzo doći na udar *misaone policije*. On doduše ne će biti ubijen, ali može očekivati različite druge oblike društvenog isključivanja i šikaniranja. Utoliko možemo kazati kako su mediji (a ono čega u medijima nema, to danas zapravo niti *ne postoji*) vrlo važna poluga vlasti današnje elite; svojevrsni

Piše:

Davor DIJANOVIĆ

nadomjestak za fizičku silu na kojoj se se uglavnom bazirali nekadašnji propali sustavi.

Današnji prevladavajući demokratski sustav načelno podrazumijeva slobodu izražavanja i slobodu medija, no kao i drugi sustavi, ni današnja liberalna demokracija nije imuna na totalitarizam. A da korištenje protudemokratskih sredstava nije strano ni demokracijama, zorno smo vidjeli na primjeru ubijanja civila u Hirošimi, Nagasakiju i Dresdenu. Dakle, svaka ideja, pa tako i demokracija, nije otporna na lošu uporabu. Stoga uvijek postoji potencijalna opasnost da se u ime neke ideje, ma kako ona dobra bila, počne širiti novi oblik totalitarizma.

Tu i takvu opasnost moguće je uvidjeti i u današnjoj egalitarnoj demokraciji. Natruhe takvog prikrivenog totalitarizma – kojeg slobodno možemo nazvati totalitarizmom medija i potrošačkim totalitarizmom – paradigmatski vrlo dobra oslikava posvemašnja centralizacija i monopolizacija medija od strane velikih korporacija koje praktički imaju moć manipulacije nad čitavim svijetom kao «globalnim selom». Da bi demonstrirali dokle je proces centralizacije i okrupnjavanja medija došao, dovoljno je napomenuti da šest medusobno usko povezanih medijskih konglomerata danas nadzire gotovu čitavu svjetsku medijsku strukturu. Riječ je o medijskome monopolu karakterističnom upravo za totalitarne sustave. A da ni zapadne demokracije nisu imune na manipulaciju građanima i njihovim slobodama, primjetio je još sredinom dvadesetoga stoljeća **George Orwell** u svom poznatom romanu *1984*. Tomu treba nadodati da je vrlo cijenjena njemačko-židovska politička teoretičarka **Hannah Arendt** još prije nekoliko desetljeća primjetila, da totalitarizam nije moguć ukoliko cijeli komunikacijsko-informacijski sustav nije u rukama jedne interesne grupacije. A

velike multinacionalne kompanije, poznato je, danas posjeduju atribute moći koje su prije imale države-nacije. One ne samo da nadziru komunikacijske i informacijske sustave, već i pravne institucije, obavještajne sustave i baze podataka.

Nesumnjivo je, dakle, da je današnji globalni kapitalizam gotovo u potpunosti obezvrijedio ulogu država-nacija, na čije mjesto stupaju velike multinacionalne kompanije i svjetska finansijska oligarhijska. Tu je notornost, u svojoj poznatoj knjizi *Biti digitalan*, još 1995. naznačio poznati informatički znanstvenik s MIT-a **Nicholas Negroponte**, riječima: «Slično kao što kuglica protiv moljca prelazi neposredno iz krutog u plinovito stanje, očekujem da će nacionalna država ishlapići. Nema sumnje, uloga nacionalne države dramatično će se promijeniti i za nacionalizam ne će ostati više prostora nego što ga ima za ospice».

I komunizam i nacional-socijalizam težili su radikalnoj promjeni društva; zapravo su čitavu društvenu stvarnost željeli svesti na jedinstvo. Može se reći da su težili stvaranju jednog uniformiranog modela «idealnog čovjeka» - «savršenog arijevca» ili «savršenog proletera». Pritom se je protivnike takvoga sustava, one koji su stajali na putu stvaranja tog «idealnog čovjeka», doslovce iskorjenjivalo. Nemoćuće se je oteti dojmu kako i današnja globalizacija, koje se odvija na političkom, ekonomskom i kulturnoškom planu, teži tomu da čitav planet pretvori u jedno veliko homogeno tržište, u kojemu će također postojati jedan uniformni tip čovjeka, čovjeka koji će usvojiti mentalne strukture *homo oeconomicusa*. To je tip čovjeka kojeg zanima isključivo novac, profit, interes, moć, slava, seks, osobno zadovoljstvo; jednom rječju: materija.

Riječ je o produktu utilitarističke antropologije i etike koja naučava da je u bilo kojem društvenom djelovanju čovjek vođen isključivo svojom osobnom korišću ili, pak, korišću društvene zajednice, što implicira kako je jedini smisao ljudskoga života stjecanje profita i koristi.

Potpisivanje sporazuma Ribbentrop - Molotov

Prepostavka za stvaranje takvog novog homogenog društva i tzv. Novog svjetskog poretka reduciranje je raznolikosti različitih kultura, naroda, sustava vrijednosti i načina života. Promiču se i nameću se se nove ideje, nova mišljenja, nova vjerovanja, nove vrijednosti; sve to uz tendenciju da postanu zajedničke cijelomu globaliziranome svijetu. S pravom možemo kazati kako smo svjedoci fenomena *totalne inverzije vrjednota*, gdje se sve dojučerašnje vrijednosti na kojima je bio izgrađen kršćanski Zapad proglašavaju nazadnjim i retrogradnim, a umjesto njih promiču se nove ideje militantnog individualizma, hedonizma, kozmopolitizma i ateističkog humanizma. Takvi procesi neumitno odgovaraju određenim političko-ekonomskim grupacijama, koje u globaliziranome svijetu vide priliku za nova megalomanska bogaćenja, no u svojoj biti oni sadrže latentnu kulturocidnu narav i totalitarne tendencije.

Protivnici tog procesa, istina, ne će biti ubijeni niti zatvoreni, ali su zato posve medijski marginalizirani, šikanirani ili ušutkani. Metode obračunavanja s protivnicima i neistomišljenicima utoliko su postale mnoge suptilnije i efikasnije.

Poznati engleski književnik **Aldous Huxley** davno je napisao da bi uistinu totalitarna država bila ona "u kojoj svemoćni političari i njihove vojske menadžera kontroliraju stanovnike pretvorene u robove, koje ne treba ni na što prisiljavati, jer vole svoj sluganski položaj". Današnja

bigbraderizacija, estradizacija, shopingizacija i športski događaji vrlo su uspješne *spin* metode koje ljudima skreću pozornost s puno bitnijih društvenih i političkih problema. Mali broj mlađih ljudi danas će čitati jednoga **Matoša, Kranjčevića** ili **Ujevića**, ali zato ne će propustiti niti jednu epizodu Farme, Big Brothera ili utakmicu lige prvaka. Drugim riječima, mlađima se umjesto ideała nude idoli. A onaj tko ne čita, teško da je sposoban razumjeti politička, društvena i međunarodna kretanja. Zamjena knjige televizijom i gledanjem besmislenih "tv showova" u čovjeku ubija volju za razmišljanjem, a marioonetama bez volje svakako je lakše upravljati nego s izgrađenim osobnostima. Čovjek koji ne čita, taj i ne razmišlja, a onaj tko ne razmišlja, obična je figura kojom je vrlo lako manipulirati. Time dolazimo do upravo onog tipa čovjeka kojeg spominje Huxley – čovjeka koji se miri sa svojim ropskim položajem; čovjeka koji zapravo nije niti svjestan svojih ropskih okova. To je čovjek koji se miri zadovoljavanjem svojih isključivo materijalnih potreba, koji gleda isključivo na svoj osobni probitak, dok u potpunosti zanemaruje svoju duhovnu dimenziju. No čovjek je po svojoj prirodi ne samo fizičko, već i duhovno biće. Zanemarivanjem svoje duhovne komponente čovjek se u biti dehumanizira. A totalitarizmi upravo teže ne samo prisvajanju čovjekovog tijela, već i prisvajanju čovjekove duše.

Prednost je današnjeg sustava što, za razliku od komunizma i nacizma, ne rabi fizičku represiju, pa je radi toga je vrlo teško prepoznati političkog protivnika. Tu je i velika uloga medija koji, u službi i po naputku velikih svjetskih korporacija, manipuliraju javnošću i stvaraju jedan pseudostvarni digitalni svijet u kojem pojedinac gubi svoj identitet te se ravna prema mjerilima koja nameću masovni mediji. Malo je onih koji kritički preispisuju informacije ponuđene u medijima, a više onih konformista koji ih uzimaju zdravo za gotovo. Rješenje za izlazak iz takve imaginarnе stvarnosti i duboke moralne, političke i kulturne krize u koju je zapao čitav zapadni svijet, jest promicanje čitanja (poglavito među mlađima), razvijanje osjećaj za kritiku informacija koje nude masovni mediji, poticanje kulturnoga i intelektualnog rada usmjerenog na izobrazbu i stvaranje samosvjесnih i kritičnih osobnosti. U protivnom nas čeka sudbina i položaj onoga što je Chomsky definirao kao "zbunjeno stado pasivnih promatrača", a to upravo jest - novi totalitarizam. •

IZGUBLJENI DOM

*Kako smo mali
u očaju svom.
kako smo izgubljeni
kad izgubimo dom.*

*Suvišne postaju riječi i rime;
zima je, zima
i kad nema zime.*

*Tražimo, tražimo
izgubljene riječi;
tražimo ognjište
uz koje ćemo sjesti.*

*kako smo mali
kad izgubimo dom –
čak i u sjećanju svom.*

Ivan DUJMOVIĆ

Borci protiv komunizma i žrtve komunističke diktature iz Srednje i Istočne Europe imaju potrebu javnosti, današnjem društvu a posebno mladeži prosljediti oporučku žrtava komunističke diktature; ljubav za slobodom i demokracijom. Zato molimo da ovu internacionalnu izjavu cijenite, na nju ukažujete i dalje ju prosljeđujete.

Internacionalna asocijacija bivših političkih uznika i žrtava komunizma donijela je na svome XVII. kongresu održanom od 3 – 6. travnja 2009. u Tirani, Albanija sljedeću

izjavu

Pozivamo vas da se 17. lipnja, na Međunarodni dan otpora protiv komunističke strahovlade, spomenete na milijune žrtava komunističkih diktatura u Srednjoj i Istočnoj Europi; da se sjetite onih, koji su iz političkih razloga smaknuti, koji su postali žrtve represalija i etničkog čišćenja, koji su pomrli zbog umjetno izazvane gladi i onih koji su u zatvorima i logorima zbog neljudskih uvjeta pomrli.

Komunizam spada među najsmrtonosnije totalitarizme 20. stoljeća. On je u Srednjoj i Istočnoj Europi za više od pola stoljeća vladavine ugnjetavao i držao u strahu i trepetu većinu svojih građana.

Nacionalne organizacije žrtava i proganjениh zastupljene u Internacionalnoj asocijaciji apeliraju na Europski parlament, Europsku komisiju, Vijeće Europe i na pojedine članice Europske zajednice da nastave sa savladavanjem komunističke prošlosti.

Udruge zastupljene u Internacionalnoj asocijaciji podupiru i ovom prigodom ideju stvaranja jedne europske institucije (kao što je npr. u Njemačkoj Bundesstiftung zur Aufarbeitung der SED-Diktatur) koja bi u pojedinim zemljama projektima rasprava pridonijela podizanju svijesti o komunističkim režimima i njihovim zločinima u 20. stoljeću te ih u europskim mjerilima podupirala a međunarodno pridonijela umrežavanju procesa savladavanja diktature. Posebno nam je važno, da se stečene spoznaje koriste za trajno obrazovanje, prosvjetni rad i demokratski odgoj.

Mi, koji smo preživjeli komunističku tiraniju, želimo ovu poruku posredovati generacijama koje slijede, kako bi bilo koji oblik diktature i totalitarnog sustava bio sprječen.

Shoqata e ish te Perndjekurve Politike Antikomuniste te Shqiperise (al)

Zajednica društava političkih zatvorenika Bosne i Hercegovine (ba)

Konfederace Politických Vězňů ČR (cz)

Union der Opferverbände Kommunistischer Gewaltherrschaft e.V. (de)

Board of South Estonian Association of Political Prisoners (ee)

Hrvatsko društvo političkih zatvorenika (hr)

Latvijas politiski represēto apvienība (lv)

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (lt)

Zväz Protikomunistického Odboja (sk)

Združenje žrtev komunističnega nasilja (si)

Asociația Fostilor Detinuti Politici din Romania (ro)

Magyar Politikai Foglyok Szövetsége (hu)

Vseukrajinsko tovarictvo političnih vjazniv i represovanih (ua)

PROPOVIJED MOSTARSKO-DUVANJSKOG BISKUPA I UPRAVITELJA TREBINJSKO-MRKANJSKOG, DR. RATKA PERIĆA, NA KOMEMORACIJI BLEIBURŠKIH ŽRTAVA I HRVATSKOGA KRIŽNOGA PUTA

(Bleiburg, 16. svibnja 2009.)

Brisanje spomena.

U doba Rimskoga Carstva postojao je zakon Senata, a odnosio se na delikte protiv imperatora i Imperija. Tako, dok su neki carevi zbog svojih zasluga posmrtno proglašavani božanstvima, drugi su zbog svoje tiranije osuđivani na izbacivanje iz prirode i društva. Taj se kazneni zakon nazivao *damnatio memoriae* - osuda na zaborav! A sankcija se provodila u službenim ispravama i na spomenicima, podignutima dotičnoj osobi u čast. Tako je *abolitio nominis* - brisanje imena - pogodila careve: Nerona (54.-68.), Domicijana (81.-96.), Maksencija (306.-312.) i neke druge zbog njihova velezdajničkog zlostvorstva. Tako nekad bilo.

Sudbina hrvatskoga naroda.

U povodu 13 stoljeća kršćanstva među Hrvatima (641.-1941.) spremao se crkveni i narodni jubilej, koji je u izvedbi svojoj bio ometen ratnim metežom. Trebao je obuhvatiti ne samo ulazak hrvatskoga naroda u zvjezdani krug kulturnih naroda Europe, i njegov milenijski razvoj, nego i svih onih 13 stajališta kroz 13 stoljeća povijesnoga Križnog puta, glavne životne dionice svakoga vjernika i puka: to jest od ulaska, po krštenju, u Kristovu otajstvenu sudbinu, putem sudjenja pred sinedrijima i tribunalima ovo-ga svijeta - preko višestoljetne nacionalne razjedinjenosti pod raznim državnim vrhovništvinama - da se tim narodom što jače zagospodari kako mu ne bi pala na pamet vlastita državna samostalnost; i kao da je nad njim stalno visjela ako ne osuda na zaborav, a ono barem područno svodenje na ostatke ostataka! Pa onda križnim padovima na Petrovu Gvozdu (1097.), na Krbavskom polju (1493.), masovnim iseljenjem iz Bosne (1699.), ali i stalnim nacionalnim osvješćenjem i neizgubivom voljom za odlučnim hodom prema zemlji obećanja. Napokon krvavim stajalištima bičevanja, zatvaranja, zamjene za zločince, krunjenja trnovinom, sve do čina samoga raspinjanja. A te su križne postaje u muci i smrti uvijek nosile i zalog nade, poput onoga izvornoga Kristova križnog

puta, nade da "i naš uskrs jednom mora svanuti!"

Vrhunac Kalvarije.

Hrvatski je narod u Drugome svjetskom ratu u četiri godine doživio, kao cijelina ili u dobru svom dijelu, tri "izručenja".

Najprije je izručen pod "svežanj" fašizma i "svastiku" nacizma, 1941.

Zatim je, u onim nepreglednim mnoštvima koja su se povlačila i uzdala u zapadnu demokratsku zaštitu, veći dio ostao na terenu Slovenije, a manji dio prešao na austrijsko područje saveznicima, koji su iz svojih motiva ignorirali Ženevsku kon-

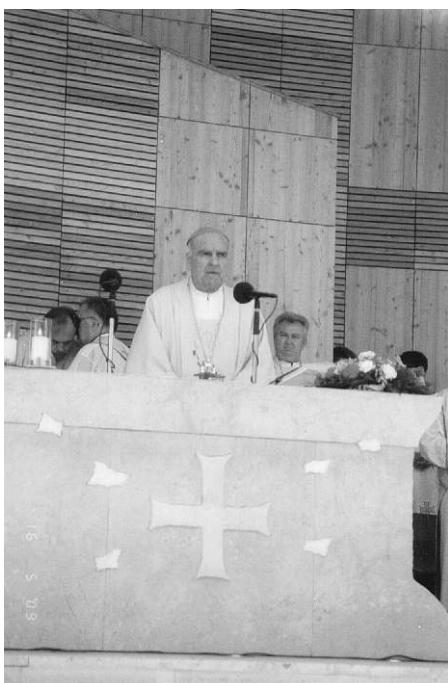
čenja moglo se ponoviti poznato načelo: "Veći grijeh ima onaj koji me predao tebi" (Iv 19,11), jer se u praksi svi ti novi "gospodari" nisu odviše razlikovali u nepoštovanju dostojarstva ljudske osobe i cijeloga naroda.

Pobjedom novih vlastodržaca 1945. godine, skupljenih u ateističku partiju vodilju, otpočela je golgotska odnosno "Bleiburška tragedija" hrvatskoga naroda, dotadašnji vrhunac Križnoga puta, proživljavan potom u kolonama smrti, bacanjem u rijeke, jazovke i jame bezimenne, u groblja za strance, u zloglasne logore. Sudovi bez svjedoka, presude bez pravde, pokopi bez časti, grobovi bez natpisa, tako da se uvrijeđenima i poniženima bez traga svaki spomen zatre. Ta je tragedija potresna u svome užasnu porazu po sav narod, jer je malo koja obitelj ostala neucviljena. A taj holokaust, viđen od zlikovačkih izvršitelja kao trijumf odmazde i rješenja "hrvatskoga pitanja", neizrecivo je bolan i po tome što se do danas, više od 60 godina od tогa zatora, ne zna ni približan broj ratnih i poratnih žrtava.

A i kako bi se mogao ustanoviti točan broj žrtava ako je od 1945. kroz 45 godina trajala *damnatio memoriae* - prokletstvo spomena! Naime, nakon te nacionalne katastrofe u kojoj je nestao cvijet hrvatske mladeži, uvedeno je korjenito zatiranje pamćenja, odnosno stalno osuđivanje u školi, u vojsci, u medijima. A za provedbu toga zatora može biti odgovoran samo partizansko-komunistički vrh: odgovoran u pripremi i izvršenju, odgovoran u nekažnjavanju zlodjela i u kažnjavanju spomena. Za Rimskoga carstva bila je osuđena na zaborav jedna osoba, a ovdje su zatirane bezbrojne osobe, zarobljenici, skupine, pa čak i ljudske kosti i grobovi! Hoćeš li dokaze?

Brisanje s popisa žrtava.

Koliko je ta *rasura memoriae* – brisanje sjećanja - bila temeljita, vidi se i po tome što je prigodom službenih popisa ratnih žrtava, godine 1950. u uputama dotičnim komisijama objašnjeno kako "svi oni koji su u toku Narodnooslobodilačke borbe izgubili život na strani okupatora ili doma-

Biskup Perić propovijeda u Bleiburgu

venciju iz 1929., o zarobljenicima, kad su bili u pitanju vojnici i građani hrvatske države, koja je također pristupila potpisnicama Ženevske konvencije, 1943.

I konačno kad su mnogi hrvatski i drugi građani pomislili da su dospjeli u luku spasa, nakon svršetka rata, 15. svibnja 1945., Britanci su s bleiburškoga i ostalih austrijskih područja izručili pod partizanskou zvjezdu ubijanja i robijanja na desetke tisuća vojnika i civila, dok je glavninu u Sloveniji zarobila jugoslavenska vojska. I svaki put kod tih izru-

Sveta misa na Bleiburškom polju

čih izdajica bilo na koji način (kao borci, pomagači, simpatizeri) ne smatraju se žrtvama rata". (Upute objavljene u tadašnjim dnevnicima, vidi Vjesnik, 14. I. 1950.) A koji su to "simpatizeri", odredit će komunistička komisija!

Štoviše, pod taj diskriminatorski zakon potpada i paradoksalna činjenica da je 1964. proveden popis žrtava rata s gotovo isključivom svrhom kako bi se od SR Njemačke naplatila odšteta za te žrtve. Iako je, dakle, s obzirom na materijalnu korist, novoj državi odgovarao što veći broj ratnih žrtava, tj. sve žrtve na kojoj god strani bile i pale, država se odrekla među ratne žrtve uvrstiti "borce, pomagače i simpatizere" na suprotnoj strani. (J. Jurčević, Bleiburg. Jugoslavenski poratni zločini nad Hrvatima, Zagreb, 2005., str. 8.)

Možda se taj broj žrtava nije mogao točno ustanoviti ni zbog već uništenih ili skrivenih tolikih dokumenata, brisanja imena, prikrivanja grobova, a ni zbog zločinačke savjesti s kojom je novi vlastodržac trebao stati pred međunarodni sud pravde.

Ako ovo o čemu govorimo nije bio genocid, tj. pokušaj istrijebljenja dijela narodne zajednice: uništenjem, ubijanjem, oštećenjem, sprječavanjem ili prividnim suđenjem - što je to onda genocid? Na ljudskom судu pravde u ovih 60 i više godina nije se pojavio nijedan zločinac za ovaj genocid, kojim su pokrivena grobišta od Bleiburga do Dubrovnika, od Stoca do Vukovara, i još dalje.

Moderni imperator sa svojom kom-partijom, koji je represivnim mjerama zbio

narode u umjetnu državnu tvorevinu, gusići osobito dva neugušiva ljudska osjećaja i neotuđiva prava: narodno i vjersko, nakan u nacionalnom pogledu sve "jugoslavenizirati", a u religijskom "ateizirati", upustio se u zatiranje imena i religiozogn spomena jednoga 13-stoljetnoga katoličkog naroda. Umišljen, poput ostalih trijumfálnih zanesenjaka ovoga svijeta, da njegovo carstvo ne će vidjeti svršetka, a nemoćan predvidjeti što mu vrijeme iza brda valja, dogodilo se da mu se, desetak godina nakon smrti, umjetna državna tvorevina stala rastvarati na svoje naravne sastojke.

Tako, nakon 45 godina sustavna brišanja memorije - raspukoše grobovi uskrnsnuća: proklijia zemљa istinom i vikom, vapajem u nebo za pravdom, molitvom i hodočašćem. Napose ovom svibanjskom bleiburškom komemoracijom u počast izručenima, poginulima, poklanima. I никакvo čudo što i državotvorac i njegova tvorevina doživljavaju od svega pravdoljubiva svijeta *damnatio memoriae* koju je on primjenjivao na druge. Ne doživljava osudu samo od onih koji mu podižu memorijalne ploče, dokazujući se njegovim ideološkim sumišljenicima.

Komisija Hrvatskoga državnog sabora za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava, osnovana 1991. i sastavljena od 60-ak članova, željela se voditi načelom: "U ratne žrtve se ubrajaju vojnici ubijeni u borbi, pogubljeni vojnici, poginuli, odnosno ubijeni pripadnici paravojnih formacija policija, financi, oružnici, poginuli građani, vojni službenici i svi ostali poginuli građani", ističući da "svaka žrtva ima

svoje ime i prezime". (Vjesnik, 15. X. 1999.) Komisija je prestala s radom 2000. u novim političkim promjenama i formalno ukinuta 2003. Prema njezinim podatcima, do mjeseca rujna 1999. na području Republike Hrvatske popisano je preko 1.000 grobišta. Njezinim dokidanjem onemogućeno je, na toj razini, daljnje prikupljanje podataka o ratnim i poratnim žrtvama.

Skupština Europskoga parlamenta, 60 godina *post factum*, 25. siječnja 2006. priznaje da se međunarodna zajednica nije držala načela pravednosti u odnosu na zlodjela nacizma i komunizma: "Pad totalitarističkih komunističkih režima u Srednjoj i Istočnoj Europi nije bio u svim slučajevima popraćen međunarodnom istragom zločina koje su ti režimi počinili. Dapaće, počinitelji tih zločina nisu izvedeni pred sud međunarodne zajednice, kao što je bio slučaj sa stravičnim zločinima koje je počinio Nacionalsocijalizam" (br. 5).

Sve je potom prepusteno nacionalnim sudovima, tj. zaboravu!

Na to se mogu navesti riječi velikoga Augustina, crkvenoga naučitelja iz 4./5. stoljeća: "Odmakne li se pravda, što su kraljevstva ako ne velike razbojničke držine!" (Sv. Augustin, O Božjoj Državi, 4,4.) Otkako su zemaljski suci - Kajfe, Herodi i Pilati - pokazali svoje sudačke metode i presude nad Isusom Kristom, Sinom Božjim, Istinom i Pravdom, nas kršćane ništa ne iznenađuje. Stoga se ne zanosimo naivnim povjerenjem u ljudske tribunale, ni domaće ni međunarodne, pogotovo ne u političke relikte totalitarističkih ideologija! Mi vjerujemo u Boga pravde koji će na svome vječnom nepristranom судu "naplatiti svakomu po djelima njegovim" (Mt 16,27).

Ali jest nam na ovome svijetu stalo do prave znanstveno-povijesne istine o svakoj osobi, žrtvi i životu, koja se može istražiti i objaviti. Jer zlikovcima je povijesna istina najveći međunarodni tribunal! Zar je to malo?! Istina nam je potrebna da vidimo snagu nevinosti jednih i dubinske razmjere krivičnosti drugih. Da se vidi koliki je zločin koji treba priznati ili koji treba oprostiti! Sustavne su nam se laži na sve načine nametale, a nositelji bezočne neistine zasjeli na prijestolje vlasti, odakle su desetljećima donosili zakone i presude ne po istini i po pravdi, nego nerijetko obrazloženjem "oca laži" i "čovjekoubojice od početka" (Iv 8,44).

Sa svih strana domovine...

Osim toga, zločincima se genocid i zator spomena nije ni isplatio. Jer kad neke ljude i narode Bog svojom prati zaštitom, onda se događa ovo: što ih drugi srpskom više žanju ili čekićem tuku, oni se sve to bolje množe, rađaju i rastu! Kad Bog promiče život, onda mu ništa ne može nikakav genocid, ni genocidni faraon, ni njegov rasistički zakon (usp. Izl 1,22), ni *damnatio memoriae!*

Oživotvorenje.

A ono što u ovoj suznoj dolini i na ovoj Bleiburškoj poljani, simbolu hrvatskih stratišta, možemo učiniti, jest ovaj izraz religioznoga pijeteta i molitvenoga spomena na ratne i poratne žrtve preporučujući njihove duše Božanskemu milosrđu i izražavajući svoju vjeru u Duha, Gospodina i Životvoru.

Ne možemo se, dakle, danas ne sjetiti Ezekielove proročke slike o sasušenim kostima (37,1-14) iz prvoga čitanja, opisane ne prije 60 nego prije 2.600 godina. Prorok bijaše s drugim prognanicima dospi u Babilon. Bog ga je prenio u duhu "usred doline pune kostiju", na neki tadašnji Bleiburg. U viđenju mu pokazao nepregledne hrpe ljudskih kostiju, razbacane bez veze i reda. Kao da je neka vojna pukovnija poskapala od gladi ili pobijena nakon predaje. Dok prorok zaprepašteno u viđenju motri te ljudske sablasne kosture, čuje Božji upit:

- "Sine čovječji, mogu li ove kosti oživjeti?"

- "Jahve Gospode, to samo ti znaš," odgovara ponizni sluga Božji.

I Bog mu naredi da se obrati tim suhim kostima, da ih iz mrtvila budi i riječju povезuje. I misliš da će kosti ostati samo kosti? Dok im on prorokuje, najednom među njima otpoče pomicanje i sraštanje. Kosti se kožom presvukoše i mišićima uč-

vrstite. Svaki kostur u svoj oblik. Digoše se trupla krupna. Vratiše se čitavi tjelesni sustavi, ali nema još onoga bitnoga. Nema krv i životnog daha. Za prodisajno funkcioniranje hoće se drugi intervent, kao u stvaranju. I eto drugoga zova Božjega:

- "Prorokuj duhu, sine čovječji, prorokuj i reci: Od sva četiri vjetra dođi, duše, i dahni u ova trupla da ožive!"

- I stade Ezekiel Božje proricati riječi i poče Duha Božjega zazivati da zapuhne s istoka i zapada, sa sjevera i juga. I uđe Duh i obuze ona tjelesa i, gle, čuda neviđena: srca prokućaše, mozgovi promisliše, lica se zarumeniše, ljudi prohodaše - vojska veoma velika. Još svježija nego prije tragična boja. Nije to više slika, nego stvarnost: To je sav dom Izraelov, sine čovječji!

Tu, u toj dolini osušenih kostiju, gdje maloprije vladaše sablasna smrt, sada proključa bujni život; prije kostur suh, sada živi Duh.

I međunarodnu i domaću dolinu suhih kostiju samo je Duh Božji kadar oživiti, obući i na noge podići. Onaj koji je čovjeka i narod iz majčine utrobe izveo, kako ga ne bi mogao po milosti s novim srcem preporoditi i s novim duhom uskrisiti u Dan onaj?

A ti, lijepa naša europska zajednico, ne vidjela više nikada zločina bleiburških dubina!

Ni izdajničkih čina iz 1945., počinjenih od opijenih pobjednika!

Ne doživjela više nikada zlodjela nacizma i fašizma protiv čovječnosti!

Ni zlodjela antifašizma i komunizma protiv ljudskoga dostojanstva, ljudskih prava i narodnih sloboda!

Kolijevko uljudbe naše kršćanske i europske: u tvome se školstvu umne moći razvijale; u tvome se sudstvu istinite i pravedne presude izricale; u tvome zako-

nodavstvu blistao razum i poštenje; u tvome liječništvu zdravlje nalazili bolesni i nemoćni; u tvome krilu ljudi i narodi očuvali svoju ulogu i snagu: nikada im nitko ne mogao uništiti njihova identitet!

Europski dome naš, ne disao samo s pomoću dvaju plućnih krila, istoka i zapada, nego i s pomoću dviju ploča božanskoga Dekaloga: u tebi se zapovijedi Božje opsluživale, od prve do posljednje!

Boga se priznavalo i štovalo na slavu Božju i na čovjekovo dobro!

Nedjelja se slavila i vrjednovala, i u zaslužan odmor pretvarala!

Roditelji se u odgovornu očinstvu i majčinstvu častili.

Štitio se život od naravnoga začetka do naravnoga svršetka.

U urednu braku rasle zdrave i odgovorne obitelji.

Društvo se množilo i ne znalo za pobacaje i ostala umorstva; daleko od prijevare i pljačke! Ne bilo mjesta antidekaloskim i antihumanim zakonima, kojima se djeca i mladež kvare! Naravni se zakon poštovao!

Zdrava se sloboda u tebi razvijala! Na istini pravda rasla! Na pravdi nam mir mirisao! A u miru dobra djela evala!

Hodočasniče! Neka se po tvojoj današnjoj molitvi i ovoj uzvišenoj Kristovoj žrtvi "obraduju kosti satrvene" (Ps 51,10), kosti naših prognanih, izmučenih i izručenih! A ti s ovoga polja ponesi ne samo neizbrisivo pamćenje svojih religioznih i nacionalnih vlastitosti, nego i velikodušnu ljubav i praštanje, poput Krista golgotskoga, prema onima koji ne znaju što čine. Naš je danas vapaj iz drugoga misnoga kanona: "Molimo te", Gospodine, "smiluj se svima nama", jer nam svima treba Tvoje neizmjerno milosrđe. Amen. •

UKLONIMO TITA IZ ZAGREBA I HRVATSKE!

Treći javni prosvjed Građanske inicijative „Krug za trg“ pred Hrvatskim narodnim kazalištem u Zagrebu, 6. lipnja 2009.

Posao „Kruga za trg“

Devetnaest godina nakon uspostave demokratske Hrvatske tjerati Tita iz Zagreba i Hrvatske neobičan je posao! Dijelom bolan, dijelom nekako apsurdan!

A posao je, eto, zapao ljude u Građanskoj inicijativi „Krug za trg“. U subotu, 6. lipnja po treći su put u posljednjih godinu i pol dana pozvali na javno okupljanje pred Hrvatskim narodnim kazalištem u Zagrebu, na trg koji još uvijek nosi Titovo ime – kao i mnoge druge ulice, trgovi i obale u Hrvatskoj. Budući da je Gradska skupština odbila zahtjev da se Trgu vratí ime „Kazališni trg“, a koji je bio upućen s drugoga prosvjednog skupa održanog u prosincu prošle godine, bilo je potrebno pokazati namjeru da se od zahtjeva neće odustati.

U organizacijskom odboru „Kruga za trg“ i ovaj je put radilo devet ljudi: **Zorka Zane, Zdravka Bušić, Josip Miljak, Maja Runje, Ante Beljo, Branimir Petener, Tomislav Stockinger, Željko Tomašević i Cika Mikolčić**, no u svim je poslovima ravnopravno surađivalo i puno drugih zauzetih i vrijednih članova, koji su u zajednički pothvat unosili motivaciju, trud i vedrinu duha. Imenom možda treba spomenuti mlade poduzetnike iz braniteljskih redova: **Karla Jarčana i Milana Zanoškog**, koji su odradili niz tehničkih poslova, te odvjetnika **Srećka Ilića** i liječnicu **dr. sc. Željku Znidarčić**, koji su sjedili na mnogim sastancima te pomagali savjetom i djelom. A kako su se gotovo svi sastanci održavali u prostorijama zagrebačke podružnice Hrvatskog društva političkih zatvorenika, sa zahvalnošću treba spomenuti i taj osobiti prilog HDPZ-a, a koji nije i jedini.

Program javnog prosvjeda

Sam program prosvjeda sastojao se od dvaju dijelova. U prvom su dijelu na pozornici pred Meštrovićevim *Zdencem života* još jednom rekapitulirane osnovne značajke Titove osobe i djela, i to scenski, uz pomoć trometarskog plastičnog foto-liku, na kojem su bila Titova stvarna odličja - Tezno, Macelj, Huda jama, Ko-

Piše:

Maja RUNJE

Predstavljeni su mučenici, naši dragi:

Milka Antekolović iz Varaždina, **Ilija Mikić** iz Vidovica kraj Orašja, **Marijan Dumančić** iz Opanaka kraj Lovreća, **Ivan**

čevski Rog, Crngrob, Stepinac, Stara Gradiška i Goli otok - te govorno, nastupom članova Inicijative, koji su u svojim kratkim govorima još jednom podsjetili na jugoslavenska i komunistička zlodjela. U drugom su dijelu programa mlađi aktivisti, studenti i školarci, predstavili fotografije i kratke biografije dvadesetak mlađića i djevojaka, koje su Tito i njegovi pomoćnici poslali u smrt. Fotografije su zatim, jedna po jedna, pričvršćivane na Žalobni zid, zid udaljen desetak metara od pozornice, uz koji su prosvjednici kasnije, tijekom tradicionalnog žalobnog mimohoda, položili stotine crvenih i bijelih ruža.

Na Trgu zločinca Tita, 6. lipnja 2009.

HDPZ snažno podupire zahtjev za preimenovanje trga

Kos iz Zagreba, **fra Tomislav Gelić** iz Viteza kraj Travnika, **Nikola Ćulum** iz Hrtkovaca u Srijemu, **Marija Mikić** iz Varaždina, **Dragutin Vučić** iz Ogulin-skog Hreljina, **Maksimiljan** i **Frane Tente** iz Splita, **Juraj Ugarković** iz Gospića, **Niko** i **Milan Pereković** iz Gornjih Bogićevaca kraj Okučana, **Ankica Kuretić** iz Pazina, **Grgo Raguž** iz Donje Bitunje kraj Stoca, **Dragutin Kumpf** iz Vukovara, **Ivica Kovačević** iz Osijeka, **Ivica Bićanić** iz Gospića, **Vladimir** i **Mihovil Šarić** iz Gospića, **Tomica Penavić** sa Širokog Brijega, **Ivo Mašina** iz Preka na Ugljanu i **Franjo Šredl** iz Jamničke Pisarovine kraj Zagreba.

Prve ideje za ovaj scenarij dugujemo piscu i redatelju **Hrvoju Hitrecu**, a kasniju temeljitiju razradu kazališnom redatelju **Krešimiru Dolenčiću**. Krešimir Dolenčić sudjelovao je u koncipiranju nekih židovskih i japanskih komemoracija te je na temelju tih iskustava inzistirao da po kažemo lica žrtava, a što više zabacimo riječi i brojeve.

Zašto pred Kazalištem nije bilo više prosvjednika

A koliko je ljudi bilo pred Hrvatskim narodnim kazalištem u Zagrebu? To je za organizatore javnog okupljanja uvijek važno pitanje, jer prosvjednici predstavljaju vrstu svjedoka - a upravo je za našu tvrdnju potrebno tisuću puta više svjedoka negoli za koju sličnu na kojoj drugoj

Tragedija jednog naroda ispričana kroz pojedinačne sudbine

strani! Stoga nas je odmah oštro kosnuo dojam, da je ljudi nešto manje negoli ih je bilo na prosvjedu u prosincu. Prema broju podijeljenih papirnatih kapa (s hrvatskim grbom i natpisom „Kazališni trg“) bilo je moguće procijeniti da se taj broj mogao kretati oko brojke od dvije i pol tisuće, dok smo lani procjenjivali da je na Trgu moglo biti i tri i pol tisuće ljudi. Ova se razlika neugodno dojmila mnogih prisutnih i zato jer su ovom prilikom, nakon otkrića Hude jame, očekivali masovniji prosvjed. Iz iseljeništva su stizale poruke

da na Trgu žele i očekuju dvadeset tisuća ljudi!

Takva su očekivanja, naravno, uistinu bila nerealna. Treba znati da je u mirnim vremenima za velika okupljanja nužno potrebna medijska podrška i(lj) promidžba, osobito televizijska promidžba - podsjetimo se da čak i **Thompson** za svoje koncerte treba profesionalnu reklamu, osobito televizijsku reklamu! U veljači 2008. te u prosincu 2008. okupljanje „Kruga za trg“ bilo je u nekoj mjeri i televizijski najavljujivano, a čega smo učinak tada i osjetili. Ovom je prilikom, međutim, naša konferencija za tisak bila veoma slabo posjećena, televizije uopće nije bilo, pa onda nije bilo ni minimalne najave o održavanju prosvjeda. Je li im naše okupljanje postalo nezanimljivo ili je netko shvatio da je šutnja dobar način kako bi se možda moglo ograničiti napredovanje „Kruga za trg“?

Jedna od prisutnih novinarki objašnjavala nam je da ništa nije smisljeno, već da prosvjed bez protuprosvjeda – a protuprosvjed ovaj put nije bio najavljen - više nije osobito zanimljiv! Bez **Aleksandra Musića**, **Zorana Pusića**, **Ivana Ninića** i **Ive Goldsteina**

hrvatskim je medijima naše okupljanje odjednom postalo sitni događaj, pa su tako čak i kasnija medijska izvješća bila krajnje reducirana, usporedimo li ih s ranijima.

Među aktivistima „Kruga za trg“ vodili su se naravno standardni razgovori *zašto nije došlo više naših ljudi*. Uvijek netko zna nekoga tko se često žali radi (re)estabiranih komunističkih i antihrvatskih vrijednosti, a onda *baš u subotu mora ići obroati trešnju u vrtu svoje vikendice ili nikako ne može izostati s prijepodnevne školske nogometne utakmice svoga unuka!* Žaljenje na ovu vrstu ponanja prijatelja i znanaca je logično, no ipak smatramo da bi kritiziranje trebalo izbjegavati. Ono je uvijek neproduktivno, vodi u frustraciju, a odvraća od mogućnosti da se radujemo brojnim dragim ljudima koji jesu bili na prosvjedu. Treba prihvati da nije realno od svih poznatih ljudi očekivati vrstu političkog dežurstva, osobito ako se radi o aktivnostima na javnim prostoru. Treba se uz to sjetiti da i sami češće izostajemo s brojnih manifestacija, i kad znamo da je nazočnost većeg broja ljudi važna.

Ružna pljuvanja i veseli zvon

Na kraju bi, možda, još jednom trebalo promisliti kako je moguće da se Tito, i ono što on predstavlja, još uvijek tako tvrdokorno održava u hrvatskome društvu. Ključni motor su svakako djeca i potomci u obiteljima krvnika, ubaša i velikosrba u kojima se prenosi snažna mržnja prema hrvatstvu, sublimirana u Titovom liku. Kakvih je razmjera ta mržnja doživljavamo osobno, dok s transparentom *TRG MARŠALA ZLOČINCA JE CIVILIZACIJSKA SRAMOTA* češće stojimo pred kipom sv. Jurja na tramvajskoj postaji *Trg maršala Tita*. Brojni vozači spuštaju prozore svojih luksuznih automobila, pljuju u našem smjeru i psuju nam ustašku majku. Prijete *Nikada ne ćete uspjeti!* ili dobacuju grube i proste riječi. Jedan se prolaznik derao *Pucao bih u vas da sada imam pištolj u džepu!*

Puno više međutim zbunjuju normalni ljudi koje smo npr. susretali dijeleći naše letke na nedavnom Thompsonovu koncertu na Jelačićevu trgu. Mnogi su nam tada tamо rekli *Pa, pustite to, Tito je mrtav*, ili *Mali su ljudi u njegovo vrijeme ipak nekako živjeli*, ili *Ne želim doći pa da me susedi vide*. To je skupina ljudi kojima je komunizam oduzeo dio sposobnosti samostalnoga i slobodnoga razmišljanja i prožeо ih strahom! Baš kao npr. u istočnim dijelovima Njemačke, gdje ozbiljne ankete danas pokazuju da 40 posto građana žali za DDR-om, a 20 posto njih žali za Zidom!

Ipak, unatoč svim ovim neugodnim i zabrinjavajućim okolnostima, moguće je osjetiti stanovit

napredak u smjeru demontiranja Tita i njegova djela. U Hrvatskoj se javnosti posljednjih mjeseci čuje više relevantnih glasova koji zastupaju lustraciju javnih prostora, a smanjio se broj onih koji Tita javno brane. Uvjereni smo da je pitanje trenutka kada će njegovo ime biti uklonjeno iz Zagreba, a onda i sa svih ostalih mjesta u Hrvatskoj. To će onda bio prvi korak u smjeru otvorenog suočavanja s događajima iz novije povijesti, s manje izvrnutih teza i manje Kafke.

Za nas, aktiviste „Kruga za trg“, nema dvojbi o nastavku aktivnosti. Služi nas obiteljsko i nacionalno sjećanje. A vjetar u jedra su nam npr. brojni prolaznici na onoj nesretnoj tramvajskoj postaji *Trg maršala Tita*, koje ranije nisam spomenula. Mašu nam iz tramvaja, podižu palac, šalju poljupce! U prolazu nam stišću ruke. Jednog su nam dana u kratkim vremenskim razmacima tri tramvajca dugo i veselo zvonila tramvajskim zvonima! Tramvaj zvoni odmičući u Frankopansku, a mi znamo da „Krug za trg“ treba uporno djelovati dalje. •

Tražimo promjenu imena Trga "Maršala Tita" u Kazališni trg

*Gdje su iskreće oči
i ožarena lica? ---*

*Nismo izgubili
ljubav
za Domovinu!
Probudite se! Stresite prah
sa svojih leđa.
Sačuvajte ostavštinu
Pređa
Ne bojte se!
Pobijedite
sve predrasude
i laži!
Čisti duh još
uvijek traži
Istinu
i mjesto
Slobode na
ovoj planeti.*

Višnja SEVER

Svojevrsni zid plača okićen cvijećem

KRLEŽA: TITOVA JE VELIČINA U OBNOVI JUGOSLAVIJE I U POBJEDI NAČELA OKTOBARSKE REVOLUCIJE

«...Bitka za socijalizam, koja se za posljednjih dvadeset godina bije pod Titovom inicijativom, počela je u našoj zemlji još za Lenjina. Odvojiti Titovu pojavu od programa Oktobarske revolucije bilo bi nepodudarno s onim bitnim intelektualno-moralnim elementima koji ga uslovjuju kao političara i kao partijskog ideologa.

(...) Već početkom aprila (1941.) on je imao vidovitu sliku o čitavom nizu praktičnih sugestija, i kada je dao prvu političku definiciju ustanka, on je dalekovidno ocrtao sve revolucionarne ciljeve neminovne tragične borbe. Njegove teze bile su jasne: ustanak treba da dovede do pune pobjede nad neprijateljskim snagama, upravo tako kao što treba da se razvije do političkog uništenja svih onih vlastitih elemenata koji su doveli zemlju do propasti. Te reakcionarne snage, koje se, za račun neprijateljskog vojničkog interesa, spremaju kako bi razderale ostatke

južnoslovenskog političkog trupla, postale su glavnim političkim problemom Titove strategije za slijedeće četiri godine. (...)

Bal vampira u Kumrovcu 2009.

Promatrajući Titovo djelo, valja prije svega uvažiti čitav niz okolnosti koje za život balkanskih naroda nijesu tako neznatne te ne bi zasluživale ozbiljnu pažnju. Ako je točno da je za rješenje međunarodnih odnosa u ovom dijelu svijeta pojавa jugoslavenske države stvar od preponderantne važnosti, onda je Titova uloga, odigrana za posljednjeg historijskog ratnog perioda, nesumnjivo pozitivna. Ako je pojava jugoslavenske države jedini relativno mudar oblik za garanciju suvereniteta i političke nezavisnosti ovih naroda, a prema tome jedini logičan garant mira u jugoistočnoj evropskoj zoni, onda su pacifistički naporci Titovi, izvršeni za trajanja svih kriza i peripetija poratnog perioda do danas, u interesu održanja svjetskog mira, isto tako historijski pozitivni».

(M. Krleža, «Titova revolucionarna uloga», *Gdje smo i kako smo : suvremene političke teme*, Oslobođenje, Sarajevo, 1988., 17.-25.)•

BUM, CILE, BUM!

I tako je **Fahreta Živojinović**, tzv. *Lepa Brena*, ocvalo brčansko Srpče koje svojim sunarodnjacima uvijek iznova mora dokazivati da je, unatoč tomu što su se njezini svojedobno *poturčili* (a to je svakomu *pravom* Srbinu grijeh od kojeg nema većeg!) Srpskinja s *dna kace*, pravi izdanak srpskoga duha i kulture, u srcu Zagreba, u novoizgrađenoj rukometnoj Areni, održala veliki koncert. Nije uspjela prodati sve ulaznice, što svakako treba pripisati otporu («reakcionarnom dejstvovanju») braniteljskih udruža, ali je – kažu – u njezinoj «glazbi» uživalo trinaestak tisuća ljudi, vjerojatno hrvatskoga podrijetla. Objavljene fotografije svjedoče da je na koncertu bio veliki broj mladih.

Oni koji su imali *sreću* da ih tijekom vojnoga roka u bivšoj JNA iz dana u dan teroriziraju njezini *hitovi*, poput *Bum, Cile, bum!* ili *Udri, udri, udri Mujo u tepsi*, odnosno slična infantilna kreveljenja kojekakvih turbo-folk pjevača

(koje je, valja priznati, malo tko znao tako duhovito izvrgavati ruglu kao beogradski rock-kritičar **Petar Luković** u tadašnjemu *Džuboksu*), ni za trideset života ne će shvatiti što mlađe ljude, rođene, odrasle i odgojene u jednoj zemlji koja je i u najčernijim trenutcima ostala zapadnjački usmjerena, vodi u tzv. *narodnjačke klubove*, na seanse istočnjačkog naricanja odnosno nečega što s pravom – pa ni na rodnom – glazbom nema nikakve veze.

Tzv. Lepa Brena u agresorskoj odori

Ali nema sumnje da će sociozozi i socijalni patolozi pri analizi uzroka takvoga otužnog duhovnog stanja nemalog dijela hrvatske mladeži morati u obzir uzeti i činjenicu, da su nastupi tzv. Lepe Brene i sličnih protuha i namiguša, postali sastavnim dijelom *političke korektnosti* inauguirane trećesiječanskim *termidorskim reakcijom*. Od toga je trenutka postalo pristojno, pa čak i *isplativo*, uživati u ksenofobnim, malne rasističkim vicevima **Đokice Balaševića** (s kojim **Stipe Mesić**

uživa u čvarcima!), na kioscima zagrebačkih gradova opet kupovati *Politiku* i *NIN*, na sva zvona slaviti dolazak kojekakvih «pozorišnih» što družina a što klauna s istočnog dijela «zapadnog Balkana» i čuvati se grješne prigode da se o balkanskoj melosu prozbori nešto negativno. Radi toga u budućnost krećemo s legendarnim *Bum, Cile, bum!* ili, drugim riječima, kusamo kašu koju smo sami zamiješali, i još čemo ju dugo kusati...(N. P.)

MACELJSKA KOMEMORACIJA

7. LIPNJA 2009.

U Maciju je 7. lipnja 2009. obilježena 64. obljetnica stradanja više tisuća hrvatskih mučenika s Križnog puta, koje su jugoslavenski partizanski zločinci u ovoj gori mučki poubijali krajem svibnja i početkom lipnja 1945. Među njima su bili i 21 svećenik, franjevac i bogoslov. Po kišnome i hladnom vremenu, koje se kasnije pretvorilo u sunčano poslijepodne, okupilo se veliko mnoštvo hodočasnika koji su stizali sa svih strana Hrvatske u više desetaka autobusa i individualnim prijevozom. Svečano misno slavlje započelo je molitvom Križnog puta, autora Bonaventure Dude, napisanom prošle godine za macelske žrtve.

U nastavku je uslijedila procesija i zatim sv. misa koju je u koncelebraciji više desetaka svećenika ove godine predvodio pomoćni biskup zagrebački dr. Valentin Pozaić. Prenosimo cijeloviti tekst biskupske propovijedi:

Hrvat katolik - to je njima bio klasni neprijatelj

«Na današnju nedjelju u Crkvi slavimo svetkovinu Presvetog Trojstva. To je otajstvo od temeljnog značenja naše svete katoličke vjere. Po tome se ona razlikuje od bilo koje vjeroispovijesti. Trojstvo je duboko otajstvo, daleko iznad naših mogućnosti shvaćanja i razumijevanja.

Gledajući Isusa kako se moli, učenici su zatražili da i njih nauči moliti. Naučio ih je najljepšu molitvu, 'Oče naš' – molitvu Bogu dobrote i ljubavi, milosrđa i prasranja. Na koncu svoga djela spasenja i okupljenja, Isus je obećao svojima posebni dar od Oca: Duha Svetoga, Duha istine,

Priredio:

Damir BOROVČAK

Duha mudrosti i hrabrosti, Branitelja i Tješitelja. Kad je sv. Ivan Apostol htio ljudskim jezikom izreći ono što je u srcu nosio, tko je Bog, rekao je jednostavno: 'Bog je ljubav' (1 Iv 4,8,16). Na tu smo matricu mi stvoreni, i po toj matrici mi bismo trebali živjeti i raditi.

To je ujedno za čovjeka, za nas, stvorene na sliku Božju, bitna odrednica i našega postojanja: pozvani smo našom ljubavlju odgovoriti na Božju ljubav. To je naš identitet.

Vjera i molitva Crkve, kroz stojeća, izrekla je to otajstvo jedinstvenom, kratkom i sveobuhvatnom molitvom hvale i slave, kojom tako rado završavamo naše molitve: Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetom!

Molitva na mjestima mnoštvenih stradanja i ubijanja ljudi uvijek iznova poziva na preispitivanje svjetonazora, teologije i antropologije: što to misli Bog o čovjeku, a što je to čovjek smislio s čovjekom, sa svojim bližnjim. To što se događalo nije bilo po nadahnuća Duha Božjega, već po nadahnuću nekog drugog duha, Zloga.

Obilježavanje hrvatskoga Križnog puta podsjeća na najtragičnije stranice hrvatske povijesti, ali i neke od najsrsmotnijih stranica europske i svjetske povijesti. O tome govori i mjesto na kojem se nalazi: Macelska šuma, macelska gora - gora zločina.

Ta je gora, kao i one druge brojne gore i doline, bila pretvorena u mjesto prezira Boga i čovjeka, mjesto prezira antropololo-

gije i teologije, mjesto prezira čovjekova identiteta.

Masovne grobnice svjedoče o teškom zločinu za kojega nitko odgovarao nije. Partizanski zločinci, na čelu sa svojim maršalom-zločincem, poglavicom zločinaca, pobili su – još uvijek neizbrojeno mnoštvo ljudi.

Reakcije na obilježavanje stradanja u Bleiburgu, u Barbarinu rovu – s pravom nazvanom 'barbarski rov', pokazale su da je dio hrvatske javnosti, od vrha na niže, još uvijek slijep i gluhi za istinu, još uvijek više voli živjeti u mraku laži, nego li u svjetlosti istine.

Ne bez osobnih zlotvorskih razloga zahtijevaju da se zatvori knjiga Drugoga svjetskog rata, a posebno ona poraća. Dobro im je poznata zločinačka uputa vojnim sudovima, a možda su ju i sami provodili, koja glasi: 'Kod ustanovljenja istine o djelu i krivnji optuženog sud nije formalno vezan ni za kakva dokazna sredstva, već donosi svoju odluku po slobodnoj ocjeni' (T. V., GK, br. 21 - 24.5.2009.).

Tako je u 'drugo fazi revolucije', u onoj sa tako zvanim 'humanim licem', započeo proces u kojem su obezglavljavali narod, likvidirali inteligenciju, ugledne i čestite domoljube - i sve potencijalne protivnike i suparnike.

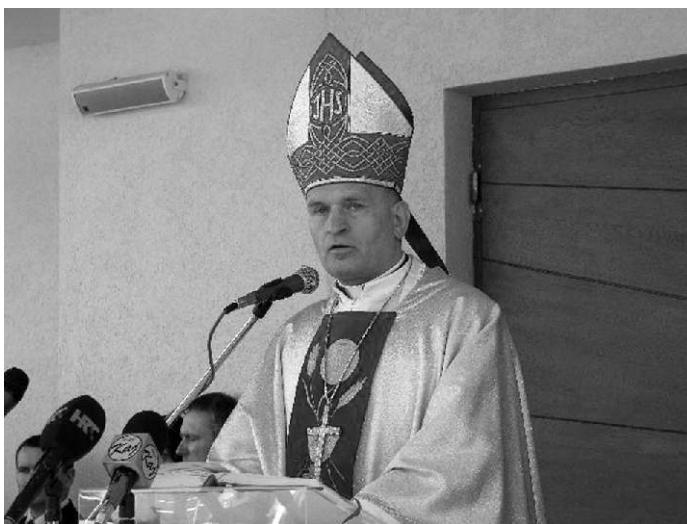
Među naročito označenim klasnim neprijateljima bili su vjernici, Crkva Katolička, njezini istaknuti predstavnici, kao što je bio zagrebački nadbiskup, kasnije kardinal, a danas blaženik – Alojzije Stepinac.

Zajedno s izjavom komisije 'Iustitia et Pax' - Bosne i Hercegovine, Hrvatske i

Msgr. dr. Valentin Pozaić, pomoćni biskup zagrebački

Slovenije - o stradanjima i prikrivenim grobištima iz II. svjetskog rata i porača, pod naslovom 'O pravu na grob i o dužnosti pijetet' (Zagreb, 13.05.2008., IKA D - 102876/5) moramo ponoviti: 'Treba otkriti istinu o žrtvama i utvrditi njihov identitet. 'U završnom razdoblju Drugoga svjetskog rata (od jeseni 1944. g.), ... komunistički režim provodio je sustavne i masovne represalije nad osobama koje su proizvoljno označene 'narodnim neprijateljima i ratnim zločincima'.

Zlikovci i zlottori još uvijek pokušavaju trgovati, i trgovinom zarađivati Judine škude, na račun ovih ili onih žrtava, a savjest poziva: 'jednako je nedostojno i nedopustivo precjenjivati, kao i podcenjivati značenje i broj svih ovih žrtava, (i) da je jedino opravданo izvršiti njihovo savjesno popisivanje, (a) za što još uvijek nije kasno'.

'Imajući na umu da je komunistički režim u to doba na sustavan način pripremao, organizirao i provodio teror i represiju nad vlastitim narodima, kao tzv. 'drugu fazu revolucije', te da je na čelu tog zločinačkog pothvata stajao partijsko-vojni i, kasnije, partijsko-policajski vrh režima'.

To ih nije smetalo da im tada dodijele, po njihovim zločinačkim imenima: gradove, ulice i trgove. To ih ni danas, nakon šezdeset godina, ne smeta da ta imena, taj podsjetnik na zločine i teror, i danas nadalje brane i zadržavaju. Zločin je počinjen. Umjesto kazne – dobili su nagrade, počasti.

Opet iznova, diljem Hrvatske, marširaju partizanskim marševima, marširaju zločinački simboli zločinačkog režima. Ipak, vrijeme radi u prilog istine. Istina postaje sve očitija, a njihov strah i crv savjesti sve teži. Zato u naletima fobija gube razum, izjave postaju sve nerazumnije, sve opakije.

Tko nosi – tko prenosi, tko čuva, tko veliča, tko oživljava te povijesne zlotvorske aveti? I u Lijepoj našoj domovini sve je to u redu: jer, zakonom nisu zabranjeni; jer, oni - donose zakone. Lustracije nije bilo. I to je vladavina prava? I to je norma za ulazak u Europsku uniju?

I čudimo se da je hrvatska politika nazvana: dvolična politika.

U tim sramnim vremenima ponižavani su branitelji, oni koji su postali žrtvom za krst časni i slobodu zlatnu, bilo prinosom svoga zdravlja i fizičkog integriteta, bilo prinosom samoga svoga života, svoje egzistencije, svoje budućnosti u novoj i slobodnoj Domovini.

Istovremeno, u časti su neki čudni individui. Veleizdajnik, tužitelj roda svoga, cinkaroš i krivokletnik – ne odgovara za svoja zlodjela; naprotiv biva slavljen; još malo i priprema se da postane narodni heroj domovinskog rata.

A pravi branitelji nisu smatrani dostojnima da im se oda častan i dostojan sprovod.

Čast iznimkama, ali u tom carstvu zla, virusa auto-destrukcije, na veliko služe tako zvani nezavisni mass-mediji, oni kojima u kodeksu časti stoji: 'Novinar je obavezan iznositi istinitu, uravnoteženu i provjerenu informaciju'. Toliko su nezavisni i toliko istinoljubivi da ne uspiju prenijeti ni međunarodne dokumente o zločinačkoj ideologiji svoga zločinačkoga režima.

Prema izjavi Europskog parlamenta: 'miroljubiva i prosperitetna Europa ute-meljena je na vrednotama poštivanja ljudskog digniteta, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštivanja ljudskih prava'. - Rado bismo vjerovali da je to tako, a ne samo još jedna dvolična politička izjava u ovim sramnim vremenima.

Zar je opet slučajno da se Hrvatskoj kao tragikomična utjeha obećaje ulazak u Europsku uniju godine 2011. ili pak 2012? Možda i uđe godine 2111. – ako se u međuvremenu ta Unija ne uruši sama od sebe zbog interne korupcije dvoličnih mjerila moralja i nemoralja.

Danas smo ovdje okupljeni oko oltara nevine žrtve, Krista Gospodina – nevino osuđena, od svojih sunarodnjaka lažno optužena, izdana, na smrt sramotnu izručena.

Ovdje smo okupljeni iz ljubavi prema stradalima, prezrenima, prešućenima, pomorenima. Neki su od njih gorku sudbinu iskusili zbog domoljublja i čovjekoljublja. Drugi naprsto zbog bogoljublja. Crkva Katolička, Hrvat katolik – to je nijima bio klasni neprijatelj, već unaprijed osuđen, bez suda. Sateliti sotone ne mogu podnijeti Božje prijatelje. I misle da su uspjeli. I varaju se.

Stjepan Brajdić

Mi želimo biti, i živjeti dostoјno svetog imena kojemu pripadamo, a to je ime Isus Krist – raspeti, umrli, ali uskrsli; to je ono sveto ime po kojemu se mi nazivamo 'kršćani'. Bog je onaj koji sve zna, i Bog je sudac pravedan i nepristran svake savjesti. Samo onaj koji priznaje istinu, koji ljubi istinu, koji se kaje zbog mraka zla, i želi živjeti u svjetlosti istine i pravde – samo on može primiti dar oproštenja i pomirenja.

Na ovome mjestu, gdje su ljudi zaboravili da su ljudi, i u drugim ljudima nisu prepoznavali ljude nego ideološke i klasne neprijatelje; na ovome mjestu gdje je čovjek zanijekao i prezreo sama sebe i svoga bližnjega; na ovome mjestu gdje je čovjek pogazio ljudski život i ljudsko dostojanstvo: ono dostojanstvo što proizlazi iz činjenice da je ljudski život najčudesnija stvarnost na ovome svijetu, jer je čovjek slika Božja, upravo na ovome mjestu mi smo se okupili u ime prava na život, u ime prava na čast, u ime poštivanja ljudskog dostojanstva.

Ovdje, gdje se pokušala zatrhi vjera i nadu u budućnost, sa ovog mesta više u

nebo glas idealja, glas smisla žrtve; vapaj Bogu i čovjeku; vapaj ove zemlje zagorske, i sve zemlje Hrvatske.

Sa ovog mjeseta diže se vapaj za novom kulturom života, ekonomije i politike, znanosti i umjetnosti. Budućnost jamči samo kultura života. Kultura života nema alternative. Narod života – narod je budućnosti.

Sa ovog mjeseta diže se vapaj molitve k Bogu. Po tim bespućima nađeni su dijelovi odjeće i zrnca Krunicе na čast Blažene Djevice Marije. Bilo je to posljednji put da su te ruke prebirale te krunice. Možemo samo naslućivati s kojom poobožnošću i s kojim predanjem.

Pravo je, da i uz spomen na njih ovdje bude i spomen na Nju – Najvjerniju Zagovornicu Hrvatske. Njima koji su prešli rubikon vremenitosti - neka bude radost u nebu. A živima ožalošćenima, neka bude zalog utjehe i neumrle nade u pobjedu istine i pravednosti.

Danas smo ovdje s poštovanjem i molitvom za sve one čije je dostojanstvo pogrežano, čiji je život prekinut. Danas smo ovdje i molimo da ubuduće, u Lijepoj na-

šojoj domovini, bude poštivano dostojanstvo i pravo Boga i čovjeka; da po svakom čovjeku, i u svakom čovjeku, po svoj zemlji Hrvatskoj, bude divno i sveto ime Boga Stvoritelja i Ljubitelja čovjeka.

To vrijeme srca i savjesti zazivamo u ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.»

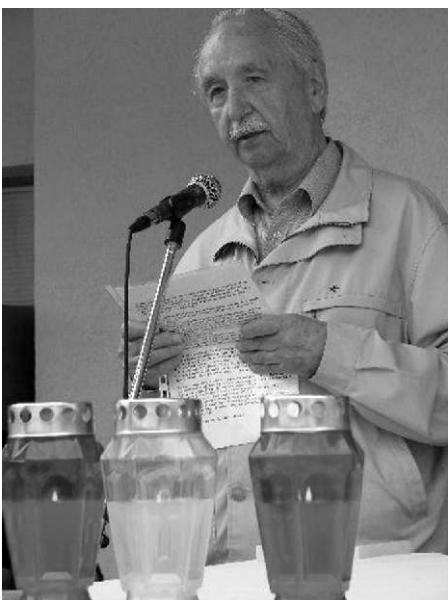
Maceljski govor Stjepana Brajdića

Potom se nazočnima obratio hrvatski politički uznik i predstavnik Udruge Macelj 1945., gospodin **Stjepan Brajdić**:

«Hvaljen Isus i Marija! U ime *Udruge Macelj 1945.*, s posebnom radošću i poštovanjem pozdravljam i zahvaljujem ocu biskupu **Valentinu Pozaiću**, koji je danas prikazao sv. spomen-misu za naše pobijene mučenike u ovoj maceljskoj gori. Posebno Vam, oče biskupe, zahvaljujem na riječima nade i ohrabrenja koje ste nam uputili. Vama, dragi hodočasnici, predlažem da barem nekoliko dana zatvorite svoje televizore, kako bi vam što duže u sjećanju ostale snažne riječi i poruke koje ste upravo čuli.

Koristim priliku zamoliti gospodina biskupa, da svim biskupima zagrebačke i varaždinske biskupije prenese našu zah-

valnost, što već 18 godina na ovom tragičnom mjestu predvode godišnje spomen-mise. Podsjećam sve nazočne da je prvu svetu misu nad grobištem tamo dolje u Lepoj Bukvi godine 1991. služio naš dobrji blagopokojni kardinal **Franjo Kuharić**. Tom je prilikom blagoslovio ovo veliko maceljsko grobište. Očito je Gospodin čuo i uslišio njegove molitve te nam pomogao da se ujedinimo i učinimo sve ovo što danas vidimo.

Nadalje pozdravljam svoje suborce dombrane, drage mi robijaše – hrvatske političke zatvorenike, te kolege iz Časnog kluba 242. Sve zajedno, vrlo malo nas je jo ostalo od one nikada pobijedene hrvatske vojske i starih robijaša, ali još smo tu, pokraj zemnih ostataka naših pobijenih suboraca. Posebno s radošću pozdravljam sve vas, poštovani hodočasnici, ma otkud da ste došli, da ovdje okupljeni izmolimo molitve za duše svih žrtava komunističke tiranije.

Okupile su nas kosti naših mučenika, koji miruju u ovoj grobnici i tako, sjećajući ih se i poštujući njihovu žrtvu, dokazujemo da oni za nas nisu mrtvi – njihova naša žrtva ujedinjuje, hrabri i potiče nadu da će naša Hrvatska, usprkos svim neprijateljima doživjeti konačan mir i slobodu. Pedesetak godina vladala je prisilna šutnja o žrtvama Bleiburga i križnih puteva. Trajalo je to sve dok naši novi hrvatski ratnici u Domovinskom ratu nisu dobro protresli ovu našu zemlju i probudili kosti mučenika... Svakoga se dana otkrije po jedna od stotinu jama i zatrtilih grobišta. Kosti progovaraju i otkrivaju stravičnu istinu o u povijesti najvećoj tragediji hrvatskog naroda.

Krik istine koji se širi iz ovih jama strave, zadaje ludi strah mrziteljima, neprija-

teljima i izdajicama ove naše napaćene Hrvatske. Svi se oni danas puno više boje glasa kostiju nevinih žrtava, nego naživih. Glasovi žrtava iz grobova ne mogu se ušutkati.

Bože, kako si to sjajno uradio! Hvala Ti!

Ovom prilikom također pozdravljam nazočne svećenike, koji su došli sa svojim župljanima ili sami po svojoj savjesti. Željeli bismo i molili bismo vas, da i izvan godišnjeg susreta po koji puta dovedete ovamo svoje vjeroučenike i mlade, te da im na ovoj postaji križnog puta održite sat povijesti. Ta svom ste Učitelju obećali da ćete čuvati, voditi i brinuti o povjerenom Vam stadu i svjedočiti istinu. Budite hrabri!

Posebno i naročito pozdravljam naše drage domaćine ove župe Sv. Jurja na čelu sa dičnim nam **fra Dragom Brglezom**, glavnim i neumornim graditeljem ovog spomen-svetišta. O njegovim djelima morao bih napisati makar skromnu knjižicu. A što reći o njegovim dragim župljanima? Nemamo dovoljno riječi hvale, za sve što ste učinili i još činite – neizmjerno vam veliko hvala! Svake nas godine dočekuju i primaju baš pravo domaćinski. Osim toga oni su čuvari ove grobnice naših mučenika i crkvice posvećene Muci Isusovoj, a na spomen svim žrtvama križnih puteva.

Od političara koji kao vode narod i našu zemlju, nisam nikoga zamjetio. Zar to nije znakovito? Koliki je rok trajnosti njihovih obećanja i koji to narod predstavlja? Što njima znače ove žrtve i mučenici koji su dali svoje živote za slobodu Hrvatske? Savjetuju nam da zaboravimo prošlost. Njome neka se bave znanstvenici. Što o svojim korijenima i povijesti svog naroda znaju naši mlađi danas, a što će tek znati sutra? To je već vidljivo. Uskoro se možda djeci u krsnom listu neće upisivati nacionalnost, da se s time ne optereću kad odrastu. Nama umjesto toga savjetuju da

TEŽAK

*Niz naborano lice teče znoj
težaka škrte hercegovačke zemlje
što strpljivo nosi križ svoj.
Sa žilavim i žuljavim rukama
- od jutra do sutra -
težak je na trudbeničkim mukama.*

Ivica KARAMATIĆ

neopterećeni usmjerimo pogled u svijetu budućnost. Mislim da smo, gledajući u tu žarku svjetlost budućnosti, već izgubili vid i postali gotovo slijepi kod zdravih očiju. Ostao nam je još samo zdravi razum, pa poslužimo se njime. Bilo bi to dobro za naše zdravlje, a možda i progledamo.

Najiskrenije i sa žaljenjem ispričavam se ako sam nekoga izostavio! Svima vama nazočnima i mnogima koji danas nisu s nama, a svojim su darovima i radom pomogli u izgradnji ove postaje križnog puta – iskrena i velika HVALA!

Nadam se da će ovaj naš susret ispuniti mirom i radošću naša srca. Pa u zajedništvu budimo ponosni i hrabro svjedočimo ISTINU!

Kad vas nekada put nanese ovim krajem, zaustavite se na ovom mjestu tragičnih žrtava mržnje. Nije važno, imate li uza se svijeću ili cvijet. Ono što je najdraže Bogu i našim mučenicima je molitva. Pomolite se Bogu za spas duša naših mučenika i mirom ispunite svoju dušu! Sretan vam povratak kućama i do viđenja! Hvala!»•

IGRAM SE TVOJIM SJENAMA

(Zadru)

*Igram se tvojim sjenama
u burnim vremenima
stražarim pred tvojim korakom
moj hrvatski grade*

*U meni plovi beskrajno nebo
modar cvijet na tvojim zidinama
i dalje stoji uspavan*

*Hvatam krugove na tvome turobnom licu
igram se i skakućem po tvojim ulicama
osjećam bol i krvave ruke*

*moja su braća
nebo i njive
kamenite oči
parkovi
zvonici
ulice moje prašnjave

u srcu nosim komadić tvoga neba*

Bruno ZORIĆ

«KRIK I VAPAJ PROTIV HRVATSKE POLITIČKE ŠUTNJE»

Slovo fra Nikole Mate Roščića nad jamom Golubinkom, u Tišnjanskoj dubravi, 16. svibnja 2009.

Dragi i poštovani prijatelji! Dragi vjernici!

Srdačno vas pozdravljam na ovome pedlju naše kršne zemlje, nad ovom otvorenom jamom strave i užasa, nad ovim grotlom zlosti i uništenja. Onima među vama koji ovdje oplakuju svoje najmilije, izričem iskrenu sućut i sve vas pozivam da ovu svetu misu, koja se po prvi put služi na ovome mjestu, svesrdno prikažemo Gospodinu Bogu za sve bezimene žrtve ovdje u jamu bačene.

Izričem iskrenu zahvalu udruzi *Hrvatski domobran* koja je nesebičnim trudom prošle godine postavila ovaj križ nad jamom, a ove godine omogućila da se po prvi put služi sveta misa.

Kao građanin, znam da je ovo dan izborne šutnje, ali isto tako znam da je nad ovim stravičnim stratištem desetljećima trajala oktroirana grješna "grobna šutnja", koju svjesno i odgovorno kršim, odajući počast i molitvu za ove žrtve. Političari danas šute, dobro je da ponekad moraju

Stojim ovdje i služim oву svetu misu kao katolički svećenik, kao Hrvat, kao humanist i kao rođeni građanin Europe. To je moja iskaznica i odrednica za sve ono što želim reći i izreći, za što želim moliti.

Na dan "izborne šutnje" predstavnici raznih stranaka koje se borbeno jagme za glasače na izborima, danas moraju šutjeti. No, mogli su doći ovdje da u iskrenoj, humanoj i kršćanskoj šutnji iskažu svoju građansku, vjersku, političku počast ovim bezimениm žrtvama. No, nema ih! Žrtve nisu njihova briga, jer bi se pred ovom jamom, kao i pred bezbroj drugih jama diljem Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, morali postidjeti, jer za njih nisu ništa učinili, kao da ih ne poznaju, ne priznaju, štoviše ovi još uvijek djelomice niječu njihovo postojanje. Oni su i ovim žrtvama nametnuli strogu povijesnu šutnju, odbacili ih u zaborav, prekrili ih oktroiranim brisanjem spomena - dominatio memoriae. To je sramota i grjehotu, bijeda, kukavičluk, dostojan svake osude i prezira!

A ovdje su u stravičnu kršku jamu bezdanku bačene žrtve komunističkog potretka, zločinačke OZN-e i UDB-e, koje su djelovale po predlošku staljinističkih tajnih službi ČEKA i NKVD, koje su provodile zloglasne "čistke". Svjedoci smo da još uvijek boljševici, tvorci i nosioci njihove revolucije, sakrivaju svoja nedjela iza parola o antifašizmu. Međutim, istina je drukčija! Nažalost, poklonici, suradnici i članovi komunističkog bratstva i jedinstva, brojni suradnici OZN-e i UDB-e, prerušeni u tobobiće demokrate i zagovornike integraciju u Europu, opet nam i u

Komemoracija nad jamom Golubinkom

Danas se održava i godišnje sjećanje na Bleiburškom polju, sjećanje na najveću tragediju Hrvata u povijesti, a mi nad ovom jamom u kršu Tišnjanske Dubrave molitvom i sjećanjem obilježavamo spomen na preko 250 žrtava iz ovog dijela šibenskog kraja, koji su kao žrtve komunističkog terora zločinački bačeni u ovu jamu, zvanu "Golubinka".

Pozivam vas da svi zajedno promislimo tko su ove, još uvijek dobrim dijelom, bezimene žrtve, tko su njihovi mučitelji i izvršitelji tako stravične i gozomore kazne, kakve su to bile njihove krivde, kakvi pravni postupci, kakve egzekucije, u koje vrijeme i na kojem mjestu!

zašutjeti, ali mrtve kosti progovaraju. One i danas ovdje progovaraju jače, glasnije i istinitije nego li svi predizborni skupovi. Ovdje progovaraju mrtve kosti znanih i bezimennih stradalnika.

Stravična unutrašnjost Golubinke

ovim izborima obećavaju bolje sutra, lješju budućnost, slavopoje o bratstvu i jedinstvu, glasno poju *Po šumama i gorama*, nose petokraku na titovki sa tri roga što se bori protiv Boga i crvenu maramu kad hodočaste u Kumrovec, a upravo ovih dana nose Titovu štafetu od Umaga do Beograda.

Cijelo razdoblje komunističkog režima govorilo se i pisalo, da se paralelno s Drugim svjetskim ratom provodila i revolucija, a zna se koja: komunistička, boljevička, staljinistička, titoistička. Zašto se to sada prešuće, glasno govoreći samo o antifašizmu? Uostalom, ako ćemo pravo i istinito, onda treba znati da je rimski papa **Pio XI** svojim enciklikom protiv talijanskog fašizma *Non abbiamo bisogno*, od 29. lipnja 1931. i protiv nacizma, enciklikom *Mit brennender Sorge*, od 14. ožujka 1937., bio je veliki i pravi antifašist na svjetskoj razini. A to je u Hrvatskoj bio blaženi **Alojzije Stepinac**, osvjedočeni idejni protivnik fašizma, nacizma i komunizma, što je posvjedočio u svojim brojnim propovijedima prije rata, za vrijeme rata i kao uznik poslije rata. Svatko pošten trebao bi istinoljubivo priznati da je upravo Stepinac bio prvi i najglasniji hrvatski antifašist!

Štoviše, smijemo tvrditi da je naš hrvatski puk bio protiv fašizma, protiv otuđenja dijela naše domovine koja je tada pala pod krunu talijanskog kralja od Savoje i talijanskoga fašističkog terora. Radi toga je ustao i borio se protiv toga. To su bili oni prvi i istinski partizani iz naših dalmatinskih područja, domoljubi i branitelji suvereniteta i integriteta Hrvatske, kojima odajemo počast kao pravim domoljubima. A što ćemo rači danas

o onima, koji otuđiše naše banke, hotele, kuće, zemljišta, tvornice, telekomunikacije, i mnogo toga još? Nekoć pokleknuće pred fašizmom, a danas pokorno svijanje pred surovim kapitalizmom!

Ovdje se želim prizvati na "Rezoluciju europskog parlamenta o europskoj savjesti i totalitarizmu", koja je 2. travnja 2009. godine prihvaćena u Europskom parlamentu, a u našoj je hrvatskoj javnosti ostala prešućena. A to je, ustvari, nastavak i daljnje pojašnjenje "Rezolucije parlamentarne skupštine Vijeća Europe o potrebi međunarodne osude totalitarnih komunističkih režima" od 26. siječnja 2006. godine. Hrvatski je sabor, doduše također 30. lipnja 2006. donio Deklaraciju o osudi zločina počinjenih tijekom totalitarnog komunističkog poretka od 1945. do 1990. godine, ali se o tome šuti i ništa ne postupa, kao da se i nije donijela. U toj se najnovijoj rezoluciji između ostalog kaže: "...Da kriva tumačenja povijesti mogu postati žarištima isključivih politika i time poticati na mržnju i rasizam", "da sjećanje na tragičnu europsku prošlost mora ostati među živima; kako bi se mogla odavati počast njezinim žrtvama, osuditi počinitelje i postaviti temelje za pomirenje, temeljeno na istini i spomenu", "da su milijuni žrtava bili deportirani, zatvarani, mučeni i ubijeni u totalitarnim i autoritarnim režimima tijekom XX. stoljeća u Europi", "da Europa ne će biti ujedinjena dok ne bude mogla osnovati zajednički pregled svoje povijesti, priznajući pritom nacizam, staljinizam i fašističke i komunističke režime kao zajedničko naslijede uz iznošenje poštenih i temeljnih rasprava o zločinima tih režima u proteklome stoljeću". Ta rezolucija "naglašava važnost čuvanja sjećanja na prošlost među živima, jer ne može biti pomirenja bez istine i pamćenja, te potvrđuje jedinstveno stajalište protiv svih totalitarnih vladavina, bez obzira na njihovo ideološko podrijetlo". Ona "poziva na proglašenje 23. kolovoza - Europskim danom sjećanja na žrtve svih totalitarnih i

autoritarnih režima, koji bi trebalo biti obilježavan dostojanstveno i nepristrano" Konačno, iza toga стоји uvjerenje "da je krajnji cilj otkrivanje i ocjenjivanje zločina počinjenih od strane komunističkih i totalitarnih režima pomirenje, koje se može postići prihvaćanjem odgovornosti, moleći za praštanje i njegovanje moralne obnove".

Pročitaje u *Glasu Koncila* od 17. svibnja 2009., str. 8.-9. intervju s **dr. Zlatkom Begonjom**, povjesničarom u Zavodu za povjesne znanosti HAZU-a u Zadru, pod naslovom "Argumentirana povjesna istina potrebna je za pomirenje".

Dragi prijatelji!

U ovu jamu nisu bačeni fašisti, nego Hrvati, katolici i anti-boljevičevi. Da su ove, još uvijek dobrim dijelom bezimene žrtve, bili fašisti i odnarođeni ljudi, ja zacijelo ne bih danas služio ovu misu i bio ovdje sa svima vama. Ali jesam ovdje, jer u ove žrtve moji sunarodnjaci i moji istovježernici. Stoga je ovo opravdani krik i vapaj za dostoјnim pjetetom prema ovim žrtvama, ovo je svjesni i odgovorni krik i vapaj protiv hrvatske političke šutnje, što više protiv laži i neistine koja po drugi put baca i zatire ove žrtve u jame bezdanke, golubinke, rovove i mračne podzemne hodnike, opravdavajući teror, progone i pogubljenja što ih je počinila ideologija bezboštva i prevrata, ideologija zlomisli i zlodjela, zločinačka ideologija boljevička, komunista, titoista. Tko i danas zagovara tu ideologiju, pa ma tko on bio, mora znati da je pred sudom istinske povijesti i pred sudom Boga živoga, zločesti fašist, nacist i komunist!

To sam htio reći, i rekao sam, pri punoj svijesti i u punoj odgovornosti kao čovjek, humanist i katolički svećenik.

A moja završna riječ i molitva glasi: "O Bože pravde, istine, pretvori ove grobove u mirisne bijele cvjetove za žrtveni prinos mira i slobode na oltaru naše Domovine". Amen!•

MOLITVA ZA ŽRTVE DRAVSKE ŠUME VARAŽDIN, NAJVEĆEG GROBIŠTA VARAŽDINSKE BISKUPIJE

I ove je godine, 31. svibnja, misom i komemoracijom obilježena 64. obljetnica žrtava poratnih likvidacija u Varaždinu. O njima smo i u ovome mjeseca u više navrata pisali.

Upravo je Varaždin bio jedno od središta u kojem je pomahnila jugoslavenska partizanska soldatska ubijala na najsurovije načine sve koji su mislili na hrvatsku samostalnost, a posebno se okomila na intelektualce i obnašatelje vlasti u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Po uzoru na komunističku Rusiju, po ugledu na Staljina, vršene su likvidacije na obalama rijeke Drave, a noćna odvođenja i nestanak ljudi bili su redovita pojava kojom se učvršćivala vlast i u gradu Varaždinu. Ubijala se po unaprijed određenim popisima, a novoj vlasti zasmetali su i oni koji su u pro-

Piše:

Franjo TALAN

sincu 1918. godine, u doba dok je srpska vojska u ime „ujedinjenja“ po Zagrebu vršila ubojstva hrvatskih vojnika, organizirali i iz Međimurja protjerali mađarsku vojsku i pripojili ovaj kraj nastanjen Hrvatima tek formiranoj državi.

Tako je odveden i ubijen **Dragutin Perko**, a „narodna vlast“ proganjala je i one koji su za vrijeme rata, 1941.-1945. protjerani iz Međimurja i pograđenih dijelova uz Sloveniju koji su priključeni njemačkoj upravi. Kako su masovna ubojstva na obalama rijeke Drave „premašila planove“, nekoliko dužnih kilometara područja uz Dravu bilo je pretjesno

da primi sve žrtve, te su iz smjera Varaždina u nekoliko smjerova žrtve odvožene na stratište u Međimurje, u Gornji Hrašćan, ili u Kolnjak prema Varaždinskim Toplicama te u nešto udaljeniji Virje Otok, gdje su u iskopanu Pancericu partizani pobacali svoje žrtve koje su prethodno poubijali, a na tom je stratištu posljednje počivalište pronašlo preko stotinu žrtava koju su tu početkom lipnja dove-

zene iz Varaždina. Pretpostavlja se da je tu ubijen i **dr. Stepišin**, koji je nestao iz grada po dolasku partizana. Na području Dravske šume kod Varaždina u poratnom razdoblju Drugog svjetskog rata poubijani su brojni Varaždinci, kao i mnogi nositelji vojnih i civilnih vlasti NDH, koji su u gradu dočekali ulazak partizanske vojske, a u rovovima uz Dravu završili su i brojni sudionici križnih putova kao i zatvorenici OZN-e i UDB-e. O žrtvama poubijanim od pripadnika partizansko-komunističke vlasti desetljećima se nije smjelo govoriti, a postupak za podizanje spomen križa na najvećem grobištu Varaždinske biskupije započet je 1998. Mjerodavni ured gradnju je odobrio već 2003., a blagoslov i prvu misu zadušnicu za žrtve grobišta Dravske šume Varaždin služio je 19. lipnja 2004. godine mons. Marko Culej, varaždinski biskup.

Nakon toga se odlukom Društva za obilježavanje grobišta ratnih i poratnih žrtava, koje je i podiglo spomen-križ, svake godine na posljednju nedjelju mjeseca svibnja za žrtve služi misa zadušnica i polažu vijenci kod spomen križa na Dravi. Prvih godina misa zadušnica služena je u crkvi Sv. Josipa na Banfici, a kasnije je, nakon što je uslijed novog razgraničenja međa varaždinskih župa, grobište Dravska šuma pripalo župi Sv. Fabijana i Sebastijana, misa zadušnica služi se u crkvi Dobroga pastira kod varaždinskog groblja.

Mnoštvo mladih na misi u spomen na žrtve

Svijeće i cvijeće za žrtve

Molitvu u Dravskoj šumi predvodili su župnik Mijo Horvat i đakon Odilon Gbenoukpol Singbo iz Benina

Višeglasni zbor uveličao je misno slavlje

Zbor mladih

Osim žrtava poubijanih u poratnim danima Drugoga svjetskog rata, jugoslavenska je vlast nastojala uništiti svaku pomisao na hrvatsku državu, a u poratnim likvidacijama, osim ljudi, uništavana su i hrvatska znamenja, pa i nadgrobni spomenici na grobljima poginulih hrvatskih vojnika. Tako je i na varaždinskom groblju odstranjeno i uništeno preko četiristo nadgrobnih spomenika s grobova hrvatskih vojnika, a na groblju je do danas je ostalo nekoliko križeva na grobovima njemačkih vojnika koji su nakon rata „umrli“ u zarobljeničkoj bolnici u Jalkovcu kraj Varaždina, a pokopani su uglavnom nakon izdavanja one poznate naredbe **Vicka Krstulovića** o uništavanju groblja hrvatskih vojnika.

Tako je i ove godine, u nedjelju, 31. svibnja na blagdan Duhova služena misa za poubijane u Dravskoj šumi i rijeci Dravi, a pomoć župniku **Miji Horvatu**, koji je predvodio misno slavlje, pružio je i propovijed održao đakon **Odilon Gbenoukop Singbo** iz Benina, koji se na župi Svetog Fabijana i Sebastijana pripremao za svećeničku službu. Euharistijsko slavlje skladnim pjevanjem upotpunio je dječji zbor župe koji su pratili **Andelko Ilčić** na violini i dr. Maja Čusek Šamec na orguljama, a pod vodstvom **prof. Dorotheje Ilčić** nastupio je višeglasni zbor župe. Na kraju mise, župljanim župe na susretljivosti i pomoći zahvalio je sam đakon Odilon, a u ime župske zajednice sreću na svećeničkom putu poželio je **dr. Jerbić**.

Prema grobištu Dravska šuma uputilo se dvadesetak ljudi, kako bi se za pokojne pomolili i kod spomen križa. Dolaskom do Drave, prvo su kod spomen obilježja zapaljenje svijeće i položen vijenac, a nakon toga je okupljene pozdravio predsjednik Društva **Franjo Talan**, koji je istaknuo da su u poratnim danima Dru-

goga svjetskog rata iz svojih domova odvedeni i nestali, između ostalih i profesori Gimnazije Varaždin **Franjo Galinec** i **Josip Kaštelan**. Prema izjavama svjedoka, na rijeci Dravi kod Varaždina, životom su stradali i svećenici **Hinko Korder**, **Matića Crnković** i **Josip Kalajdžić**, kateheta i župnik župe Biškupec, kao **Milka** i **Stjepan Antekolović**, i otac i kćerka mu, i mnogi drugi.

Talan je, između ostalog, rekao: «Hrvatski narod živio je pod različitim vladama i u različitim društvenim uređenjima. Odluka da se 1918. godine uđe u sastav države koja je poznata kao Jugoslavija imala je za Hrvate tragične posljedice. Masovni progoni i maltretiranje stanovništva bile su redovita pojava, a sigurnost Hrvata nije bila zajamčena ni u Skupštini te države gdje su 1928. godine ubijeni hrvatski zastupnici. Dio svjedočanstva o prilika u kojima su Hrvati živjeli u zajedničkoj državi možemo naći i u knjizi koja je pod naslovom „kardinal Alojzije Stepinac“ tiskana osamdesetih godina u Parizu, kasnije je prevedena i na hrvatski, usput ja sam je kupio jučer na Mariji Bistrici, pa evo dio sadržaja Vam predočavam. Na 5. svibnja 1935. upriličeni su izbori za Narodnu Skupštinu (Jugoslavije). Izbornici u Hrvatskoj bili su izloženi prijetnjama, da glasaju za vladinu listu. Uz tu listu u ime vlade bijaše još jedna lista, lista opozicije, koju je vodio Dr. Vlatko Maček, koji je predstavljao opoziciju i nezadovoljstvo u Hrvatskoj. Na 12. veljače 1935. mons.Bauer daje izjavu, da se ne dopušta ni jednom svećeniku, da aktivno bude izabran. Strah je vladao svuda. Novinstvu je zabranjeno pisati o toj drugoj listi. Bijanje totalna šutnja štampe! Za vjernike, biskupi objaviše zajedničku izjavu, u kojoj izriču svoju žalost, što je jugoslavenska vlast odbacila konkordat, iz-

noseći nepravde, koje su svuda vladale protiv Katoličke Crkve tijekom punih 20 godina. Ta situacija bila je teška i nepodnošljiva.

Povijesne knjige bile su pune neistinitih informacija i zabluda o Crkvi i o samoj Povijesti. Katolička Crkva izgubila je svoja materijalna dobra (agrarna reforma), koja su služila za školovanje djece siromašnih obitelji, kao i za bolnice, u koje su primarni bolesnici svih religija i narodnosti. Funkcionari su birani jedino pravoslavne vjere, a to bijaše pritisak za katolike, da se odreknu svoje vjere, ali radije su trpjeli nego da napuste vjeru svojih otaca. Rastavljenje žene prema crkvenom Zakoniku katoličke vjere nisu imale ista prava za penziju kao žene pravoslavne vjere. Cenzura katoličkih novina i izjava

Juraj Ivanek zadnji je put viđen u žici varaždinskog logora 12. lipnja 1945.

Marija Mikec nikad se nije vratila kući...

biskupa za vjernike nije dopuštala da katolici jasno vide situaciju. Gažena su svuda prava Crkve i njezinih vjernika. (...)

U toj je knjizi opisan jedan dio muka koji su naši sunarodnjaci podnijeli u Kraljevini Jugoslaviji. Normalno je da su s radošću dočekali raspad države u kojoj su doživjeli toliko boli i poniženja. No i u novostvorenoj državi 1941. godine mnogi su bili ponižavani i stradali. Prestankom rata, uspostavljena je ponovno Jugoslavija, a ugnjetavanja i stradanju su se nastavila. Teror i masovne likvidacije ugrađeni su u temelje nove države, a vlast se posebno okomila na stanovništva koje je željelo i sanjalo hrvatsku samostalnost. (...) Nakon bezbrojnih likvidacija i broj-

nih masovnih ubojstva u kojima je nestalo više stotina tisuća ljudi (prema procjeni Franca Permea, predsjednika slovenskog Društva za ureditev zamolčanih grobovi iz Ljubljane, samo je na području Slovenije u više stotina jama poubijano 190.000 Hrvata), a koliko je ljudi poubijano u Hrvatskoj i ostalim republikama nekad zajedničke države, više nitko ne istražuje i ne utvrđuje. (...)

Eto, nalazimo se na najvećem grobištu Varaždinske županije i Varaždinske biskupije i ovom našim susretom želimo podsjetiti na žrtve koje su u poratnim danima Drugoga svjetskog rata ubijane u progonima vlasti koje u bjesomučnim ubojstvima svojim žrtvama nisu dopustile ni dostojan pokop. U Dravskoj šumi i ujedno Vas pozivam na komemoraciju i misu zadušnicu koja će se u spomen na žrtve grobišta Pancerica u Virje Otoku održati u nedjelju, 14. lipnja s početkom u 16 sati, gdje će misu zadušnicu u kapeli hrvatskog blaženika kardinala Alojzija Stepinca predvoditi vlč Ivan Košić, križovljanski župnik.»

Među okupljenim čuvarima uspomene na žrtve poratnih likvidacija bila je i prof. **Bosiljka Paska**, rođena Galinec, koja je zbog ljubavi prema Domovinu i hrvatskom narodu obitelji u komunističkim zatvorima Jugoslavije provela dio života, a 1945. godine, nakon ulaska partizansko-komunističke vojske u grad Varaždin iz kuće joj je odveden otac Franjo, također profesor na Gimnaziji Varaždin. U povlačenju prema Austriji ostala je bez brata, a UDB-a se okomila i na ujaka kojeg su ubili u rodnoj kući. Na molitvu kod spomen križa došli su i Ivan Jaklin i

Stjepana Antekolovića OZN-a je odvela 18. srpnja 1945.

I Milka Antekolović zauvijek je odvedena s ocem Stjepanom

Nestao je i bjegunac pred ruskim komunistima, dr. Stepčišin

Zdravko Golub, a tu su bili i članovi Društva, Zvonimir Trupković, Franjo Talan, Stanko Cecelja i Stanko Lazar, uvaženi liječnici, Stanko Iličić i dr. Jerbić, kojima se pridružiše i ostali sudionici. Tijekom godine kod spomen-križa na Dravi svjeće zapale brojni mještani, koji su u poratnim danima Drugoga svjetskog rata ostali bez roditelja, braće i najbližih. Za namjernike: do grobišta je najlakše doći skretanjem s državne ceste D-2, na raskršću u Optujskoj, u Kumičićevu ulicu odakle je do Drave tek dva kilometra. •

OBILJEŽENA 64. OBLJETNICA STRADANJA HRVATA NA CRVENOJ STIJENI KOD KISELJAKA

Polaganjem vijenaca na mjestu stradanja te molitvom na zavjetnom mjestu Pod stijenom, u Kiseljaku je 18. svibnja 2009. obilježena 64. obljetnica jugoslavenskih komunističkih zločina nad zasad još neutvrđenim brojem Hrvata s područ-

Piše:

Ana POPOVIĆ

„Crvena stijena, jedno od 90 zasad otkrivenih stratišta Hrvata u BiH u proš-

lome komunističkom sustavu. Zasad, jer institucije BiH ne pokazuju nimalo interesa za istraživanje ove teme. Nažalost, vjerujemo da je ovakvih mjesta u BiH puno više, a pogubljenja su i ovdje bila dio dobro osmišljenoga komunističkog zločinačkog plana obračuna s neistomišljenicima“, kazao je, obraćajući se okupljenima nakon mise, **prof. dr. Josip Jurčević**, povjesničar i znanstvenik koji se posvetio istraživanju komunističkih zločina u Hrvatskoj i BiH. Prema Jurčevićevim riječima, stratišta Hrvata koji su stradali neposredno nakon Drugoga svjetskog rata, prema dosad dostupnim podatcima, ima 1530. Najviše ih je u Hrvatskoj (840), Sloveniji (590), te BiH u kojoj se na istrazi zločina komunizma daleko najmanje radi, njih 90.

Pored Jurčevića, na obilježavanju 64. obljetnice stradanja Hrvata na Crvenoj stijeni bili su **Želimir Crnogorac**, predsjednik Udruge političkih zatvorenika BiH, **Jozo Radoš**, predsjednik Udruge političkih zatvorenika Hercegovine, te čelnici općine Tomislavgrad i tomislavgradski gimnazijalci. •

S kiseljačke komemoracije

ja ove, ali i susjednih općina: Fojnice, Kreševa, Vareša. Pretpostavlja se da je na Crvenoj stijeni pogubljeno nekoliko stotina Hrvata.

Naime, nakon 8. travnja 1945., nadnevka koji se u doba komunističke Jugoslavije slavio kao dan oslobođenja Kiseljaka, pripadnici zloglasne UDB-e odvodili su Hrvate ovog kraja na saslušanja, a prema svjedočenjima obitelji stradalih, većina se sa saslušanja nikad nije vratila. Komunisti su ih jednostavno poubijali na lokalitetu Crvena stijena.

Kako se o ovim zločinima do 90-ih godina nije smjelo govoriti, uspomena na tragično pobijene čuvala se molitvom na zavjetnom mjestu Pod stijenom. Molitvu na ovome mjestu započeli su fratri, a hrvatski puk Kiseljaka i okolnih mjesta oduvijek je u velikom broju posjećivao ovo mjesto i molio za duše ubijenih.

Dr. Josip Jurčević govori u Kiseljaku

STOPAMA POBIJENIH – SIMPOZIJ O JUGOSLAVENSKIM KOMUNISTIČKIM ZLOČINIMA U HERCEGOVINI

U organizaciji Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće«, u franjevačkom je samostanu na Širokome Brijegu 17. svibnja 2009. održan simpozij pod naslovom «Stopama pobijenih». Simpoziju je prethodila misa, koju je predvodio je **fra Ante Marić**, izaslanik i definitor Hercegovačke franjevačke provincije te član Povjerenstva Vicepostulature za istraživanja i prikupljanje građe, uz suslavljе vicepostulatora **fra Miljenka Stojića**, širokobriješkog gvardijana **fra Branimira Muse** i **fra Andrije Nikića**, člana Vicepostulature za prikupljanje i istraživanje građe.

Predavanje pod naslovom «Skupljanje svjedočanstava o komunističkom pogubljenju hercegovačkih franjevaca» održao je **prof. dr. fra Andrija Nikić**, predsjednik HKD Napredak Mostar. On je naglasio kako je slomom komunističke Jugoslavije započelo organizirano prikupljanje svjedočanstava, dokumenata i slika o stradanju hrvatskog naroda i Crkve u njemu. Međutim, pojedini su hercegovački franjevci, potaknuti upozorenjima **dr. fra Dominika Mandića** iz Rima, te provincijala **fra Kreše Pandžića** i **fra Leona Petrovića**, još od ranije, potajno ali ustrajno, prikupljali podatke o stradanju katoličkog puka sa svojim fra-

njevcima i svećenicima za vrijeme komunističkih olovnih vremena. Prema dosadašnjim podatcima, riječ je o više od 17.500 pobijenih sinova i kćeri te više od 70.000 uznika – zatvorenika. Nakon pogibije hercegovačkog provincijala i šezdeset petorice njegove subraće, na opuženičku su klupu izvedeni i njegovi nasljednici **dr. fra Marijan Zubac**, **dr. fra Jerko Mihaljević**, **dr. fra Didak Burić**, **fra Mile Leko**, s još preko osamdeset i pet njihove subraće, a 1948. pridružili su im i biskupa dr. Petra Čulu. U montiranim sudskim procesima hercegovački franjevci s mostarskim biskupom bili su osuđeni, kažnjeni i utamničeni na 358 godina, 6 mjeseci i 28 dana robije, a sami franjevački uznici svjedoče o «dvjesto dvadeset i pet ljeta, četiri mjeseca i šesnaest dana do-movini darovane slobode».

Dr. sc. Mile Lasić, docent Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru i predsjednik Skupštine Hrvatskoga intelektualnog zbora u BiH, održao je predavanje na temu «Dubrava u Knežpolju i druge masovne grobnice Drugoga svjetskog rata i porača u Širokome Brijegu». Prema njegovoj ocjeni, do sada je utvrđeno oko 2.200 žrtava na području Širokog Brijega. Masovne likvidacije su se događale sve do 1951. Predavač je spomenuo stradanja

u svim širokobriješkim naseljima, a posljednja žrtva, ubojstvo bez suđenja, bio je **Karlo Ljubić Kajina** iz Uzarića.

U Širokom Brijegu postoje brojne masovne grobnice do sada neutvrđene i neistražene. Najveću pozornost izazvala je, do sada malo poznata, informacija o masovnoj grobnici u naselju Dubrava u Knežpolju. Radi se o dva veća grobišta na lokalitetu »Stipetina ograda« i jednog manjeg na lokalitetu »Barbarića kruška«. Predavač se podsjetio da ga je na to mjesto, kao dječaka, vodio njegov tetak **Gojko Ćavar**, ne sluteći da će se mnogo godina poslije baviti istraživanjem ove masovne grobnice. U suradnji s Vicepostulatom ispitano je više svjedoka koji su svjedočili zatvaranju stradalnika, kopaju masovne grobnice, njihovu strijeljanju i ukopu. Obilazak grobnice bivše su jugoslavenske komunističke vlasti strogo zabranile. Samo je udovica **Kajetana Tavzeza** sa svojom djecom dolazila na mjesto ubojstva svoga muža. On je do sada jedini ubijeni poznat imenom i prezimenom.

Svjedoci govore da je kratko vremena nakon ubojstva ovih ljudi u Knežpolje došao **Bože Barbarić** iz Čitluka, vijećnik ZAVNOBIH-a i raspitivao se za zatvorenike. Radilo se, naime, o njegovim sumještanima koji su kao izbjeglice bili smješteni kod Barbarića i Solda u Knežpolju. Požalio je što nije ranije došao da ih spasi.

Na mjestu stradanja je **Mladen Ćavar** 1988. postavio mramornu zavjetnu ploču, a svake godine o Dušnom danu susjedi na ovom mjestu zapale svijeću i pomole se za nevine stradalnike. Jedna od živućih svjedokinja izjavila je da je nazočila dovođenju na stratište dvije skupine od po dvadesetak osoba, vezanih u žicu, među kojima je bio i jedan fratar. Na kraju je predavač dr. Lasić zaključio: «Masovnu grobnicu „Dubrava“ u Knežpolju, prema dosadašnjim saznanjima najveću na području općine Široki Brijeg, treba najprije „otkopati“ u našim glavama. Prikupiti sve raspoložive informacije o njoj, a tek onda sustavno i stručno zemno otkopati i istražiti. Pronađenim žrtvama napraviti dostojan ukop. Tek po njezinu iskapanju saznat ćemo leži li u njoj 40, 70 ili čak 120 žrtava».

Simpozij na Širokome Brijegu: T. Jonjić, dr. fra A. Nikić, dr. M. Lasić i fra M. Stojić

Sva predavanja na simpoziju moguće je pročitati na adresi www.pobijeni.info, a ovdje u cijelosti objavljujemo treće izlaganje, koje je pod naslovom «Komunistički zločini u Drugome svjetskom ratu i poraću, i odnos hrvatskih i hercegobosanskih vlasti prema njima» održao **Tomislav Jonjić**, glavni urednik *Političkog zatvorenika*, pod mottom «*Ne tražimo osvetu, nego istinu*», kako su se izrazili hrvatski biskupi na XXVIII. plenarnom zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije, održanom u Zagrebu, 21.-23. travnja 2009.:

«Kršćanska je civilizacija, kojoj i mi Hrvati pripadamo više od trinaest stoljeća, izgradila zaokružen sustav etičkih normi, u okviru kojih se odvija suživot pojedinaca, društvenih skupina, pa i čitavih naroda i država. Upravo je taj sustav etičkih normi, kojim je oplemenjena antička baština (antička filozofija i rimsко pravo), u kombinaciji s očuvanjem narodnoga identiteta i narodne predaje, zaslužan za nastanak onoga što nazivamo zapadnim ili europskim duhom. U kojoj je mjeri taj duh u moralnome smislu superioran, pokazuje činjenica da su mnoga njegova važna obilježja tijekom stoljeća prihvatile i druge, nekad moćne i napredne civilizacije, poput japanske, kineske, indijske ili arapske.

U samoj srži toga europskog poimanja uloge pojedinca, skupine i naroda, jest shvaćanje o slobodi i jednakosti ljudi, o pravdi i pravu kao temeljima uljuđenoga ljudskog društva. Upravo je sloboda pojedinca, skupine i naroda u temelju nastanka društvenih, političkih, vjerskih, klasnih i drugih razlika, nesporazuma, pa i sukoba i ratova. Te razlike, sporovi i sukobi su, dakle, cijena naše slobode i mjera naše odgovornosti.

A da bismo tu slobodu mogli uživati ne vrijedajući prava i slobodu drugih, bilo je potrebno pravnim pravilima ograničiti i urediti i ponašanje pojedinaca i vojski u društvenim sukobima i ratovima. Tako je kroz povijest izgrađivano međunarodno ratno i humanitarno pravo. Ono je stoljećima postojalo kao tzv. običajno pravo. Iako je u drugoj polovici XIX. stoljeća započela njegova djelomična kodifikacija, to običajno pravo i danas predstavlja važan izvor ratnog prava. Drugim riječima, kao međunarodno ratno i humanitarno pravo postoje i proizvode pravne učinke i oni dijelovi prava, koji nisu sadržani u međunarodnim konvencijama odnosno u kodifikacijama ratnoga prava. Štoviše, međunarodne konvencije u svome pretežnom dijelu predstavljaju popis i oza-

Kosti fratara pobijanih u Mostarskome Gradcu

konjenje pravila koja su postojala i ranije, kao općenito priznata načela i pravila poнаšanja.

Ne računajući međunarodne ugovore i konvencije nastale nakon Drugoga svjetskog rata, posebno mjesto ima velika i važna kodifikacija međunarodnoga ratnog prava koja je poduzeta nizom deklaracija i konvencija potpisanih pred kraj XIX. i početkom XX. stoljeća. Za našu je temu najvažniji niz Haaških konvencija i deklaracija iz 1907., među kojima posebno mjesto zauzima *Četvrta haaška konvencija o zakonima i običajima kopnenog rata, s Haaškim pravilnikom o suhozemnom ratovanju*. Dvadesetak godina kasnije, 1929. su potpisane *Ženevska konvencija o poboljšanju sudbine ranjenika i bolesnika u vojskama u ratu* i *Ženevska konvencija o postupku s ratnim zarobljenicima*. Potonjim su konvencijama pristupile i Kraljevina Jugoslavija, i Nezavisna Država Hrvatska. Njima su pristupile i sve velesile koje su bile izravno upletene u ratna zbivanja na hrvatskome području u Drugome svjetskom ratu. No i da nije bilo tako, sve bi se one trebale pridržavati njezinih normi, budući da se radilo o općeprihvaćenim pravilima koje su prihvatali svi civilizirani narodi. Tzv. *Martensova klauzula* u uvodu Četvrte haaške konvencije izrijekom propisuje da su u slučajevima koji koji nisu uređeni međunarodnim ugovornim pravom, »*pučanstvo i ratnici podvrgnuti zaštiti i propisima načela međunarodnog prava, koji su rezultat običaja ustanovljenih među civiliziranim narodima, zakona čovječnosti i zahtjeva javne savjesti*«.

Nemoguće je sada i ovdje ulaziti u opširniju raspravu o pojedinim aspektima naše teme, kao što je to: raspad Kraljevine Jugoslavije i legalnost uspostave NDH, pristup ratne hrvatske države nizu međunarodnih konvencija, međunarodnopravne reperkusije hrvatskoga nagovješta-ja rata Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Američkim Državama u prosincu 1941., njihovo ignoriranja prava i odlučnosti hrvatskog naroda da živi u vlastitoj nevisnoj državi, angloameričko (u prvom redu britansko) kršenje međunarodnoga ratnoga i humanitarnog prava prigodom izručenja Hrvata, ali i slovenskih, crnogorskih i srpskih nacionalista komunističkoj Jugoslaviji u svibnju 1945. itd.

No nema nikakve dvojbe oko toga, da je pravna situacija u pogledu sudbine hrvatskih civila ubijanih od travnja 1941. (A tijekom Travanjskoga rata, prije nego što je od hrvatske ruke nastradao prvi Srbin ili bilo tko drugi, ubijeno je, imenom i prezimenom, oko tri stotine Hrvata!) do svibnja 1945. odnosno sudbina hrvatskih vojnika i civila pobijenih u svibnju i lipnju 1945. posve jasna: radi se o teškim povredama međunarodnoga humanitarnog prava, dakle, o ratnim zločinima, koji kao što je općepoznato, ne zastarijevaju, i u odnosu na koje postoji tzv. univerzalna mjerodavnost.

A iako je na pravnoj razini sve jasno, općepoznato je, da za te zločine nitko u Hrvatskoj, pa ni u drugim državama nastalima na području bivše SFRJ, nije odgovarao.

Svi ti zločini, pa tako i pokolj tisuća i tisuća hrvatskih civila, uključujući pokolj velikog broja svećenika i redovnika u

Hercegovini, zasad su nekažnjeni, a čini se da će ostati tako. Zašto?

Kao opunomočenik udruge *Hrvatski domobran*, 8. svibnja 1998. podnio sam Županijskomu državnom odvjetništvu u Zagrebu kaznenu prijavu protiv Rade Bulata, Marka Belinića, Lutve Ahmetovića i Milke Kufrin zbog pokolja ratnih zarobljenika nakon krašićke bitke, prvih dana siječnja 1943. Ta kaznena prijava dopunjena je 26. svibnja 1998. podneskom na 35 stranica, kojim se – osloncem na literaturu i dokumente (ima 160 fusnota!) – potkrjepljuju navodi izvorne prijave, a 9. lipnja 1999. dopunjena je s dodatnih devet ovjerovljenih izjava svjedoka-očeviaca.

Izvorna prijava, ona od 8. svibnja 1998., temeljila se isključivo na partizanskim (i to objavljenim!) dokumentima. Hotimice su izostavljeni svi hrvatski i njemački izvori koji govore o istom događaju. Izvori koje su ostavili sami jugoslavenski partizani sasvim su dovoljni. Tako je Belinić 8. siječnja 1943. izvijestio Politkomesara NOV i PO Hrvatske o rezultatu partizanskog zauzimanja Krašića: «*Mi smo, po zahtjevu naroda, iako to nije bio jedan od glavnih razloga, većinu ustaša likvidirali. (...) 192 ustaše likvidirali smo, a ostale uputili smo djelomično kućama, a nešto ih zadržali u partizanima. (...) Od domobrana, također smo ih 26 likvidirali.*» Ahmetović je 22. siječnja 1943. pisao kakvi su se «*propusti*» pritom odvijali: «...Kao šamaranje, i klanje na trgu desetorice ustaša od strane zamjenika komandanta 13-e brigade. Prigodom likvidiranja zarobljenih ustaša kod Krašića, obaviješteni smo da je bačen živ u jamu jedan domobranski zastavnik, dok je nekoliko ustaša na pola živih doživilo njegovu sudbinu...» **Bulat** je u svojoj knjizi ustvrdio da je od «*narodnog suda*» – a iz svih se ostalih dokumenata vidi da nikakvoga «*narodnog suda*» nije bilo, pa čak ni partizanskoga – «*3. siječnja [1943.] u Sošicama osuđeno (...) je na smrt 198 ustaša i 28 domobrana...*»

Dakle, zapovjednici vojnih snaga i politički komesari izravno i otvoreno priznaju pokolj više od 220 ratnih zarobljenika. U Jugoslaviji oni za to nisu kažnjeni. Naprotiv, svi odgovorni za taj pokolj – kao i oni koji su odgovorni za mnoge druge slične pokolje – doživjeli su partijsku i društvenu promociju. Režim je tako iskazivao svoje stajalište prema zločinu i zločincima, jasnije nego što bi to mogla učiniti ikakva politološka ili sociološka studija, zar ne? Štoviše, šokira hrabrost i drskost koja je bila potrebna, da se ti podatci na-

Jugoslavensko komunističko vodstvo: Ranković, Broz, Đilas i Kardelj

kon 20-30 godina otvoreno objave, bez ikakve ografe i komentara, bez straha da će to dovesti do «*kaljanja tekovina revolucije*».

No, činjenica da su jugoslavenski komunistički vlastodršci smetnuli s umu onu pučku, da «*ničija nije gorjela do zore*», nesumnjivo uzmiče pred činjenicom da vlasti demokratske hrvatske države, u konkretnom slučaju zagrebačko županijsko državno odvjetništvo, nije imalo volje ni hrabrosti taj postupak voditi po pravilima struke.

Štoviše, ŽDO Zagreb je tako ozbiljnom poslu kao što je postupak protiv Bulata i družine pristupilo na taj način, da je uspjelo čitav taj spis – zagubiti. Dne 4. prosinca 2006. u moj je odvjetnički ured, nakon prethodne telefonske najave i molbe, pristupio policijski službenik A. M., kako bi dobio fotokopiju kaznene prijave i dva dopunska podneska, radi rekonstrukcije spisa. Pitali smo, naime, u kojoj je fazi postupak, pa se ustanovilo da spisa – uopće nema. Trebalо ga je rekonstruirati, a osim materijala koje je predočio prijavitelj, u njemu ni nakon osam godina ionako nema ništa više.

Dade li se što slično zamisliti u pogledu nekog zahtjeva MKSJ-a ili kakvog *Befehla* iz Bruxellesa??!

Punih 11 godina spis, dakle, kupi prasnu, koja se skine samo onda kad koji od osumnjičenika umre.

Tada državno odvjetništvo vrlo brzo i vrlo ažurno obavijesti da je osumnjičenik umro, što znači da je «*nastupila okolnost koja u smislu članka 166 ZKP-a isključuje*

gonjenje». To se dosad zbilo već tri puta (jer su umrli Belinić, Ahmetović i M. Kufrin), a preciznost i ažurnost kojim ŽDO Zagreb šalje te obavijesti, vrlo jasno pokazuje da ono s velikim nestrpljenjem čeka, kad će se sličnom obaviješću oglasiti i četvrti put.

Time će se, očito procjenjuju vlasti, taj problem staviti *ad acta*.

Iz ponašanja vlasti u ovome i u svim sličnim slučajevima, može se, dakle, ne-pobitno zaključiti da problem nije pravne, nego političke naravi.

Puno je knjiga i članaka u kojima se raspravlja o tome, zašto europska i svjetska javnost jednim okom gleda na fašističke i nacionalsocijalističke, a drugim okom na komunističke zločine, iako je provedba potonjih zamišljena i započela ranije, a i po opsegu nadmašuje fašistička i naciistička zlodjela. Skoro svakodnevno se može čuti, da komunističke zločine (a time i njihove počinitelje!) treba oštro lučiti od fašističkih i nacionalsocijalističkih, jer bi – kako se ne jednom izrazio aktualni predsjednik Republike Hrvatske, a za njim svita njegovih istomišljenika – fašizam i nacionalsocijalizam bili «*zločini u ideji i u izvedbi*», dok bi se kod komunističkih zločina radilo o ekscesima, ispadima, devijacijama od jedne u biti humane i napredne ideje.

Filosofski, etički i povjesno-politički, takva je konstrukcija neispravna i neprihvativljiva.

Komunistička ideologija, kojoj su nijekanje Božje opstojnosti, poricanje postojanja moralu koji izvire iz vrhunaravnog

Kosti poubijanih fratara u samostanskom skloništu

Apsoluta i propovijedanje nasilne uspostave egalitarnog društva, nužno – kako Katolička crkva upozorava više od stoljeće i pol – i pravocrtno vodi u dokidanje ljudskih prava, neslobodu i nasilje. Upravo radi toga se komunistička misao – nasuprot mesićevskoj tezi o ekscesima u njezinu ozbiljenju – baš svagdje na svjetu oživotvorila na jedan te isti način. Od Kamčatke, Kine i Mongolije na istoku, do Kube na zapadu, i od Finske i Pećore na sjeveru do Angole na jugu, komunistički je eksperiment značio jedno te isto: potpuno obespravljenje čovjeka kao jedinke i kao pripadnika narodnosne skupine, ukidanje prava na slobodnu riječ, istrebljenje čitavih naroda, masovna smaknuća klasičnih i političkih neprijatelja, logore i zatvore prepune političkih uznika, stotine tisuća i milijune prognanika i emigranata, i sve to praćeno glađu i bijedom.

Baš svagdje je ta slika ista, i ako je tako – a lako je pokazati da iznimke nema – kako se onda to može nazvati ekscesom, ispadom? Kojom se to logičkom i etičkom akrobacijom može ekscesom nazvati nešto što je pravilo bez iznimke?

A ne događaju se ti dvostruki standardi samo kad su posrijedi zločini partizana, za koje mi – nažalost – redovito propuštamo koristiti njihov službeni naziv: *Jugoslvenska armija*. Time im, ne samo u terminološkom smislu, činimo uslugu u doba kad se oni busaju u prsa i junače tobolnjim *antifašizmom* i tobolnjom *borbom za Hrvatsku*. Jer svi mi znademo, da su se oni borili za Jugoslaviju, i to komunističku, i da su bez milosti progonili sve što je bilo hrvatsko i što je bilo antifašis-

tičko i antikomunističko. Njihova pobeda značila je poraz i Hrvatske i demokracije.

Slično se događa i s kasnijim zločinima počinjenima u ime Jugoslavije.

Prije nekoliko je tjedana pravomoćnom postala presuda münchenskoga Visokoga zemaljskog suda, kojom je na doživotnu robiju osuđen Krunoslav Prates, agent jugoslavenske obavještajne službe i radio-nik u ubojstvu hrvatskoga političkog emigranta Stjepana Đurekovića, ubijenog u ljeto 1983. godine. U prvostupanjskoj presudi potanko se navodi, da Republika Hrvatska svjesno i uporno ignorira sve zahtjeve za međunarodnom pravnom pomoći (na što je, inače, obvezana i *Europskom konvencijom o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima* od 20. travnja 1959. godine i dodatnog protokola). Višekratni upiti njemačkog veleposlanstva u Zagrebu kojima se tražila pomoći pri pribavljanju dokumentacije i saslušanju svjedoka, ostali su bez ikakva odgovora.

Hrvatska, dakle, nema interesa ni želje, da se rekonstruiraju, prokažu i osude ubojstva hrvatskih političkih emigranata, što bi ujedno značilo osudu ideologije, režima i države u čije su ime oni ubijeni! Da bi zaštitila jugoslavenske partizanske zločince i poratni jugoslavenski komunistički režim s njegovim egzekutorima, Hrvatska je spremna prekršiti i spomenuti *Europsku konvenciju o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima* te ignorirati nekoliko deklaracija Parlamentarne skupštine Vijeća Europe o osudi komu-

nističkih odnosno svih totalitarnih režima.

I opet: možemo li zamisliti takvo ponasanje službenoga Zagreba, da su posrijedi zahtjevi MKSJ-a u Haagu ili zahtjevi bruxelleske birokracije?

Mnoštvo je, dakle, dokaza u prilog zaključku da službena Hrvatska iz političkih razloga štedi jugoslavenske zločince i zločine koji su počinjeni u ime Jugoslavije, a nema nijednog dokaza protiv. On se, dakle smije smatrati neprijepornim.

Ako smo spremni ozbiljno se suočiti s korijenima i uzrocima takvoga stanja (a ne samo zagrebati po površini, ponavljanjem općih fraza), moramo se suočiti i s *ideologijom tzv. nacionalnog pomirenja* koju većinom – uglavnom po inerciji – smatramo jednim od zagлавnih kamenova današnje hrvatske državnosti.

Kad su katoličkom svećeniku Filipu Lukasu, jednom od vodećih hrvatskih intelektualaca prve polovice XX. stoljeća i predsjedniku Matice hrvatske 1928.-1945. predbacili krut stav prema nekim hrvatskim intelektualcima koji su stali uz jugoslavenski monarchistički režim, Lukas je uzvratio, da Matica ne može «primati ljudе, koji su u ono doba radili protiv hrvatskih nacionalnih interesa, a poglavito protiv same Matice i ljudi u njoj. (...) Činjenica je, da su neki pisci u danima pogibelji za narod njega napustili i da su se time ogriješili o najprimitivniji zakon etike, jer kao sinovi svog naroda oni su se morali za njegov obstanak boriti i uz najveće žrtve. Kad to nisu radili, etika nalaže, da snose za to i odgovornost, jer inače ne bi bilo razlike između dobra i zla, poštenja i nepoštenja. Ne radi se ovdje ni o mržnji ni o osveti, jer i Vječna Pravda kažnjavanje opakih ne radi iz osvete, već upravo iz pravde, da svakom daje ono što zasluzuјe. Pojedinac može i mora oprostiti uvredu, jer mu to religija nalaže, ali narod ne može i ne smije oprštati onima, koji su u danima pogibelji radili na njegovu propast. Predpostavivši naime, da bi i svi drugi narodni sinovi to isto učinili, hrvatskoga naroda danas ne bi bilo, već bi ostala samo gomila ljudi kao tijesto za oblikovanje drugih naroda. Uostalom, kakovo jamstvo oni pružaju, da se ne će opet prema već dokazanom djelovanju iznevjeriti svome narodu i da ga ne će opet u najodsudnijim trenutcima života ostaviti.

U tome ne može biti kompromisa, jer bi njime protunarodni ljudi dobili dvostruku nagradu za isto djelovanje; prvi put od protunarodnih režima za ono, što su oni kao njihovo sredstvo protiv vlastitoga na-

roda radili, a drugi put, jer su tobože hrvatski književnici. Isto tako narodni ljudi bi bili dvostruko kažnjeni; prvi put, jer su za narod patnje izdržali, a drugi put, što ih se izjednačuje u časti s onima, koji su hrvatsku čast blatili. Tako bi se vršila selekcija nagore.»

Ne podejenući činjenicu da mi danas i ovdje možemo o ovim temama slobodno razgovarati, a izravno nam ne prijeti ni tamnica ni vješala (što je – da se poslužimo riječima hrvatskog metropolita, zagrebačkog nadbiskupa dr. Alojzija Stepinca iz travnja 1941. – nesumnjivo novi dokaz «Božje ruke na djelu»), ipak smo prisiljeni konstatirati da se kod nas zbilo upravo ono što je Lukas nazvao *selekcijom nagore*; oni koje bismo mogli nazvati «narodnim ljudima», zapravo nisu «izjednačeni u časti» s «protunarodnicima», nego su i nakon sloma komunističkog svijeta i raspada Jugoslavije ostali na marginama javnog života, bez stvarnog utjecaja na politička, gospodarska i kulturna kretanja u zemlji. Istodobno su mnogi «nenarodni ljudi», kao što se moglo očekivati, pokazali spremnost da se i opet iznevjeri vlastitom narodu i njegovoj državi, tražeći opet novoga gospodara.

Ideologija nacionalnog pomirenja one mogućila je stvarne i dubinske promjene, zato što je zamišljena i shvaćena ne kao mirenje ljudi, nego kao mirenje ideja i ideologija.

Tragovi razaranja crkve i samostana vidljivi su i 60-ih godina XX. stoljeća

Ljudi, pojedinci, mogu se i moraju se izmiriti. Taj je proces, hvala Bogu, uglavnom već dovršen, što zbog proteka vremena, što zbog Domovinskog rata i novih društvenih okolnosti. Neki su se pojedinci otvoreno i izrijekom odrekli svoga protunarodnog djelovanja, drugi su to učinili prešutno.

Međutim, ideje i ideologije se ne mogu miriti.

Kao što se kršćanstvo ne može miriti s poganskim nacionalsocijalizmom i anti-teističkim marksizmom-lenjinizmom, tako se ni hrvatstvo ne može pomiriti s jugoslavenstvom.

Odustanak od Kristova učenja, za Crkvu ne bi bio doprinos miru čovječanstva nego napuštanje vlastite biti i poslanja. Jednako tako, prihvatanje jugoslavenske misli i jugoslavenskih simbola kao pozitivnih, ne znači jačanje hrvatstva, nego nagovještaj spremnosti da se odustane od bezuvjetne težnje za uspostavom i obranom hrvatske države.

Tim smo Križnim putem već koračali.

POMOĆ ZA POLITIČKI ZATVORENIK

Od sredine svibnja do sredine lipnja 2009., svojim su prilozima daljnje izlaženje ovog mjesečnika nesobično pomogli:

Branko	Cugovčan	Virovitica	1.000,00
Ivan	Miličević	Ljubuški	200,00
Miloš-Milan	Lisičar	Zagreb	50,00
Vladislav	Musa	Zagreb	120,00
Tomislav	Cvetnić	Zagreb	300,00
Dinko	Jonjić	Imotski	1.000,00
Slavko	Miletić	Vodice	300,00
u k u p n o			2.970,00

Zahvaljujemo se darovateljima, te se i ubuduće preporučujemo njihovo susretljivosti. (Ur.)

Ima li tko smjelosti i snage da nas ponovno na nj uputi, i jesmo li spremni ikad više biti tako slabí, da nas opet uvuku u tu zamku, zvala se ona «Regijom», «Zapadnim Balkanom» ili «našim prostorima»?

Ili ćemo svoj otpor posvjedoći potpunim otklanjanjem svih komunističkih, ali i svih nadnacionalnih, jugoslavenskih ili drugih ideja, simbola i ideologija, uključujući i one iz doba Drugoga svjetskog rata i porača?

Jer mi – kako rekoše hrvatski biskupi na nedavnom, 28. plenarnom zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije – *ne tražimo osvetu, nego istinu*.

Bez nje pravda nije moguća.»

(Priredio: Z. K.)

SMRT MOGA DIDA PETRA MATKOVA

Nije im zemlju tija dat
nije im virova
pa su ga pri kućom
oborili
ko stari dub je pa
pored ognjišta
i umira

A drva nije bilo
ni struje ni sviče
pod Bogom ničega

Piperke sam skuplja
cili dan ložijo
da bi se bonik ugrijo
nisam ga ni pogledati moga
nisam virova
i bilo me stra

Ali je istina
vatru sam potica
da bi dida ugrija
dok je kopnija

moj div od dida
dok je nestaja

Mate SUŠAC

IDENTIFICIRAN FRA MAKSIMILIJAN JURČIĆ

Vicepostulatura postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće« priopćila je 8. svibnja 2009.: «Hercegovačka franjevačka provincija nikada nije prestala tragati za svjedočenjima o okolnostima pogubljenja i posmrtnim ostacima svojih pobijenih članova. Činila je to i u komunističko vrijeme, pa makar noću pred nosom milicije, kao što je bilo u slučaju **fra Maksimilijana Jurčića**. Zahvaljujući tome u posljednje vrijeme identificirana su četvorica hercegovačkih franjevaca. Najprije je identificiran **fra Melhior Prlić** (30. prosinca 2005.), nakon njega identificirani su **fra Zdenko Zubac** (27. listopada 2006.) i **fra Julijan Kožul** (15. siječnja 2007.). Posljednji identificirani je **fra Maksimiljan Jurčić** (15. svibnja 2009.).

Evo njegova kratkog životopisa. Rođen je 9. listopada 1913. u Ružićima. Roditelji su mu: Jozo i Matija r. Ćorluka. Franjevački habit obukao je 29. lipnja 1932. na Humcu. Vječne zavjete položio je 2. srpnja 1936. u Mostaru, a za svećenika je zaređen također u Mostaru, 2. srpnja 1936. Kad su ga komunisti uhitili 28. siječnja 1945., službovao je kao pomoćnik učitelja novaka i župni vikar na Humcu. Najprije je bio zatvoren u tamnici u Ljubiškom, a onda je, prilikom bijega komunističke vojske pred braniteljima Širokog Brijega, zajedno s 40-ak civila odveden prema Vrgorcu gdje su svi pobijiani na 2 različita mesta.

Fra Maksimilijana Jurčića komunisti su ubili s još petoricom, najvjerojatnije civila. Po trojicu su ih pokopali u 2 škape, na lokaciji Belića gumno, lijevo i desno od puta koji vodi prema vrgoračkom polju i selu Kotezi. Vrgorčani su čuvali uspomenu na njihovo pogubljenje i zahvaljujući živoj svjedokinja M. E., koja je to prenijela i na svoje potomstvo, uspjelo se doći do mjesta gdje bi vrijedilo početi istraživati njihova posljednja počivališta.

Vlasnici zemljišta nisu imali ništa protiv pa su radovi započeli 11. listopada 2008.

U ime Vicepostulature postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće« (Vicepostulatura), na čijem je čelu vicepostulator **fra Miljenko Stojić**, vodio ih je član povjerenstva Vicepostulature za istraživanje i prikupljanje grude **fra Ante Marić**, koji je inače vodio i iskapanje drugih pogubljenih franjevaca. U ime Odjela za patologiju i sudsku medicinu KB Split (Patologija) stručni dio otkapanja vodila

Svakako treba spomenuti da su sve nabrojane identifikacije obavljene na Patologiji u Splitu. Učinili su to Marija Definis-Gojanović, **Davorka Sutlović** i njihovi suradnici. Postupak identifikacije pobijenih hercegovačkih franjevaca dotični su obradili u stručnom članku i objavili u poznatom stručnom časopisu *Croatian medical journal*, a i u knjizi koju je uredio fra Ante Marić *Tragom ubijenih hercegovačkih franjevaca*. Članak je pobrao najviše stručne ocjene i ušao kao nastavno

gradivo Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Splitu. Inače, identifikacija fra Melhiora Prlića (30. prosinca 2005.) prva je identifikacija Patologije u Splitu, odnosno na prostorima bivše Jugoslavije, posmrtnih ostataka nekoga iz vremena II. svjetskog rata te je to početak današnjeg studija forenzičke na Sveučilištu u Splitu. Stoga ne stoji tvrdnja koja se ovih dana pojavila u nekim javnim glasilima da je to identifikacija 5 žrtava II. svjetskog rata pronađenih u masovnoj grobnici u Škofjoj Loki u Sloveniji.

Posmrtni ostaci fra Maksimilijana Jurčića bit će pokopani u samostanskoj crkvi na Širokom Brijegu, a ostaci do sada neidentificiranih civila na mjesnom groblju u Vrgorcu. Točan nadnevak pokopa ovisi o brzini sređivanja potrebne dokumentacije i nekih drugih pripomognih radnji.

Ovo je početak iskapanja masovnih grobnica u Vrgorcu. Na Novom groblju nalazi se jedna velika masovna grobница s 40-ak civila dovedenih iz ljubiške tamnice. Nadamo se da će se vrgoračke i ljubiške društvene vlasti što prije složiti oko početka iskapanja te odrediti gdje se može dati krv za uzimanje DNK uzorka u svrhu uspoređivanja s DNK uzorkom otkopanih iz masovne grobnice. Vicepostulaturi se već prijavilo dosta osoba iz Hercegovine koje traže svoje najmilije pobijene u II. svjetskom ratu na području Vrgorca.»•

Fra Maksimiljan Jurčić
(8. listopada 1913. - 28. siječnja 1945.)

je **Marija Definis Gojanović**. Pomagao je i arheolog **Tihomir Glavaš**. Svojim sudjelovanjem u otkapanju doprinijeli su i mjesni župnik **fra Petar Vrljičak**, gradonačelnik **Boris Matković**, ravnatelj policije **Ivan Kalajžić** te sudac **Stanko Grbavac**. O svemu je opširno izvjestio portal Vicepostulature www.pobijeni.info. Nakon što su 17. listopada završeni radovi, tijela su prenesena na Patologiju u Split. Budući da su kosti bile previše trošne, postupak identifikacije zahtjevao je mnogo više vremena nego inače.

KOMEMORACIJA NAD KORČULANSKIM JAMAMA

(Priopćenje dubrovačkoga Hrvatskog domobrana)

Proteklog je vikenda (25./26. travnja 2009.) udruga Hrvatski domobran Dubrovnik organizirala hodočašće u Veli Luku, te pohodila dvije jame: Vranina i Šibalove Noge, mjesa likvidacija Hrvata iz II. svjetskog rata. Bio je to još jedan u nizu sjećanja na strašne zločine počinjene od strane komunističke partije i partizansko-četničkih odreda nad stotinama tisuća Hrvata, čiji su leševi razbacani od Bleiburga do nama bližih Konavala, Pelješca i Orsule, ili otoka Dakse, Korčule i Jakljana. Kosti Hrvata počivaju na više od 1300 do danas neistraženih grobišta.

Prema šturmim kazivanjima mještana, koji su nakon više od pedeset godina šutnje, ipak nešto ispričali, možemo ustvrditi da je ovdje ubijeno najmanje 70, a procjene se penju i do tri stotine noćnih likvidacija. Prema iskazu **don Večeslava Magića**, župnika Vele Luke, jame su služile za egzekucije nepočudnih Hrvata od 1943. do 1945., a možda i kasnije.

Inače, prve žrtve bile su s otoka Korčule, dok su partizani naknadno dovodili uhićenike iz Konavala, Dubrovnika, Stona i Pelješca. Ima naznaka da se tamo nalazi stanoviti broj talijanskih i njemačkih vojnika, ali zasigurno je najveći broj ubijenih Hrvata katolika. Nesretnici su dovoženi barkama iz Vele Luke, zatim bi pješačili do otvora jame, gdje su ubijani ili živi bacani u utrobu jame.

Prema navodima iz knjige "Sve naše Dakse" autora **Joška Radice**, listopad 1944. je na području Dubrovnika i bliže okolice, od Molunta, Pelješca i Korčule, odnio preko stotinu života, što su ih jugokomunisti ubili bez ikakva suđenja ili možbitnog utvrđivanja krivnje. Scenarij je bio sljedeći: dopremljene uhićenike iz Dubrovnika zatvarali su u tri korčulanska zatvora, 'Šilovića dom', hotel 'Praha' i posuloći općinski zatvor. Pripadnici postrojbi

Hrvatske ratne mornarice bili su u 'Šilovića domu', a civilni većinom u hotelu 'Praha'. Jedan neslužbeni podatak ukazuje daje u "pritvoru" bilo 124 osobe uhićene na dubrovačkom području. U korčulanskim zatvorima sve je teklo brzo; ispitivanja i potom likvidacije. Odmah na početku studenog 1944. ubijene su dvije skupine zatvorenika, u prvoj 6, i u drugoj skupini 8. Za sve njih nije bilo optužbe osim što je u "kratkom opisu neprijateljskog djelovanja" upisano: "ustaša", "gestapovac" ili "špijun okupatora, rovario protiv NOP-a".

Javnost je povremeno bila obavještena o "presudama" što ih je navodno donosio Vojni sud dubrovačkog područja, po kojima su nevini domoljubi bivali "osuđeni" na smrt strijeljanjem, uz gubitak građanske časti i konfiskaciju svekolike imovine, proglašeni kao ratni zločinci i narodni neprijatelji. Tako je na području Korčule polovicom studenog 1944. objavljen mali oglas otiskan pisačim strojem, kojim se javnost izvješćuje o navodnom suđenju skupini mobiliziranih mornara, dočasnika i časnika Hrvatske ratne mornarice i o izvršenoj smrtnoj kazni nad četvoricom njih. Na kraju, uz obvezatni cinični potpis: Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Prema kazivanju speleologa **Vladimira Šeparovića**, koji je u svojim istraživanjima iz 1999. i 2004. godine, pronašao mnoštvo ljudskih kostiju i ljudskih lumbanja, zbog proteka vremena nije se mogao utvrditi točan broj ubijenih ljudi. Također je naišao na velike količine nabakanoga građevnog i uredskog materijala, za koje je sa stopostotnom sigurnošću utvrdio da potječu s početka devedesetih godina prošlog stoljeća. Time je zaključio kako su protivnici demokratskih promjena u Hrvatskoj tada, očito, željeli sakriti tragove komunističkih zločina svojih prednika iz Drugoga svjetskog rata, pa takva spoznaja baca novu mrlju na pojам komu-

nizma, jer su nesretne žrtve po drugi put 'bivale ubijane', ovaj puta zataškavanjem neupitnih zločina njihovih očeva, djedova i suboraca. Grozno, ali ipak istinito!

Otok Korčula dugo je vremena bio tajanstven u pogledu utvrđivanja gdje su nestajali zatvorenički iz korčulanskih zatvora. Tek mnogo godina kasnije postupno su počele curiti informacije, saznavala se istina, potvrđujući onu narodnu, po kojoj se 'zaklela zemlja raju da se sve tajne saznaju'.

Potresna je sudbina jedine žene ubijene u to vrijeme na Korčuli. **Luce ud. Frana Vicević** iz Brsečina bila je zatvorena s kćeri i sinom, koji su kasnije pušteni i prebačeni u Split, a ona je sa skupinom zatvorenika odvedena "na Vis", kako su ih lagali, a zapravo su nesretnicu odveli u Veli Luku, da bi njen život bio prekinut u ovoj jami. Rodbina je, naime, nakon određenog vremena dobila iz Vela Luke jednu žensku cipelu, tzv. "gondoletu" pronađenu u blizini otvora u jamu, koja je neprijeporno pripadala ubijenoj žrtvi-njihovo majci.

Na kraju je za sve koji počivaju u neistraženim jamama na predjelu Vele Luke blagoslov udijelio župnik **don Večeslav Magić**, a svim hodočasnicima toplim se riječima obratio i član Hrvatskog društva političkih zatvorenika **Milan Orešnik** i predsjednik udruge *Hrvatski domobran Dubrovnik* **Željko Kulisić**. Emocije koje su se odražavale na licima i, kroz jecaje i grčeve, u govoru, bile su skoro opipljive. Na otvorene jame postavljeni su vijenci i upaljene su svijeće za duše pokojnih, podmuklo ubijenih na otoku Korčula.

Ovakva stratišta obvezuju. Ne smiju biti tabu tema nikome, moraju postati dostupna svima, djeci i starcima, rodbini i putnicima namjernicima, moraju bili primjereno obilježeni, bar spomen-pločom i osnovnim podatcima o žrtvama jugokomunističkog zločina. •

NEUMJESNI TEKSTOVI U POLITIČKOM ZATVORENIKU

Baš u trenutku kad sam uzeo uplatnicu radi uplate pomoći *Političkom zatvoreniku*, u oči mi je pala humoreska **Blaža Piljuha** (pisac dosljedno piše: Pinjuha, op. ur.). U prvi sam mah pomislio da čitam Feral. Ne bih htio da *PZ* postane *Feralom*, pa zato neću ispuniti uputnicu, nego vas želim upozoriti da takvoj kočijaškoj duhovitosti nije mjesto na stranicama *Političkog zatvorenika*.

Ako gospodin B. P. ne voli **Sanadera**, eno mu **Pusićke**. Ako se ruga debeljku s čekinjavom kosom i brkovima, eto mu pametnog **Jurčića**. Ali rugati se hrvatskoj zastavi, grbu i himni, to je nedopusljivo. Zar su grbovi Dalmacije, Slavonije i istre doista «cilo životinjsko carstvo»? Davno je razriješena i rasprava o početnome polju hrvatskoga grba, samo što B. P. o tome ne zna. A pjesma o Mari, to je ispod svake kritike. Da je B. P. bio s nama u Šibeniku, uvjerio bi se da brojne naše supatnice, gospođe koje su tako rado listale *Politički zatvorenik*, tu humoresku čitaju s otvorenim gađenjem.

Tomislav CVETNIĆ, Zagreb

NEJASNOĆE U TEKSTU O SVIBANJSKOM POVLAČENJU

Tražeći na internetu obavijesti o Bleiburgu 1945., na vašem sam portalu našao članak **J. J. Sutona**, koji se bavi povlačenjem Hrvatskih oružanih snaga (HOS). U njemu se, između ostaloga, opisuje situacija pred Dravogradom. Suton navodi da su nakon što su partizani zaposjeli mostove pred Dravogradom 9./10. svibnja 1945., započeli pregovori koje su u ime HOS-a vodili general **Metikoš** i pukovnik **Crljen**. Međutim, u opisu događanja iza dolaska generala **Bobana**, navodi se da su prekinuti pregovori koje je *počeo voditi i vodio* general **Herenčić**, pa mi nije jasno tko je zapravo pregovarao u ime HOS-a o prelasku preko mostova na Dravi?

Isti tekst navodi da su postoje HOS-a izvršile u dopodnevним satima 13. svibnja proboj u Podklancu, te otvorile put koloni u smjeru Guštanj-Bleiburg, tj. dolinom Meže, jer se nije moglo preko

Drave! U nastavku, članak navodi da su istim udarom snage HOS-a 13./14. ovladale dravogradskim željezničkim mostom i uspostavile mostobran, kojim je krenula glavnina kolone u smjeru austrijske granice, te su se snage HOS-a povlačile dalje i slike se 14./15. na Loibaške poljane. Znači, iza zauzimanja mostana Dravi, snage HOS-a su prešle na lijevu obalu Drave i nastavile njezinom dolinom prema Lavamündu, pa mi nije jasno, jesu li se snage HOS-a zaprovopovačile dolinom Meže prema Bleiburgu ili dolinom Drave prema Lavamündu?

Ako su se povlačile dolinom Meže i dolinom Drave, onda mi nije jasno zašto članak navodi da su i one snage HOS-a

koje su se povlačile dolinom Drave, nakon uspostave mostobrana, slike 14./15. na Loibaške poljane? Znači li to da je taj dio snaga HOS-a prošao kroz Lavamünd (sjeverno od Dravograda) i vratio dolinom Drave, te dolinom njezinog pritoka (potok koji teče kroz Bleiburg), izašao na Loibaške poljane (južno od Bleiburga)?

Velimir RUDMAN

TROPRSTA PRISEGA KAO DOKAZ USTAŠKOG SOTONIZMA

U *Političkom zatvoreniku* br. 204 (ožujak 2009.) na str. 39. objavljena je fotografija, na kojoj pripadnici oružanih snaga Nezavisne Države Hrvatske polazu pri-

Drisižem ...

da ēu Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i Poglavlju.....
uviek biti vjeran.....
da ēu probitke naroda hrvatskog uviek braniti...
da ēu izvođenju hrvatsku slobodu na kopnu,
moru i u zraku čuvati i braniti.....

seg. Nije mi poznato odakle je ilustracija preuzeta, ali je bjelodano da potječe iz doba NDH, jer se u njezinu sklopu nalazi tekst pod naslovom «Prisežem...», pisan «korienskim» pravopisom koji se je, kako je općepoznato, u NDH koristio.

Iz te se ilustracije jasno vidi kako pripadnici oružanih snaga NDH polazu prisegu malko uzdignutom desnom rukom, pri čemu su tri prsta (palac, kažiprst i srednjak) jasno raširena. Neuki su pripadnici tadašnje hrvatske vojske nesumnjivo mislili da ta tri prsta simboliziraju Svetu Trostvo. No, oni koju su takav oblik prisege odabrali, nametnuli i propisali, znali su dobro da to nije istina: da se htjelo na bilo koji način simbolizati Svetu Trostvo, onda bi ta tri prsta bila sastavljena (slično načinu na koji se križaju kršćani istočnog obreda), a ne rastavljeni. Rastavljeni prsti, kao što je to dokazao i filozof povijesti **Emil Čić**, negacija su Svetoga Trostva odnosno – sotonističko obilježje. Uostalom, nasuprot prividnim filokatoličkim obilježjima ustaškog režima, on je bio poganski i duboko protukatolički.

Josip MARIĆ, Zagreb

A ŠTO AKO IPAK NIJE TAKO?

U svakom je razdoblju povijesti čovječanstva bilo pojedinaca i skupina koji su nudili vrlo jednostavna rješenja za sva društvena pitanja. Takvi cvjetaju osobito u razdobljima etičkih, društvenih i gospodarskih kriza. Slijedom toga se i u posljednjih nekoliko desetljeća u stanovitim krugovima nudi svojevrstan *kamen mudraca*, prema kojemu bi povijest čovječanstva bila puka *pastoral*a, da nije djelovanja sotonista, masona, «svjetskog židovstva» i sl. Odgovor, dakle, znamo; on je univerzalan i primjenjiv na svaku društvenu situaciju, pa zapravo nema potrebe postavljati ni pitanja. Drugim rečima, istraživanje povijesti je vrlo jednostavan postupak: kao što je u literarnim dramama trebalo pronaći ženu («*Cherchez la femme!*»), tako u društvenim prevratima i previranjima, umjesto ispitivanja povjesnih uzroka, treba pronaći slobodne zidare, sotoniste, Ži-

Čest način prikazivanja Kristova lika

dove i sl. (pri čemu se ponekad između tih pojmoveva postavlja znak jednakosti), i – svi su problemi riješeni.

Osim tih, tobože pravih kreatora svih svjetskih zbivanja, svi ostali nastupaju kao njihove produljene ruke ili, kako bi to u svojim suvremenim fantazmagorijama kazao **Davor Domazet**, «klonovi». (Naglašavajući sintagmu «suvremene fantazmagorije», pisac ovih redaka hoće kazati tek to da ne zna je li Domazet slične teorije zastupao i ranije, kao visoko pozicionirani oficir Kontraobavještajne službe Jugoslavenske narodne armije.) Ali, kao što ne treba sasvim podcjenjivati djelovanje tajnih društava, tako ih ne treba ni precjenjivati. S onim pak ljudima koji su tvrdo uvjereni da ta društva upravljaju svom poviješću čovječanstva ne bi trebalo previše raspravljati (jer nas je *Murphyjev zakon* poučio s kim se ne isplati prepirati!), da njihove teorije ne dokidaju našu odgovornost za vlastitu sudbinu. One potiču ravnodušnost i fatalističko prepustanje usudu. Čak i u onim slučajevima kad ne radaju defetizmom, one odvraćaju pozornost od pravih društvenih pitanja. Tek radi toga ih vrijedi očešati.

Tvrđnja o «tropstoj prisezi» kao tobožnjem dokazu «sotonističke» naravi

ustaškog pokreta – bez obzira na to zagovarali je ili podupirali stvarni i tobožnji *filozofi povijesti* (priznajem da ne znam, može li se E. Čića s time ikako povezati) – najobičnija je izmišljotina. Prisega s (raširena) tri prsta stoljećima je svojstvena čitavu kršćanskom svijetu. Na stotinama su srednjovjekovnih slika i ikona Krist i njegovi apostoli prikazani s desnom šakom na kojoj su raširena tri prsta. Na isti su način prisegu polagali vitezovi i vojnici u križarskim ratovima, a jednako su prizezali kršćanski vladari (uključujući i hrvatske kraljeve a austrijske careve, Habsburge) sve do XX. stoljeća. Na posve isti način i danas prisegu polazu pripadnici Papine švicarske garde. No, možda su za «filozofe povijesti» i rimski pape najobičniji – sotonisti?

U tome modelu razmišljanja ne bi bilo nikakvo čudo da se ratna hrvatska država proglaši protukatoličkom, sotoniskom tvorevinom, bez obzira na to što su je liberalci i marksisti, s jednakim nepravom, proglašavali instrumentom «bojov-

Prisega pripadnika papinske garde

nog papizma», muslimanski autonomisti ekspoziturom katoličkog prozelitizma, a vrhobosanski nadbiskup **dr. Ivan Ev. Šarić** službeno izjavljivao da Katoličkoj crkvi na istočnoj obali Jadrana nikad nije bila pružena takva sloboda rada, kao u doba Nezavisne Države Hrvatske. Ako je ta država ipak bila sotonističko djelo, onda je jasno da je njezine tvorce i pristaše i trebalo stići *malleus maleficarum*, malj za vještice, zar ne? No za priučene «filozofe povijesti» rasprava o tim temama je suvišna: oni unaprijed znaju odgovor na sva pitanja. (T. J.)

HRVATSKI VELIKAŠI ŠUBIĆI BRIBIRSKI

(Tekst predavanja na obilježavanju Dana hrvatskih političkih uznika u Šibeniku, 30. travnja 2009.)

Nas su danas ovdje u Krešimirovu gradu, Šubićevu gradu i gradu koji se je uvek hrvatski osjećao, okupili najvažniji srednjovjekovni hrvatski velikasi Šubići Bribirski, predci Petra Zrinskoga, čiji smo dan mučeništva, i njegova sudruga Frana Krste Frankopana, mi politički zatvoreniči, uzeli za svoj dan.

Šubići potječu iz Jošana u Lučkoj županiji sa sjedištem u Karinu u zadarskom zaleđu. Rodočelnik obitelji Šubića je bribirski župan Budec koji se prvi put spominje 1069. kao dvorjanin kralja Petra Krešimira IV. Njihovo rodovsko-plemensko sjedište bila je utvrda (kastrum) Bribir u šibenskom zaleđu, prapovijesna i antička Varvaria, na Bribirskoj glavici, koja dominira područjem od Velebita, Promine i Dinare do zadarsko-šibenskog akvatorija i dalje morskom pučinom do otoka Visa. Po svom sjedištu Bribiru Šubići su dobili pridjevak Bribirski, Bribirščići, kako se to onda izgovaralo.

Nešto više od tri desetljeća poslije, kad je Hrvatska ostala bez vladara kraljevske krvi, u pregovorima dvanaest hrvatskih plemena s ugarskim kraljem Kolomanom u vezi s izborom za hrvatskoga kralja, 1102. godine, spominje se župan Mrmonja od roda Šubića. Moć toga roda rasla je s razvojem feudalnoga društva i ovisno o ugledu njegovih pripadnika na hrvatskome kraljevskom dvoru, odnosno na hrvatsko-ugarskome kraljevskom dvoru od 1102. godine, kada je Hrvatska svoj međunarodni suverenitet u poznatim okolnostima ugradila u zajednicu s Ugarskom. I kraljevi predstavnici u Hrvatskoj ovise o suradnji s hrvatskim velikašima, posebno o Šubićima Bribirskim. Tako se 1160-ih godina hrvatski ban Bjeloš povezuje s bribirskim županom Bogdancem i postavlja ga pristavom u jednom sporu. Bogdancu je jedan posao povjerio i zadarski knez Petranu, što sve upućuje na njegov ugled u ondašnjem hrvatskom društvu općenito. I Bogdančev sin Miroslav uživao je velik ugled u svoje vrijeme. Kada se Bizant 1160-ih godina oružano umiješao u dinastičke borbe u hrvatsko-ugarskom kraljevstvu, osvojio Srijem, Bosnu i Hrvatsku do Krke i obnovio nekadašnju svoju vlast u Dalmaciji (osim Zadra), uz bizantskoga vojvodu Rogerija među

Piše:

Dr. sc. Andelko MIJATOVIĆ

hrvatskim velikašima nalazi se i bribirski župan Miroslav, što znači da je svaka vlast uvažava Šubiće Bribirske kao važne čimbenike područja južno od Velebita.

Kada je 1180. došlo do obnove hrvatsko-ugarskog vrhovništva na ukupnom hrvatskom teritoriju, župan Miroslav Šubić pomaže kraljevu vojskovodi Mauru u uspostavljanju kraljevske vlasti u južnoj Hrvatskoj i hrvatskom banu Dioniziju (1181. – 1184.), čija se vlast širila od Drave do mora. Tada je za zasluge od kralja Bele III. kao posjed dobio Bribirsku županiju i njegovi su potomci nasljedni knezovi Bribirske županije, s utvrdama Bribir, Ostrovica i Skradin, uz desni tok Krke, središnjim uporištem Bribiraca. Taj posjed oni su uspjeli očuvati sve do prve polovine XIV. stoljeća.

Šubići Bribirski nisu samo svjetovni pravaci društva svoga vremena, nego obnašaju i crkvene časti. Godine 1196. – 1201. spominje se kninski biskup Grgur, Miroslavov brat. Uz župana Miroslava, u javnom životu sudjeluje i njegov sin Grgur. Miroslav je Šubić posljednji bri-

birski glavar koji se naziva županom, što se smatra demokratski izabranim prvakom rodovsko-plemenskoga sustava, a njegov sin Grgur je prvi Bribirski koji se naziva knezom, što se u feudalnom sustavu smatra predstnikom kraljevske vlasti i interesa. Tih je godina, dakle 1180-ih, župan Miroslav Bribirski došao u sukob s cetinskim knezem Domaldom iz plemena Snačića u Sidraškoj županiji, između ušća Krke i Zadra, sa sjedištem u Biogradu. Taj je sukob trajao desetljećima, do 1223. godine, kada je knez Domald dopao u kraljevu nemilost, a sinovi Miroslavljevi braća Grgur i Stjepan Bribirski dobili su Domaldove posjede „počevši od vode Krke do mora i do Zadra“. Grgur je Šubić tada najmoćniji velikaš u Hrvatskoj. Godine 1226. bio je, s bratom Stjepanom, u pravnji hercega Kolomana, zamjenika hrvatsko-ugarskog kralja Andrije II. hercega Kolomana po Hrvatskoj.

U početku XIII. stoljeća Bribirski su počeli dobivati kneževske položaje u dalmatinskim gradovima, što je bilo u njihovu gospodarskom interesu. Među prvima spominje se trogirski knez Vučina koji je potestat, zamjenik splitskoga kneza Martinuša. Oko 1220. godine Split je za svoga kneza izabrao Višena, koji je tada držao Zvonograd u gornjoj dolini Zrmanje. Tih godina došlo je do oružanog sukoba među Bribircima. Jedni su bili uz Grgura, a drugi uz njegova strica Višena. Iako se ne zna što je uzrok tomu, možda se radi o borbi za prvenstvo u rodu Bribiraca, taj je vrlo žestoki sukob završio Višenovim ubojstvom pod Kninom. U travnju 1227. Grgur se prvi put spominje kao splitski knez. Tada je nametnuo svoju vlast i Klisu. Iako je zamjenjivan u časti, u vrijeme njegova kneštva Spiličani su mogli bezbrižno obrađivati svoje polje i napasati stoku. Grgurev brat Stjepan postao je 1229. godine trogirskim knezom. Od 1227. do 1229. Bribirci su opet vodili žestoki rat s knezom cetinskim Domaldom Snačićem. Taj je rat završio pobjom Bribirskih, koji su nakon toga zavladali područjem od Omiša do Zadra, a Grgur je postao i šibenskim knezom. Grgur je ostao splitskim knezom do 1234. godine, kad su ga zbacili pristaše kneza Domalda Snačića. Tih su godina braća Bribirci držali najvažnije utvrde u Hrvatskoj južno od

Lik Pavla Šubića na škrinji sv. Šimuna u Zadarskoj crkvi sv. Šimuna

Velebita i dvije komune – Šibenik i Split. Grgur je obnovio prijateljske odnose s gradom Dubrovnikom, upućujući knezu Ivanu Dandolu vrlo lijepo sastavljeno pismo za koje se smatra da ga je osobno pisao. To su i zadnji dani Grgureva i brata mu Stjepana javnoga djelovanja. Po poznatom povjesničaru Vjekoslavu Klaiću, knezu Grguru „ide slava da je položio temelj kasnijoj moći i sjaju Bribirskih knezova od plemena Šubić“.

U sljedećim vrlo zamršenim desetljećima Šubići su uspjeli očuvati svoju djedovinu. Godine 1251. kralj Bela IV. potvrdio je Šubićima naslijedno bribirsko kneštvo „sa svim pripadnostima i koristima“. Ubrižno su podložili važne jadranske gradove Šibenik, Trogir i Split, što je sve pridonosilo njihovoj političkoj i gospodarskoj moći, a time i mogućnosti sudjelovanja u hrvatskim državotvornim programima.

Moć Šubića Bribirskih u drugoj polovini XIII. stoljeća uzdigao je ban Pavao I. Šubić Bribirski, najveće ime srednjovjekovne Hrvatske. Kao i njegovi prethodnici, ban je Pavao u ondašnjem feudalnom društvenom sustavu nastojao učvrstiti i proširiti svoju vlast. Koristeći političke prilike u hrvatsko-ugarskom kraljevstvu, u tom je i uspio te je vlast proširio na Hrvatsku do Petrove gore i nad jadranskim gradovima južno od Velebita. Godine 1272. bio je potestat Trogira, a u svibnju 1273. postao je knez Splita i potom primorski ban (područja od Senja do Neretve). God. 1276. Pavlov brat

Mladen I. postao je potestatom Trogira. U vrijeme sukoba omiških Kačića, koji su držali otoke Hvar i Brač, i Mlečana 1276.–1278. godine, Pavao je stao na stranu Kačića, Mlečanima je oteo Brač i predao ga splitskoj komuni na upravu. Od 1279. Pavao je gospodar Omiša, čime je učvrstio svoju vlast u omiškom području. Ušavši u rat s Venecijom, Šubići su postali jedini zastupnici Omišana u pregovorima s Mlečanima, započetim u listopadu 1288. Primirje je zaključeno tek 1290. godine. To primirje bilo je privremeno, i nakon novoga ratovanja mir je postignut 1294. godine. Koristeći koncem XIII. stoljeća političke prilike u hrvatsko-ugarskom kraljevstvu, svoj je feudalni posjed 1292.–1293. godine proširio na cijelu Hrvatsku i Dalmaciju od Gacke i Modruške županije do Neretve, a hrvatsko-ugarski kralj Andrija III. 1293. godine podijelio mu je naslijedno banstvo.

Svakako, i Pavlovim zalaganjem papa je Bonifacije VIII. bulom 1. svibnja 1298., znači prije 741 godinu, ustanovio Šibensku biskupiju i Šibenik podigao na čast grada. Godine 1299. vlast je proširio i na banovinu Bosnu do Drine. O tadašnjem značenju Šubića Bribirskih svjedoči činjenica da je upravo zalađanjem Pavla Šubića 1301. godine, nakon izumrća Arpadovića, za hrvatsko-ugarskog kralja okrunjen Karlo Robert iz kraljevske loze Anžuvinaca iz Napulja, koja je skoro jedno stoljeće vladala Hrvatskom. Budući da njegovu vlast nije prihvatao dotadašnji bosanski ban Stjepan Kotroman, u proljeće 1302. Pavlov brat Mladen I. poduzeo je s vojskom pohod na Bosnu i potisnuo Kotromana, a u Hotči, današnjoj Foči, u lipnju 1302. dao je Splitanima trgovačke povlastice u Bosni. Rat je istodobno vođen i protiv srpskoga kralja Milutina (1382.–1321.) u Zahumlju, koji je osobno vodio ban Pavao. Njegove su postrojbe u svibnju 1302. ušle u Trebinje, a potom je zauzeo i Onogoš,

vine, već da uživaju potpunu i svakovrsnu slobodu i sigurnost.“ Nakon što su smirene prilike u Bosni, hrvatsko-ugarski kralj Karlo Robert god. 1308. banu je Pavlu potvrdio bosanski banat kao naslijedni posjed, što znači da je banska čast prelazila na njegove nasljednike za sva vremena.

Ban je Pavao osobito suptilnu politiku vodio prema Mlečanima koji su nastojali zavladati istočnom jadranskom obalom, posebno Zadrom, središtem nekadašnje bizantske pokrajine Dalmacije. Svjestan da im se ne može suprotstaviti mornaricom, nastoji ih pridobiti preko svojih rodbinskih veza s obitelji Tiepolo u Veneciji i svojih pristaša u Zadru. U proljeće 1310. počeo je okupljati svoje snage u blizini zadarske granice, a kada je u ožujku 1311. izbila protumletačka pobuna u Zadru, Pavlov sin Mladen II. s vojskom im priskoče u pomoć, ulazi u grad i postaje zadarskim knezom, a budući je Zadar bio središte tadašnje Dalmacije, uzeo je i naslov „princeps Dalmatie“. Iako su Mlečani poslali jaku flotu na Zadar i za grad su vođene dvije žestoke bitke na moru a i na kopnu Mlečani su trpjeli poraze te su u travnju 1312. godine započeti mirovni pregovori koje je vodio Pavlov sin Juraj II., knez dalmatinskih gradova. U tijeku tih pregovora umro je u svibnju 1312. ban Pavao, koji je pokopan u franjevačkoj crkvi sv. Marije u Bribiru.

Poznati je povjesničar V. Klaić zaključio: „Anžuvinci u Napulju zvali su ga ponosito svojim milim, rođakom'; za njegovu milost otimali su se gorički knezovi u Njemačkom Carstvu, kao i Dubrovčani, bosanska i srpska vlastela. Kao starješina Bribirskih knezova (maior et senior, atque pater) i čitavoga plemena Šubića određuje on poput kućnog gospodara braći i sinovima ne samo zemlje i posjede, ne samo časti i dohotke, nego i zadatke i poslove koje moraju vršiti. Braća mu knezuju u primorju i dalmatinskim gradovima (knezovi Juraj i Mladen), a sinovi upravljaju župama u hrvatskom Zagorju.

Kao ban je knez Pavao I. bio gotovo svemoćan u Hrvatskoj i Dalmaciji. Najmilija mu je stolica Skradin na utoku Krke u more; taj mu je tvrdi grad nekako najzgodniji da drži na okupu i Primorje i Zagorje. Banska vlast digla je Pavla do velike snage i ugleda, sad on opet svojom vrsnoćom daje banskoj časti što veći sjaj.

Novac bana Pavla Šubića

današnji Nikšić u Crnoj Gori te uspostavio suverenitet nad Zahumljem i za tamošnjega upravitelja postavio svoga sina Mladena II. koji je dobio naslov „ban Bosne“, a on sam nosi naslov „ban Hrvata i gospodar Bosne“, a nosi naslov i hercega, znači kraljeva zamjenika.

Budući daje došlo do pobune u Bosni, u kojoj je ubijen bosanski ban Mladen I., ban je Pavao u jesen 1304. poduzeo novi pohod u Bosnu i do veljače 1305. u njoj uspostavio svoju vlast, a novim bosanskim banom postavio svoga sina Mladena II. Tako je ban Pavao pod svojom vlašću okupio većinu Hrvatske od Senja do Drine, osim Zadra. U početku 1307. u Skradinu je podijelio dvije povelje gradu Rabu, tada u mletačkoj vlasti, da Rabljani „sada i vazda smiju počitavom našem vladanju i banovini... slobodno, mirno i neograničeno prolaziti, boraviti, vraćati se, te u kojem god pazaru ili tgu kupovati i prodavati bez ikoje carine, danka ili trgo-

Grof Petar Zrinski

Čini se kao da mu više nedostaje što je ban primorski ili Hrvatske i Dalmacije; na pečatu svojem zove se on 'banom' čitave Slavonije, a na novcima već je hercegom (dux), prepuštajući ime i čast bansku svojim sinovima, koji po očevoj časti zadobije porodično ime 'Banići'. Još god. 1370. znalo se na papinskom dvoru da je Pavao I. nekad bio herceg (dux) Hrvatske i Dalmacije."

Pavlov sin Mladen Šubić II., ban Hrvata i gospodar Bosne, knez Zadra i princip Dalmacije, nakon dvogodišnje borbe, ali i zbog općih političkih prilika, prvenstveno pregovora koje su Mlečani vodili sa srpskim kraljem Urošem II. Milutinom u vezi s njegovim planovima osvajanja Zahumlja, morao je god. 1313. prepustiti Zadar Mlečanima i odreći se naslova zadarskog kneza, a Mlečani su Mladenu i njegovu braću primili među mletačke gradiće kao strance. Mladenovi odnosi sa Zadranima i dalje su ostali dobri, očito čekajući drugu priliku da bi preuzeo grad. To je i početak opadanja moći Šubića. Potom su uslijedile pobune protiv Mladena II. nekih hrvatskih velikaša, njihovih podanika i nekih primorskih gradova. Prva pobuna izbila je g. 1315. u Trogiru zbog frakcijskih borbi u gradu između gradske plemićke obitelji Cega i obitelji Andreisa. U tom sukobu ban je stao na stranu protjeranih Andreisa. Ta je pobuna završila 1317. godine, kad su se protjerani vratili u grad i preuzeli vlast. Istodobno ban je Mladen II. došao u sukob s knezom Frederikom Krčkim u vezi s nekadašnjim županijskim središtem i kraljevskim gradom Jablancem u Velebitskom kanalu. Zimi 1316.–1317. godine protiv njega su se pobunili cetinski knez Nelipac iz roda

Snačića i knezovi Kurjakovići u Krbavskoj županiji. Ta je pobuna vjerojatno bila povezana s Mledenovim sukobom sa slavonskim velikašima Babonićima, koji su se tada odupirali kraljevskoj vlasti, ali ta je pobuna bila kratkotrajna i iz nje je izšao kao pobjednik.

Iako je prema Bosni vodio popustljivu politiku i prema Crkvi bosanskih krstjana, zbog čega ga je ukorio papa Ivan XXII., a pod zaštitu uzeo sina protjeranoga bosanskoga bana Stjepana II. Kotromanića, ban Mladen II. ni bosanskim velikašima nije bio prihvatljiv. Godine 1319. bezuspješno je opsjedao Šibenik koji su pomagali Mlečani. Kao saveznik hrvatsko-ugarskog kralja Karla Roberta i bizantskoga cara Filipa Tarantskog, ban je Mladen II. godine 1318. iz Zahumlja napao zemlju srpskoga kralja Uroša II. Milutina. Iako je taj rat poveo uspješno, zarobljavanjem njegova mlađega brata Grgura morao je prihvatići pregovore i povući se u Zahumlije. Iste godine izbila je pobuna grada Šibenika, dotada Šubićima najlojalnijega grada. Ona je ubrzo nasilno ugušena. Uzroci pobune nisu poznati, a niti njezin tijek. Nova pobuna protiv Mladena počela je u Šibeniku zimi 1321./22. godine. Toj pobuni pridružili su se i Trogirani, gdje je knez bio njegov mlađi brat Pavao II., a pomagali su ih Mlečani. Nasilni Mladenov obračun sa Šibenčanima potaknuo je hrvatske velikaše Nelipčića, Mihoviloviće od Livna i Kurjakoviće iz Krbave te i Mladenova brata Pavla II., protiv njega. Žestoke borbe vođene su oko Šubićeva sijela Skradina. Ljeti 1322. godine sukob se umiješao hrvatsko-ugarski kralj Karlo Robert, a kad je Mladenova vojska poražena, on se je predao kralju u Kninu. Odатle je odveden u zarobljeništvo u Madžarsku, gdje je 1341. godine i umro.

Iako su Šubići Mladenovim svrgavanjem s banske časti ostali bez zakonske osnove svoje vladavine u Hrvatskoj, oni su još više od četvrt stoljeća, pod vodstvom Jurja II. (1322.–1328.) i njegova sina Mladena III. (1329.–1348.), ostali najznačajniji hrvatski velikaši, pružajući otpor kraljevskom apsolutizmu. Njihova je moć konačno skršena god. 1347., kad su Šubići morali predati kralju Ljudevitu I. Anžuvincu (1342.–1382.) vrlo važno sjedište utvrdu Ostrovicu s Lučkom županijom u zamjenu za utvrdu zvanu Zrin u Pounju, a potom, do 1355., i ostale gradaove. U Zrinu su Grgur II. i Juraj III. Šubić Bribirske zasnovali novu obiteljsku lozu – Zrinski, koje su pripadnici sve do

1670. godine obnašali vrlo važne uloge u hrvatskoj prošlosti.

Svestrana je i velika uloga Šubića Bribirske u hrvatskoj političkoj i kulturnoj prošlosti. Oni se nisu razlikovali od ostalih vladara i dinastičkih rodova svoga vremena. Imali su svoje dvorce diljem Hrvatske, dvorjanike, liječnike, bubežnike itd. Dok se kraljeva vlast nije ni osjećala u Hrvatskoj, Bribirske su upraviti koje vode upravu u Hrvatskoj, sudstvo, sabore, obranu zemlje i slično. Oni su bili ti, podrijetlom iz Lučke županije, čija je vlast prešla granice njihova vlastelinstva i vladali su cijelom Hrvatskom, čime su pridonijeli izgradnji pojma hrvatske domovine (regnum Chroatorum) i hrvatskoga kraljevskog prava. Oni su uspjeli, kada to zakoniti vladari nisu na istočnoj jadranskoj obali mogli, uspostaviti čvrstu poli-

Knez Vuk II. Krsto Frankopan

tičku organizaciju, sjediniti Hrvatsku s Dalmacijom, a potom i pripojiti Banovinu Bosnu i kneževinu Zahumlje. Ovdje smo podsjetili na neke njihove političke poteze i prinose ukupnoj izgradnji hrvatske državnosti. Isto tako Šubići Bribirske pridonosili su u svim oblicima ljudskoga stvaralaštva, u graditeljstvu, kulturi, u pismenosti i općenito gospodarstvu. Bez obzira na neke negativnosti njihova vladanja, njihova je četiristoljetna uloga u ukupnoj srednjovjekovnoj hrvatskoj prošlosti, kao i njihovih potomaka Zrinskih, velika, neprocjenjiva i pozitivna. •

VELIKI FRANJEVAC I DUGOGODIŠNJI POLITIČKI UZNIK: dr. fra Smiljan Zvonar (1919. – 2009.) (II.)

O djelovanju i korisnosti ove svećeničke udruge danas postoje različita stajališta. Jedni smatraju da je udruženje bilo odgovor na bezizlaznu situaciju te da je omogućilo mnogo dobra za Crkvu u BiH. Drugi ocjenjuju da je Komunistička partija zaključila kako bi svećenička udruženja bila izvrsno sredstvo za ostvarenje njezinih političkih i ideoloških ciljeva, pa ih je UDB-a zamislila kao sredstvo stvaranja razdora među svećenstvom, odvajanja nižega klera od hijerarhije i moćno sredstvo obavještajnoga rada, što je sve za cilj imalo slabljenje Crkve. Ocjena o udruženju na neki je način postala razdjelnicom u hrvatskome odnosno katoličkom dijelu bosansko-hercegovačkoga društva.

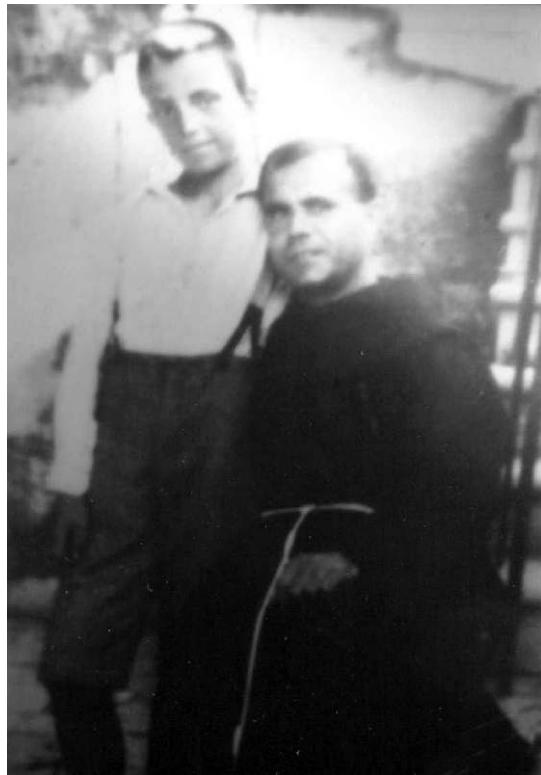
Poratni progoni hercegovačkih franjevaca

O odnosu svećenstva i *narodne vlasti* u Hercegovini izvješće se u dopisu uprave franjevačke Provincije od 4. siječnja 1950. godine. Pisac (vjerojatno **fra Ferdo Vlašić**) izvješće svećeničku udrugu „Dobri Pastir“. Govori o oficiru UDB-e **Osmanu Ćimiću**, koji je u mostarskome samostanu tražio gvardijana **fra Smiljana** i s njim raspravlja o s. **Imakulati Zujić**. Nadalje izvješće: „U Hercegovini se znade kakav je postupak imao Ćimić prema nedavno umrlom članu Udruženja **fra Honoriјu Čiliću**. On ga je, jer je valjda opazio da je slaba srca i prestrašen, prisiljavao da preuzme na sebe strogu dužnost špijunaže te je pokojni Honorije po njegovu nalogu morao obilaziti okolne župnike i davati Ćimiću izvještaj. Kad ne bi bio izvještaj po volji Ćimi, onda bi strahovito vikao na njega i prijetio da će ga zatvoriti i opet osuditi tri godine. Nekoliko puta je pokojniku premetana kuća nekoliko dana prije njegove smrti. On je bio sav zbumen i prestrašen. Sadašnji terenski oficir UDB-e **D. Bošković** priznaje da bi pok. Honorije Čilić, čim bi ugledao oficira

Piše:

Mate Tadić

UDB-e, postao abnormalan, zapravo su-lud. Tako je jedanput kad je on bio kod njega, vrtio se na stolici u krugu i nevezano govorio. Sve su to morale biti posljedice represalija, koje je činio Ćimić i tražio od čovjeka sukob sa savješću.“

Gimnazijalac Tvrčko Zvonar s fra Antonom Radićem

Malo nakon osnivanja Udruženja kataličkih svećenika „Dobri Pastir“, tadašnja vlast njegovu predsjedniku **fra Boni Ostojiću** spočitava neloyalnost u radu osobito nekih svećenika, o čemu predsjednik dopisom od 30. rujna 1951. izvješće tadašnjega povjerenika za hercegovačku provinciju, fra Ferdu Vlašiću. U odgovoru od 2. listopada 1951., fra Ferdo izražava nevjericu u tvrdnje o neloyalnosti **fra Gaudencija Ivančića**, **fra Serafina Dodiga**, **fra Bogdana Ćubele**, fra Smiljana Zvonara i drugih. Piše: „O. Smiljanu Zvonaru sam također kazao Vašu poruku. Po priz-

nanju sviju i Smiljan je čovjek na svome mjestu. Ja sam stalno uz njega. Pratim njegov rad i držanje. Nisam ništa opazio, što bi se kosilo sa našim pravilima i obećanjima (...). Ja držim da su sve objede skuhane u istoj kuhinji, koja je sazdana na temeljima laži, podvala i falsifikata.“

Fra Smiljan kao mostarski župnik, u skladu s onim što izlaže i u svojoj doktorskoj disertaciji, vodi brigu da i bolesnici mostarske bolnice imaju primjerenu dušobrižničku skrb i brigu. A kad im se to ne dopušta, Oblasnomu narodnom odboru u Mostaru 9. svibnja 1951., br. 249/51 upućuje s fra Ferkom Vlašićem dopis, pozivajući se na Ustavom NR BiH zajamčene slobode vjeroispovijedi i podjeljivanje sakramenata. Dopisom od 3. ožujka 1952. fra Ferdo Vlašić izvješće Udruženje katoličkih svećenika „Dobri Pastir“ u Sarajevu o novinskim napadima na svećenike i njihovo šikaniranje od *narodne vlasti* u Duvnu, Kongori, Posuškom Gracu, Ljubuškom, Jablanici, Konjicu, Čitluku i Mostaru: „Sigurno Vam je poznato da je u zadnje vrijeme otpočela posebna kampanja u novinama, na vajnim skupovima i privatno protiv pojedinih svećenika članova našeg Udruženja (...). Za župnika u Bukovici **fra Teofila Leku** javno je rečeno, da je nagovarao narod, da ne daje poreza (...). I on se tome čudi da se je moglo takvo nešto na njega izmisli (...). Prigovara se radi prevelike pastoralne aktivnosti pojedincima u Ljubuškom na srezu. **Fra Ljudevit Rupčić** nastoji da se svi, koji nisu vjenčani u crkvi što prije vjenčaju. **Fra Alfonzu Jukiću** se prigovara da je nakon pučke mise molio „Djelo vjere“, u kojem prema fra Andrelovu molitveniku stoji: „U ovoj vjeri želim živjeti i umrijeti i ako bi bilo potrebno za nju i svoju krv prolići (...).“ Komunističke vlasti su rekle da je na ovaj način narod huškao na revoluciju protiv vlasti. „Mostarski gvardijan je okrivljen što je ove godine držao ponoćku na Božić,

a to mnogi iskoristili u loše ciljeve: čitavu noć pjevali nacionalne pjesme, kao na pr. 'Još Hrvatska ni propala' (...). Fra Serafina Dodiga su javno nazvali 'velikim ustašom' dapače je rečeno i to da je on 'kolovođa svih svećenika ustaški nastrojenih'. Jablaničkoga župnika, koji je stanovao u zvoniku, vlasti su kritizirale što je djecu u crkvi pripremao za ispovijed, pričest i krizmu.

Dopisom od 21. ožujka 1952., fra Smiljan u šest točaka pobija navode i klevete iz novinskog članka „Ovozemaljska rabota nadzemaljskog pastira“, koji je objavio neki Muljanin u mostarskom listu *Sloboda* dan ranije, nazivajući ih izmišljotinama. Neke od tih točaka kasnije su uvrštene i u fra Smiljanovu optužnicu. Međutim, njegov odgovor uredništvo lista „iz principa“ nije htjelo javno objaviti.

Provincijski tajnik fra Ferdo Vlašić u svom dopisu od 2. travnja 1952. izvješće Upravni odbor Udruženja „Dobri Pastir“ o novinskim napadima na svećenike i njihovo šikaniranje od tadašnje *narodne vlasti*. "Odavno sam vamjavio da je zatvoren o. fra Ljudevit Rupčić, župnik Veljaka, **dr. fra Mladen Barbarić**, župnik Tepčića, te dne 1. IV. također lišen slobode dr. fra Smiljan Zvunar, mostarski gvardijan. Prigodom zatvaranja fra Smiljana, bio je pretres nekih

Tvrtko kao učenik prvoga razreda gimnazije (Travnik, 1930.)

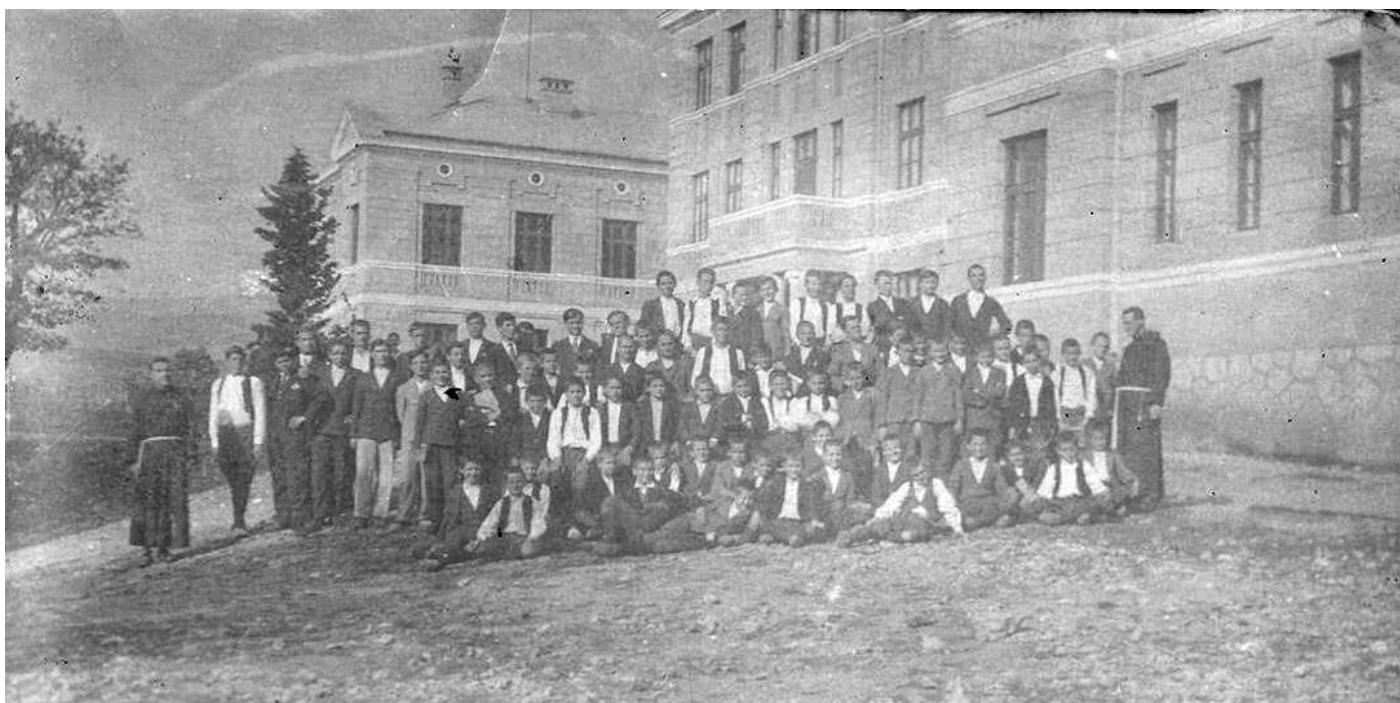
prostorija samostana i to župskog ureda, Smiljanove spavaće sobe i samostanske knjižnice. Pretres je trajao preko četiri sata. Knjižnica je pregledana samo površno, a župski ured i gvardijanova soba detaljno. Odneseno je nešto njegove privatne korespondencije, koja nije ni od kakova interesa. I ja sam bio poslan od mnp.

[mnogopoštovanog, op. prir.] Provincijala, da prisustvujem pretresu. Postupak trojice oficira, koji su ga obavljali, bio je uistinu human; nije bilo nikakve naročite oštchine, dapače smo se ugodno šalili sa oficirima.“ Nakon premetaćina samostana, župnoga ureda i fra Smiljanove sobe, izvješće se o izjavi mržnje oficira UDB-e N. Fazlagića, opaskom da se: „Upravo Fazlagić morao čuvati ovom prigodom ovakvih izjava kao šef komisije i musliman, da ne bi netko pomislio, da se radi iz mržnje prema katolicima. Mogao bi netko pomisliti, da je i sve, makar bilo i nesvesno razbijanje bratstva i jedinstva.“

Župnik iz Goranaca pozvan je u Mostar te mu je zabranjeno primati bilo kakav milodar od naroda, makar i dragovoljni. U Čapljini je zabranjeno isповijedanje stare i nemoćne čeljadi po selima, dok su u Mostaru učitelji školskoj djeci zabranili dolaziti na vjersku pouku, uz prijetnju da će biti izbačeni iz škole.

Svećenicima se predbacuje da na narod vrše jak pritisak, nagovarači ga da vrši vjerske dužnosti ali se vrši pritisak sa strane pojedinaca koji koriste svoj položaj. Traže se upute kakav stav treba zauzeti i što da učine?

(nastavit će se)

Tvrtko među sjemeništarcima u drugome razredu gimnazije (Široki Brijeg, 10. studenoga 1933.)

OSUDA U IME NARODA (II.)

Nakon čitanja optužnice, izrečene su nam osude, koje su glasile na prisilni rad, konfiskaciju imovine, oduzimanje nacionalne časti, izgon iz okruga Osijek na nekoliko godina. Naglašeno je da nemamo pravo na žalbu.

Prisilni rad od nekoliko godina odnosio se na rad u ciglani "Bohn" u Vinkovcima. Kad su suđenja završena, izveli su nas opet pred zgradu suda, a tu su i dalje mirisale lipe u dugoj aleji, kao da se ništa nije dogodilo. Udahnula sam punim plućima, žečeći taj divni miris ponijeti sa sobom.

Zlokobna najava

Ista suđenja provodila su se i u Vinkovcima, Slavonskom Brodu, Požegi i Novoj Gradiški.

Kada je 24. lipnja 1945. završeno suđenje po ovom sudu, otpremljeni smo na ciglanu "Bohn" u Vinkovcima na prisilni rad, koji se sastojao od poslova pripremanja mase za izradu crnjepova i opeka, stavljanje mase u ka-

Piše:

Vera GERARD - ŠIPOŠIĆ

lupe, stavljanje na postolja, koja će biti smještena u velike peći. Te davne 1945. nije još postojala automatizacija.

Subotom smo mi žene morale otići u vinkovačku vojarnu. Tamo smo morale pratiti vojne košulje i hlače. Vraćale smo se izranjenih ruku, a u pondjeljak je opet trebalo raditi s glinom.

Imena mojih supatnika, uznika i logoraša izvodim iz tiskanih izvještaja s naših suđenja, objavljenih u *Glasu Slavonije* iz lipnja i srpnja 1945., odmah poslije suđenja. Sadržaje optužnica i presuda sastavljeni su nadobudni partizanski "novinari", zadovoljavajući osvetoljubive pridošle borce i gradane, koji su ta štiva s uzbuđenjem gutali i komentirali: "Presude su preblage, ali je dobro što se osuđenicima sve oduzelio." U toku ova dva mjeseca (lipnja i srpnja 1945.) osuđeni su:

1. Ivan Movrin, gradonačelnik
2. Mr. Franjo Helfrich, ljekarnik i donačelnik
3. Ante Dixel, veleposjednik
4. Dr. Dimitrije Kozmar, liječnik u vojnoj komisiji
5. Mara Kaitas, glumica HNK Osijek
6. Zlata Nikolić, glumica HNK Osijek
7. Vera Gerard, maturantica
8. Ferdinand Speiser, veleposjednik
9. Ana Domić, kućanica, članica "Ženske loze"
10. Luka Prša, vatrogasac
11. Nevenka Hanak, spikerica osječkog radio
12. Vladimir Mrljak, ravnatelj "Napretkove" zadruge
13. Stjepan Miler, upravitelj državnih vionograda
14. Eugen Kraj, učitelj

Vera Gerard (prva s desna) na mimohodu u milanskoj Areni

Propusnica sudionika Športskog prvenstva evropske mladeži

Otvorenje Športskih igara evropske mlađeži u milanskoj Areni

Vera Gerard (osma s lijeva) na športskom tečaju Radne službe, Bjelovar, 1944.

djeca i potomci nisu mogli preuzeti stečena dobra i dalje ih unaprediti. Oni su se moralni rasuti po Evropi i svijetu, postati iseljenici iz svoje domovine.

U toj "socijalističkoj i samoupravljačkoj državi" godina 1945. ostavila je težak pečat i na moj cijeli radni vijek. Godine 1974. doslovce su me otjerali u mirovinu sa svega 49 godina. Iskoristili su atmosferu "Hrvatskog proljeća" da me ponovno za nešto optuže. Radila sam u prosvjeti u predškolskim ustanovama, za koju djelatnost sam osjećala posebnu sklonost. Radila sam na promicanju te djelatnosti s vidnim uspjehom. Zbog takvoga predanog rada dobila sam određena priznanja. No, to se nije svidjelo mojim kolegicama, bivšim partizankama, koje su isto dostigle vodeća mjesta na tom području, ali ne vlastitim radom. Nisu radile ni na svom usavršavanju, ali za napredovanje im je bilo dovoljno sudjelovanje u NOB-u,

partijska knjižica i značajno podupiranje zlonamjernih ljudi istoga kova.

Tijekom radnih godina završila sam i studij u Zagrebu. Godine 1974. inspektor Pokrajac iz policije sastavio je bogatu prijavu. Imenovan je ujedno bio nositelj svih spletki i afera koje su se sastavljale u "boračkom bastionu" na Vijencu Borisa Kidriča, a koja je "sredivala" mnoge pozнате Hrvate u gradu. Po toj prijavi istražni postupak u tužilaštvo trajao je godinu dana. Na žalost optužitelja, tu više nije bilo onih tužitelja iz 1945. kao što su bili Živojin Jocić i Stevan Pokrajac. Sad je tu bio objektivan istražni sudac koji je dao svaki dio iz prijave detaljno ispitati uz dvadesetak svjedoka i tako odbiti cjelokupnu prijavu o mojoj krivnji. No, ja sam tada već bila na tretmanu na neuropsihijatriji.

Posljednji udarac iste skupine koja me je htjela i fizički uništiti zbio se u osamdesetima, kada je započelo Miloševićovo "doga-

đanje naroda". Iako sam već godinama bila u mirovini, neprekidno su me nazivali telefonom. Prijetili su mi da će moja kuća pasti pod Srbiju, jer su oni Osijek već podjelili na dva dijela. Istodobno su srpski pobunjenici iz Bijelog Brda, gdje smo imali vinograd, već onemogućili ulazak u selo, postavili balvane i svoju stražu. Dakle, izgubili smo vinograd i vikendicu, jer su Srbi iz Bijelog Brda onemogućili ulazak svim vlasnicima vinograda i vikendica. Shvatila sam, da to više ne mogu psihički podnijeti. Napustila sam Osijek i nastanila se u drugoj državi. Najteže mi je bilo kada sam u inozemstvu pratila proglašenje toliko željene hrvatske države, a ja nisam bila u Hrvatskoj da se radujem sa svojim prijateljima i istomisljenicima.

Zanimljivo je da za vrijeme bivše Jugoslavije nijedan list, nijedan tiskovinski organ ništa o suđenjima 1945., a kojih je prema "Upisniku 1945" bilo čak 223. Glas Slavo-

IZVADAK IZ PRESUDE VERI GERARD I DR.

Kz-12/45

- P R E S U D A -

U IME NARODA

Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za okrug Osijek - Virovitica u Osijeku u vijeću sastavljenom od Bunjevac Matije, kao predsjednika, te vijećnika Jose Milivojevića, Fiket Mirka, Batrnjek Stjepana i Kečanin Nikole uz sudjelovanje tajnika Dra Franje Stankovića te zapisničara Ljubice Strajnić u kaznenom predmetu protiv Veri Gerard svršenoj učiteljici iz Osijeka, radi kaznenog djela iz čl. 1 u vezi sa čl. 2. t. 1. i 8. Odluke o zaštiti nacionalne časti na usmenom javnom pretresu dana 25. lipnja 1945. u prisutnosti zamjenika javnog tužitelja Dra Stevana Pokrajca, okrivljene i brantelja Dra Klemena Željka odv. iz Osijeka, po izjavi javnog tužitelja da ostaje kod optužnice i okrivljene da žali čin

p r e s u d i o j e :

Optužena Gerard Vera, kći Adama i Anice rodjene Presna, rođena 3.II.1925.u Osijeku, rkt. Hrvatica, neudata, svršena učiteljica bez imetka nekažnjavana, u Jugoslavenskoj armiji kao i u neprijateljskoj vojsci nema nikoga

k r i v a j e :

a) što je od godine 1942. u Osijeku kao član ustaškog pokreta vršila dužnost odgojiteljice ženske ustaške mladeži tabora I. vježbajući laku atletiku.

b) što je u jeseni 1944. stupila u radnu ustašku službu,

c) što je vršila dužnost pisara u ustaškom stožeru.

d) što je sarađivala u časopisu ustaška mladež u kojem su bile štampane četiri njezine lirske pjesme, dakle što je sarađivala sa pomagačem okupatora na kulturnom i umjetničkom polju te što je uzela učešće u izdajničkom njegovo političkoj organizaciji u svrhu slabljenja otporne snage naroda u oslobođilačkoj borbi, pak je time počinila zločin iz člana 1. u vezi sa čl.2.t. i 8. Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, uslijed čega se po čl.3 iste odluke

k a ž n j a v a

sa deset godina gubitka nacionalne časti, pet godina prisilnog rada, konfiskacijom cjelokupne imovine, te doživotnim izgonom iz okruga Osijek. Kazna prisilnog rada joj se računa od 11.5.1945.

R A Z L 0 Z I -

Javni tužitelj optužuje okrivljenu radi djela navedenog u ovoj osudi, te predlaže da ista bude kažnjena.

Okrivljena priznaje, da je u ženskoj ustaškoj mladeži tabor I. u Osijeku vršila dužnost odgojiteljice u lakoj atletici sve do jeseni 1944. godine. Navodi da je kao učenica II. razreda paradnije u 16. godini života morala biti član ustaške mladeži, ali da nije imala naslov odgojiteljice.

Priznaje okrivljena, da je bila u radnoj službi, ali navodi, da je u radnu službu morala ući kao maturantica.

Priznaje nadalje da je nekada vršila dužnost pisara u ustaškom stožeru, ali se brani da su ju na tu dužnost sami odredili.

Na koncu priznaje okrivljena, da su četiri njezine lirske pjesme bile tiskane u časopisu ustaška mladež, ali se brani da ona te pjesme nije uredništvu lista poslala zato, da budu objelodanjene već da o njimačuje sud.

Okrivljena je nadalje navela, da je u godini 1942. kroz pet mjeseci bila u učiteljskoj sekciji društva Križari. Na sastancima, da se je predavalo o tomu kako treba omladinu odgajati da su katolici i Hrvati i da treba uzčuvati ustašku državu. Predavač je bio na tim sastancima kateheta Milković. Pojedinci od njih držali su referate o metodskim jedinicama, što je i ona radila ali da su to bile čisto stručne stvari.

Navela je nadalje okrivljena, da je u rujnu mjesecu 1942. bila upućena u Zagreb, a iz Zagreba u Milano na lako atletsko natjecanje gdje je ostala 8 dana. U tu svrhu da je bila odabranja na izlučnom natjecanju u Osijeku.

Obranu okrivljene sud nije mogao uvažiti iz slijedećih razloga:

Iz cijele obrane okrivljene slijedi, da je ona bila, istina odgojena i zadojena vjerskim duhom, ali pored toga također i ustaškim duhom. I ako ta dva pojma nisu povezani među sobom okrivljena ih je ipak povezala, te je pored svog vjerskog odgoja i vjerenovanja djelovala također i u ustaškom smislu u namjeri da djeluje na druge naročito na mladež, da se odgoje ustaški i da zavole ustašku državu najveću neprijateljicu njezinog naroda i najponiznijeg slugu fašizma i hitlerizma, krvnog neprijatelja čovječanstva. Radi toga je okrivljena i stupila u ustaški pokret u kome se je naročito isticala pred drugima. Taj njezin naročiti nastup upao je u oči ustaškim dužnostnicima te su joj radi toga povjeravali naročite zadaće kao zadaću odgojiteljice ženske ustaške mladeži, pisarice u ustaškom stožeru, što se sve povjerava osobama naročitog povjerenja i revnosti. S tim se slaže i činjenica, da je okrivljena saradjivala na literarnom polju u časopisu ustaška mladež, dakle u onom časopisu koji je bio namjenjen, da truje duše naše mladeži, da ih zavadja na stranputicu i da im krije životnu istinu, a da ih odgaja kao **poluljude** služe okupatorove. Ne može se uvažiti obrana okrivljene da je ona te pjesme dala samo da čuje o njima neki sud. Časopis ustaška mladež nije bio nikakav list sa nekim naročitim literalnim pretenzijama i kvalifikacijama, već je bio jedan čisto stranački list određen na to da zavadja i truje duše mladeži. Okrivljena je to vrlo dobro znala i baš zato, što se je sa svim tim slagala poslala je svoje pjesme u taj list.

Prema gornjem kako se sva djela radi kojih je okrivljena optužena medjusobno podudaraju i takorekuć proizlaze jedan iz drugoga, te pokazuju pravu narav i karakter okrivljene sud ju je proglašio krivom, jer je došao do uvjerenja da je ona to radila svjesno i po promišljenom planu.

U djelima okrivljene sud je našao tešku povredu časti narodne, te da su ona uperena protiv osnovnih narodnih interesa, uslijed čega ju je proglašio krivom i kaznio. Sud smatra, da djela okrivljene po svom sadržaju i po svojim posljedicama predstavljaju zločin.

Kod odmjeranja kazne uzeto je kao olakotno priznanje i pokajanje, a kao otegotno ništa, pak se dosudjena kazna ukazuje odmjerena prema stepenu krivične odgovornosti osudjene. Osim toga okrivljena je imala naročitu dužnost da pazi na ponašanje i držanje srpskih i židovskih djevojčica.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU !

Tajnik:
(nečitko)

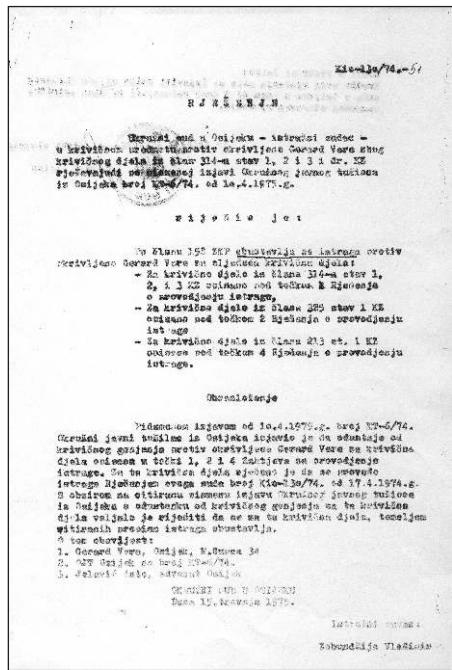
Zapisničar:
(nečitko)

Predsjednik:
(nečitko)

Na naslovnoj stranici...

nije pisao je u nekoliko brojeva samo o onim suđenjima tijekom lipnja, srpnja i kolovoza 1945. u kojima je opširno bavio našim "zločinačkim nedjelima". Radi toga želim kazati koju riječ o tim uglednim ljudima iz 1945. godine. Njihova opisana i izmišljena nedjela u optužnicama samo su perfidno složena da bi im se mogao oduzeti njihov vrijedni imetak. Od tada je prošlo više od šest desetljeća. Prema mojim saznanjima i ispitivanjima, oni su već svi mrtvi. Meni je tada bilo dvadeset godina i bila sam najmlađa u toj skupini osuđenika. Godina-ma je u meni tinjala težnja da o tim dogadjajima napišem sve što znam: neka se zna, kakav su zločinački režim u Hrvatskoj zaveli jugoslavenski «osloboditelji» i «antifašisti» 1945. godine...•

Oslobodjena klevetničkih napadaja 1975.

IZ HRVATSKE IZBJEGLIČKE KRONIKE: OTMICA ZATVORENIKA IZ ENGLESKE TAMNICE «REGINA ELENA» U RIMU (V.)

Računala sam još, zapravo, samo s minutama vremena, da mu izložim upute **Ljube i Drage** o toku cijelog pothvata. Da me vrijeme ne preteče, moje izlaganje nije moglo biti sažetije i **Biošić** me je netremice slušao. Budući su već u posjedu pile, pripreme za bijeg počinju istoga dana, a odvijat će se između njihove ćelije i borove šumice, nasuprot zatvoru. Dok Biošić bude pilio rešetke, ostali zatvorenici će glasno pjevati i moliti, kako se piljenje željeza ne bi primijetilo. Ljubo i Drago, koji prate svaki pokret i svaki znak života oko «Regina Elena», s prvim sumrakom naći će se u šumici, da prime izvješće iz ćelije o stanju njihova podviga. Obavještavanje se vrši šibicama, jedino sredstvo i način u njihovu doseg. Kada se sumrak uhvati toliko, da se na udaljenosti od ćelije do šumice može primijetiti plamen jedne šibice, oba sektora izmjenjuju svoja izvješća. Sporazumijevanje je jednostavno. Plamen jedne šibice na prozoru ćelije znak je, da se tamo sve odvija bez poteškoća. Momci iz šumice odgovaraju istim znakom, izvestivši tako, da su vidjeli znak i razumjeli obavijest. Večeri su tihe, a cijeli predio neosvijetljen. Sagorijevanje šibice traje 20 do 25 sekunda, nema bojazni za njihovo pozorno oko.

Izvješća s jednom šibicom ponavlјat će se svake večeri, sve dok se piljenje rešetaka ne približi kraju. Kada već bude izgleda, da bi se moglo sretno dovršiti, na prozoru ćelije zapalit će se dvije šibice, u razmaku od jedne minute. Ljubo i Drago odgovorit će iz šumice istim znakom, pokazavši time, da su uočili nastalu promjenu. Nakon ove operacije, uslijedit će u šumici zatišje od tri dana, vrijeme koje je potrebno, da Ljubo i Drago upotpune i dovrše svoje pripreme. Oni se nadaju, da će kroz tri dana sve biti gotovo, pa kada treći dan «Regina Elena» i opet utone u sumrak, neka oni s prozora ćelije dobro otvore oči. Kada se u šumici, jedna za drugom, zapale tri šibice, u razmaku od jedne minute, znak je, da su momci spremni za akciju. Kada i u ćeliji sve bude u redu i piljenje rešetaka dovršeno, oni će to izvjestiti na isti način: Zapalit će na prozoru,

Piše:

Anka RUKAVINA

jednu za drugom, tri šibice u razmaku od jedne minute, pokazavši tako, da je i kod njih sve spremno i da pothvat može uslijediti, čim se za to ukaže sretna prilika. Kroz dvije noći svoga izviđanja oko «Regina Elena», Ljubo i Drago su zaključili, da je najpogodnije vrijeme za akciju iza jedan sat poslije pola noći. Kad, dakle, stražar u to doba, kojom srećom zadrijema ili započne ophodnju u drugom krilu zgrade, bojnik će paljenjem jedne šibice na prozoru ćelije dati znak za početak podviga.

Bojnik Biošić pokazuje veliku nadu u uspjeh na vanjskom sektor, ali strahuje nad prilikama u samome zatvoru. Tumači mi, da se među njima nalaze i Srbi, koji bi ih sigurno izdali, kad bi nešto primijetili. Ljubo i Drago su znali, da u zatvoru ima i Srba, ali - govorio je Ljubo - i njima je glava draga i oni će bježati. Naši su, međutim, uvjereni, da Srbi nisu ugroženi i da oni ne bi bježali. Njima se ni u slučaju izručenja ne radi o glavi, jer oni, koji rube glave, njihova su braća, s čijom pomoći i zaštitom oni uvijek mogu računati. Već prema onome kako su razmješteni među Hrvatima, očito je, da oni nisu žrtve **Stephena Clissolda**, nego njegovi doušnici.

S obzirom na ovu opasnost, bojnik Biošić je mišljenja, da se samo Hrvate obavijesti o pripremama bijega, a da se pred Srbima čuva tajna do zadnjega časa, kako ne bi imali prilike ni vremena, da ih izdaju. Ove okolnosti iziskuju razbor i krajnji oprez, što i opet potiče moju namjeru, da o svemu obavijestim **prof. Žanka**. Njegov razbor, rasuđivanje, organizacioni duh i blagi način u dodiru sa svijetom, dragocjeni su u teškim zgodama. Dok bojnik Biošić posvećuje svu brigu i napor, da ostvari izlaz iz zatvora, pod brigom prof. Žanka bijeg bi se ostvario i po točno uspostavljenom redu i dogовору, čime bi se znatno umanjio rizik.

Zamolila sam ga za razgovor, kad je vrijeme posjeta već bilo na izmaku, pa

nije bilo prilike za potanje razlaganje. Upitala sam, stoga, iznenada, bez okljevanja i uvoda: «Gospodine profesore, bi li Vi bježali, kad bi Vam se za to pružila prilika?».

Ne vjerujući vlastitim ušima, zapanjeno me je promatrao. Osobno me nije poznao, nije znao kud bi me svrstao i pitao se je - bez sumnje - što se iza toga krije. Bijeg? Svemu bi se prije nadao nego tome, t?, odavle nikad nitko nije pobjegao! Rekla sam mu tada, da su iz Ferma već stigli hrvatski mornari, da pripremaju bijeg iz zatvora i da mu poručuju, da bude spreman za podvig. Sve upute o toku akcije izložit će mu potanko Biošić, koji s mornarima ima vezu i brine se za piljenje rešetaka na prozoru, kroz koji će se spuštati po jednom konopu. Pod njegovo okrilje stavljaju pripreme u samome zatvoru te brigu, da se u času bijega sve bude sretno odvijalo.

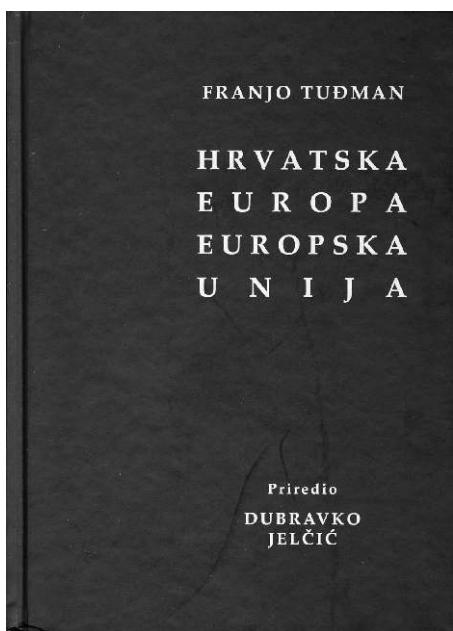
Posjetiocu su već izlazili, stražari požurivali i vikali, i ja sam morala otići. Pružila sam mu ruku na pozdrav i zaželila sreću, dok me je on i nadalje nepomično gledao, ne progovrivi ni jedne riječi, zapanjen pred vodom iskrom, koja je zakrijesila iznenada u njihovoj beznadnoj noći.

Ljubo i Drago su nestrljivo očekivali moje izvješće o toku današnjeg posjeta. Kada su čuli, da su pile sretno prošle, zaključili su, da smo izvojevali odlučnu bitku i da je naš pothvat na domaku svoga cilja. U vidu buduće akcije računaju, da će trebati pojačanje od još trojice momaka te da će trošak njihova boravka u Rimu i nabavka potrebnog alata premašiti njihove financije. Što se tiče momčadi, svi putevi vode u logor Fermo. U pogledu troškova, morali bi se obratiti nekome za koju liru. No, promislivši potanje o tome, odlučno odbijaju svaku pomisao na to. U Rimu ih nitko ne pozna, i na koga god bi se obratili, morali bi obrazložiti svoju molbu, a to nipošto ne dolazi u obzir. Odlučili su, da se u vezi s pothvatom nikome ništa ne spominje, kako u slučaju kakve istrage, nitko ne bi mogao biti upleten u mrežu Stephena Clissolda.

(nastavit će se)

TUĐMANOVA ČETRDESETOGODIŠNJA RAZMATRANJA HRVATSKE SUDBINE U SVJETLU EUROPSKOG ZBLIŽAVANJA

Kad se jednom budu nepristrano izučavale prilike u Hrvatskoj u vrijeme globalnog sloma komunističke ideologije, i ocjenjivali pojedinci i skupine koji su na sebe preuzimali odgovornost artikuliranja i ostvarenja stoljetnih težnji hrvatskog naroda, valjat će odgovoriti i na pitanje zašto je upravo **dr. Franjo Tuđman**, nekadašnji jugoslavenski partizan i najmladi general Jugoslavenske narodne armije, koji je godinama uživao snažnu potporu jednog dijela komunističke nomenklature

Piše:

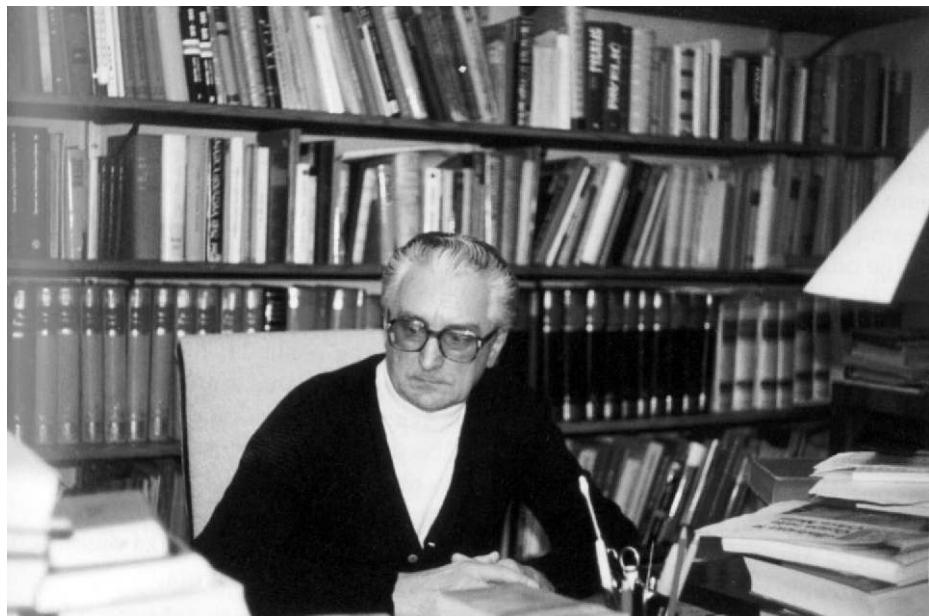
Tomislav JONJIĆ

Europska Unija : Izabrane stranice (Mate d.o.o., Zagreb, svibanj 2009., 221 str.) – po običaju, znalački – priredio i predgovorom popratio akademik **Dubravko Jelčić**.

Jelčić je u knjigu uvrstio četrdesetak kraćih Tuđmanovih eseja odnosno ulomaka iz njegovih studija, izjava, govora i razgovora, u dugome vremenskom rasponu, od 1960. do 1999. godine. Oni pokazuju kako je Tuđman tijekom čitave svoje intelektualne karijere, na dugom putu od jugoslavenskog federalista do prvog predsjednika obnovljene hrvatske države, neprekidno bio zabavljen pitanjem hrvatskog položaja i hrvatske sudbine u svijetu koji duboko obilježavaju dva međusobno povezana i samo naizgled proturječna procesa: proces zbljižavanja naroda i država odnosno integriranja europskoga kontinenta u tadašnjemu bipolarnom svijetu, i proces jačanja nacionalne svijesti i posebnosti, koji se neminovno razvija prema državnom osamostaljenju svakog naroda. Jelčić je posve u pravu kad tvrdi kako u doba hladnog rata nitko u Hrvatskoj, pa ni u tadašnjoj Jugoslaviji, nije tako intenziv-

no i svestrano, «objektivnošću znanstvenika i vidovitošću inventivnog političkog mislioca, promišljaču budućnost strogog kontinenta, kolijevke suvremene svjetske kulture i civilizacije».

Možda je tek u emigraciji – napose u krugu oko **Ivana Oršanića**, odnosno oko časopisa *Republika Hrvatska*, pokrenutog 1951. u Buenos Airesu – postojala podjednako snažna svijest o važnosti procesa europskih integracija za rješavanje hrvatskog pitanja. I više je nego zanimljivo da se ocjene i zaključci hrvatskih nacionalista (Ivana i Ante Oršanića te Ive Korskoga) u bitnome podudaraju s ocjenama jednoga domovinskog intelektualca koji polako i postupno, ali zato neopozivo, napušta jugoslavenski kulturno-politički okvir, shvaćajući da je samo neovisna država jamstvo nacionalnog opstanka i prosperiteta hrvatskog naroda. Trijezno i hladnokrvno analizirajući stoljetne povijesne silnice, geopolitičke interese europskih i svjetskih sila te kulturnu i gospodarsku orientaciju hrvatskih zemalja, i jedni i drugi dolaze do zaključka da je hrvatska sudbina neumitno europska. Svaki pokušaj da se Hrvatsku odvrati od Europe, od suradnje s narodima i državama europskoga kulturnoga kruga, negacija je njezinih prirodnih težnji i nužno počiva na nasilju.

Dr. Franjo Tuđman sredinom sedamdesetih

No ta europska orijentacija, koja je sastavni dio našega nacionalnog bića, nije istoznačna našoj spremnosti da pod svaku cijenu postanemo dijelom bilo kakve europske unije. Podsjecajući na to da je Tuđman još 1990. rekao kako će Hrvatska ući u ujedinjenu Evropu i bez obzira na Jugoslaviju, naloživši tadašnjemu ministru vanjskih poslova Davorinu Rudolfu da službeno izjavi – prije nego što je to učinila i jedna tranzicijska zemlja – kako Hrvatska teži učlanjenju u Europsku zajednicu, Jelčić naglašava da Tuđmanovi članci, izjave i govorovi dokazuju kako je on znao da «ni ulazak Hrvatske u Europsku Zajednicu (danas Europsku Uniju) ne može biti bezuvjetni, apsolutni cilj koji 'nema alternative'. U njegovoj političkoj praksi bez alternative su bili jedino interesi Hrvatske». Upravo radi toga zadnje godine njegova života obilježava niz otvoreno kritičkih izjava o «politokratskoj vrhušći na kormilu EU», kojoj je Hrvatska bila i ostala kost u grlu; i ni u jednom trenutku on nije bio «kastorski spreman služiti njihovim interesima», računajući na to da se u tom slučaju – štono reče Kranjčević – i za nj «mirisno peče masna kobasa».

Bilo bi stoga preblago tek nekoretnima ocijeniti nedavne haaske ocjene njegovih svojedobno bliskih suradnika, da je Tuđman bio nevičan oblicima suvremene političke komunikacije, i da su njegove rezerve prema ideologiji ljudskih prava i uniformiranju europskog života tek recidiv njegove komunističke prošlosti. Ako su po stilu ponekad i znale biti takve, one su svoj korijen imale nesumnjivo negdje drugdje; one su izvirale iz njegove svijesti o mutnoj budućnosti i bojazni od sve očitijih tendencija, da Europska unija postane ne instrumentom slobode i suradnje, nego instrumentom novog totalitarizma. A Tuđmanove misli o europskim integracijama ohrabruju našu zapadnjačku orientaciju, i istodobno jasno upozoravaju na to da je svaki projekt ili plan stvaranja europske unije kao nadnacionalne državne tvorevine, i svaka težnja da se uguše nacionalne posebnosti i državni identiteti, izravna negacija autentične europske misli i otvorena prijetnja našemu narodnom opstanku...»

BRUNO ZORIĆ: PRELJUB ILI ZATVORSKE USPOMENE

Piše: Domagoj ZORIĆ

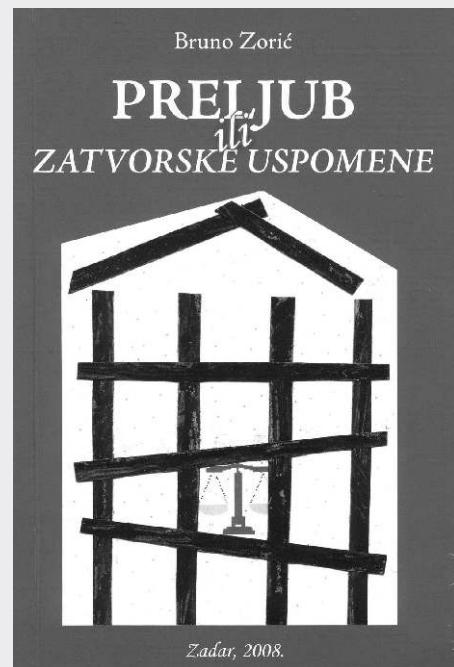
Sredinom studenoga 2008. Bruno Zorić je objavio svoju devetu knjigu. Ovoga je puta to drama iz zatvorskog života. Knjiga *Preljub ili zatvorske uspomene* ima 84 stranice, a opisuje jedan stvaran događaj iz zatvoreničkog života hrvatskih domoljuba, koji su bili suđeni i zatvarani nakon sloma Hrvatskoga proljeća te robijali u mnogim robijašnicama diljem Hrvatske.

U proslovu drame nas pisac upućuje, komu posvećuje ovo svoje najnovije djelo, spominjući imena onih koji su robijali za Hrvatsku, naraštaj hrvatskih političkih osuđenika 1973.-1974. Iako drama nosi naslov *Preljub*, a zatim nastavak *zatvorske uspomene*, za tren ut citatelja izaziva nerazumijevanje i nedoumicu. Kakve veze ima događaj preljuba sa zatvorskim uspomenama? No već na samom početku sumnje i neshvaćanje nestaju. Zapravo, drama *Preljub* nastala je u zatvoru, na temelju naredbe načelnika zatvora KPD Turopolje, koji je htio svomu nadređenom prikazati odgojno-obrazovni rad koji se tobože vršio u zatvoru, a kojeg zapravo nije bilo, osim teškog, zamornog i uvredljivog rada, osobito prema političkim zatvorenicima, koji su gotovo svi bili intelektualci i suđeni za djela «protiv naroda i države».

Pisac se htio narugati tadašnjemu jugoslavenskom pravosuđu, uvezvi u obradu banalnu temu preljuba. Autor nas nasmijava, ali iz toga smijeha izbjiga teška zbilja koja je vladala u hrvatskome društvu tog vremena. Ali i u toj teškoj zbilji čovjek je našao barem malo vremena da se nasmije, te da svoje strjelice usmjeri prema svomu nacionalnom neprijatelju, jer su sudci, policajci i zatvorski čuvari toga vremena bili većinom naša "braća" s istoka, oni su bdjeli nad glavama hrvatskih rodoljuba i "vaspitavalii" ih. Djelo je puno dramatike, dijalazi su živahni, tema aktualna i u svakom vremenu i prostoru izaziva zanimanje. Lik prevarenoga muža plastično je prikazan, skroman u svojoj fizičkoj i duševnoj poniznosti, pa i zbog toga smiješan do granice prave erupcije smijeha, a taj humor izbjiga ne samo iz njegova izgleda, već i iz govora. I on ipak uviđa u kakvima se pandžama zakona našao, te postaje svjestan da pravedan čovjek uvijek strada, a lukavci se izvlače. Onaj koji ima novac, ima i pravdu uza se - kaže sudac. Kako je drama nastala u jednom dahu, da bi se prikazala prigodno, možemo primjetiti da se je pisac Zorić, i sam glumac u liku Zorkića, sudca, pokušao narugati i pravosuđu koje osuđuje nevine ljudi, i kako je to zapravo politika tadašnjeg sustava koja zatire svakoga hrvatskog rodoljuba.

Kroz suze Jože Slabića možemo sagledati i shvatiti u kakvom je režimu živio naš hrvatski čovjek, jer Slabić je čovjek iz naroda, a komunistički sud sudio je hrvatskom čovjeku, osobito intelektualcu. Hrvatska inteligencija značila je mudrost hrvatskoga čovjeka. Zato ju je trebalo satrti u korijenu, kao i svaku pomisao na slobodni život i na slobodnu grudu. Hrvatska zauvijek mora biti u okovima. Na sreću, to se nije dogodilo. Ova drama može se smatrati i dokumentom jednog vremena i jednog sustava, koji je sustavno uništavao hrvatsko biće i godinama držao jedan narod u ropstvu i pokornosti. Ali, bilo koji narod teško je uništiti, pa tako i naš hrvatski narod. Stoga je ova drama snažan dokaz neuništivosti duha u hrvatskom čovjeku, jer taj duh je bio pun nade i vjeronamjena u bolje sutra.

Ovim najnovijim djelom u književnom stvaralaštvu Bruna Zorića čini nam se da pisac nastavlja svoj književni put i prepoznatljiv način pisanja, koji je nadahnut, svjež i zanimljiv, pun komike i mudrosti. Djelo je i veliki doprinos pisca, ne samo kao umjetničko ostvarenje, već i kao dokument proučavanja hrvatskoga političkog uzništva. •

Zadar, 2008.

MOJA SJEĆANJA NA PETRA BABIĆA

Valjda se nigdje ne može izgraditi čvršće prijateljstvo od robijaškoga. Među uzornim prijateljima koje sam stekao robijući za Hrvatsku, posebno mjesto ima sad pokojni **Petar Babić**.

Petar Babić

Petar Babić «Kavin» je rođen 2. prosinca 1920. u Runovićima kod Imotskoga, kao mlađić, 1939. je pristupio ustaškom pokretu te je čitavo vrijeme postojanja Nezavisne Države Hrvatske bio hrvatski vojnik. Preživio je Bleiburg i Križni put, te je osuđen na 15 godina robije. Upoznao sam ga 1957., kad su ga iz Lepoglave premjestili u Zenicu. Tamo sam bio, skupa s poznatim hrvatskim političkim uznicima, poput **don Andrije Majića, fra Smiljana Zvonara, fra Ferde Vlašića, don Ante Bakovića, don Hrvoja Gaše** i desetaka drugih hrvatskih robijaša, pretežno pripadnika Hrvatskih oružanih snaga. Većina je bila osuđena na 15 godina, ali je bilo i onih koji su izdržavali 20-godišnju kaznu, kojom je zamijenjena smrtna. Posebno pamtim dvadesetogodišnjega **Andriju Radoša** kojega su robijom zatukli, te mladoga gerilca **Tomislava Mandića**, koji samo zbog malodobnosti nije osuđen na smrt.

Po izlasku s robije, Petar se 1957. vraća u rodno selo. No zbog neprekidnih političkih progona, vrlo brzo se odlučuje na odlazak u emigraciju te 1959. s Tomom Mandićem bježi u Austriju. Nakon što su prešli granicu i predali se austrijskim vlastima, Mandić odlazi u Ameriku svomu stricu **fra Dominiku**, dok Petar boravi u Austriji, gdje se u Beču oženio **Božicom Ivešić**. Godine 1961. prelazi u Njemačku. Posljednje dvije-tri godine života proveo je u Hrvatskoj, gdje je u rodnim Runovićima i umro 14. veljače 2009. Ostavio je sina **Tomislava** i kćer **Teodoru**.

Nakon robije, Petra sam ponovno sreo 1965. na Bodenskom jezeru. Trajno smo nastavili politički djelovati i boriti se za slobodnu i neovisnu hrvatsku državu. Neka mu je vječna hvala i slava!

Vinko Vice OSTOJIĆ

U SPOMEN

STJEPAN ŠVARC

16. prosinca 1926. - 26. siječnja 2009.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ Podružnica Zagreb

U SPOMEN

IVAN KONFIC

5. kolovoza 1922. - 28. svibnja 2009.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ Podružnica Zagreb

U SPOMEN

JOSIP ERDELJIĆ

Budrovci, 21. srpnja 1927. - 4. svibnja 2009.

Osuđen na smrt strijeljanjem; kazna mu 1950. smanjena na 20 godina, kasnije na 15 godina. U Lepoglavi proveo 8 godina, šest mjeseci i 22 dana (od 11. travnja 1950. do 3. studenoga 1958.)

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ Podružnica Osječko-baranjske županije

U SPOMEN

LJUBO MILIĆ

Sali, 29. listopada 1932. - svibanj 2009.

Godine 1950. presudom Okružnog suda u Splitu osuđen na 4 godine i šest mjeseci; Vrhovni sud preinačio na sedam mjeseci.

Laka mu bila hrvatska zemlja!

HDPZ Podružnica Zadar

IN THIS ISSUE

In May and June 1945, the Croat nation suffered the worst tragedy in its history: the Yugoslav Army led by Josip Broz Tito killed an enormous number of Croat civilians and members of the armed forces of the Independent State of Croatia (1941-1945). Throughout the communist era, any mentioning of those events was prohibited, and the public remembrance of those victims started as late as in 1990, at the time of disintegration of Yugoslavia. Since then, numerous commemorations were held every May and June.

For that reason, in this June issue of our monthly paper we publish again several reports about those gatherings of mourning. We also publish the homilies of the Church officials: the Bishop of Mostar and Duvno Msgr. Dr. Ratko Perić spoke in the Bleiburg Filed in Carinthia; the Auxiliary Bishop of Zagreb Msgr. Dr. Valentin Pozaić celebrated the holy mass with a homily in Macelj, in north-western Croatia, where along with thousands of civilians and soldiers many Catholic priests and monks were killed; Brother Nikola Mate Roščić spoke by the Golubinka pit in the Šibenik hinterland, into which the Yugoslav communist partisans had thrown bodies of many innocent citizens.

All these homilies contain the same idea: every victim has the right to a grave

and memory. However, all of them underlined that the awareness thereof and the readiness to face the crimes committed in the name of Yugoslavia (monarchic and communist) in today's Croatia have not yet overcome the resistance of the former communists. We are even facing everywhere the attempts to treat the memories of the victims as the revision of history, or even fascism. Unfortunately, many high officials participate in that, among them, first of all – as underlined by **Josip Ljubomir Brdar** – the current President of the Republic **Stipe Mesić**. Due to all that, the gaps within the Croatian society have grown wider, and the young generations are being traumatised all over again.

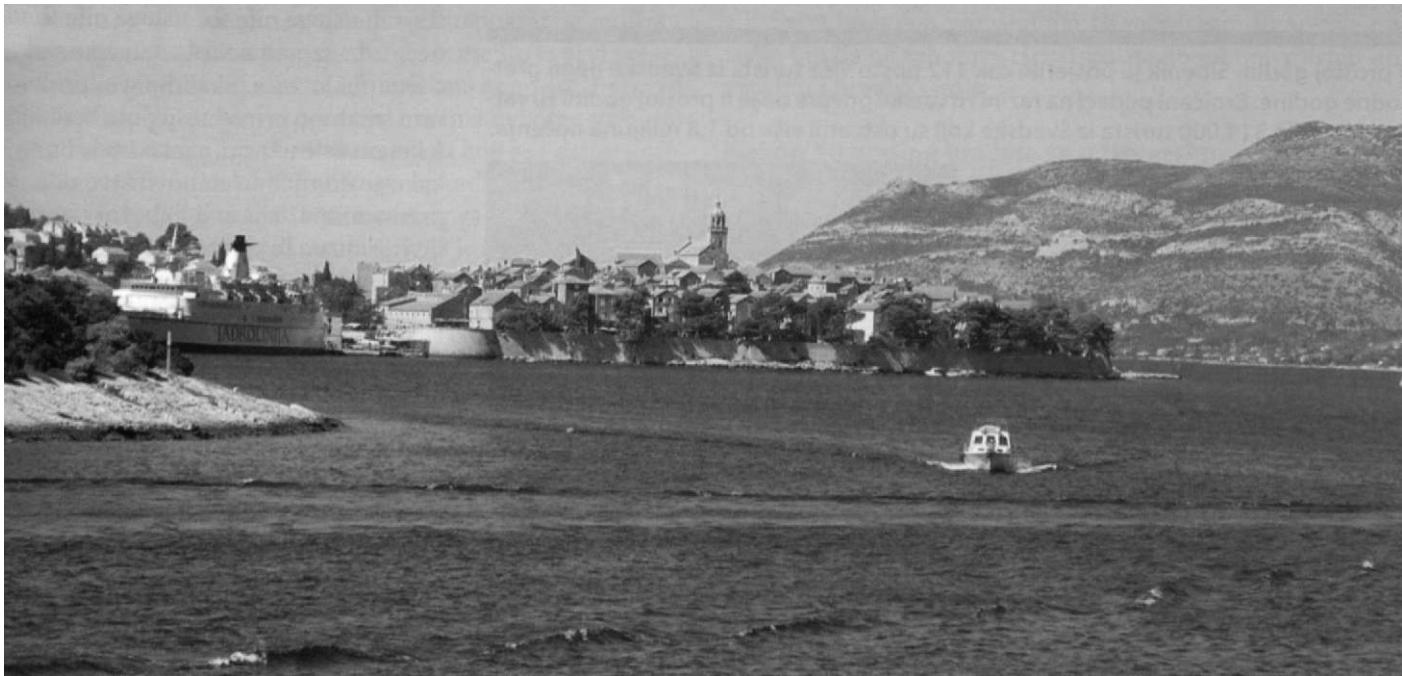
* * *

Prof. Maja Runje reports about another event organised by the citizens' initiative "Circle for the Square", which was held on the Marshall Tito Square on 6 June 2009. The goal of the initiative is to remove the name of the communist dictator Tito from the public places in Croatia. Several speakers addressed the people present at the event that was supported by many citizens; and the organisers illustrated the dimension of Tito's criminal rule with the destinies of twenty young people, who had been killed by Tito's regime, without any judicial proceedings.

* * *

The Vice-Postulancy of the proceedings "Brother Leo Petrović and 65 Fellow Brothers", whose goal is beatification of the 66 Herzegovinian Franciscans killed by the Yugoslav communist partisans during the Second World War and immediately after the war, at the Franciscan monastery in Široki Brijeg (Herzegovina) on 17 May 2009 organised a symposium titled "Following the Steps of the Killed". Lectures were given by **Dr. Brother Andrija Nikić, Mile Lasić, Ph. D.**, senior lecturer at the Law School of the University in Mostar and the President of the Assembly of the Croat Intellectuals in Bosnia and Herzegovina, and the Editor-in-Chief of *Politički zatvorenik* **Tomislav Jonjić**, whose lecture is published in full.

Two days before the symposium, as announced by the Vice-Postulancy, the remains of **Brother Maksimilijan Jurčić** (born on 9 October 1913) were identified. At the time when the Yugoslav communists captured him, on 28 January 1945, he was serving as a teacher's assistant and a parish vicar in Humac. He was first imprisoned in Ljubuški, and during the withdrawal of the communist army before the defenders of Široki Brijeg, he was taken towards Vrgorac, along with some 40 civilians, where they were all killed in two locations. •

Korčula

IN DIESEM HEFT

Im Mai und Juni 1945. hat das kroatische Volk die größte Tragödie in seiner Geschichte erlebt. Zu dieser Zeit brachte die Jugoslawische Armee unter der Führung von Josip Broz Tito sehr große Anzahl von Zivilisten und Angehörigen der Streitkräfte des Unabhängigen Staates Kroatien (1941.-1945.). Während der kommunistischen Zeit war verboten dieser Geschehnisse zu erwähnen, so dass das öffentliche Erinnern an diese Opfer erst im Jahr 1990, nach dem Zusammenbruch Jugoslawiens, begann. Seither sind jedes Jahr der Mai und Jun durch eine Reihe von Erinnerungen gekennzeichnet.

Das ist der Grund, warum wir auch in dieser Juni-Ausgabe unserer monatlichen Zeitschrift einige Berichte über diesen Trauertreffen veröffentlichen. Die Predigten, die zu diesen Gelegenheiten hohe kirchliche Würdenträger sprachen: der Bischof von Mostar-Duvno **Mgr. Dr. Ratko Perić** predigte am Bleiburger Feld in Kärnten und der Weihbischof von Zagreb, **Mgr. Dr. Valentin Pozaić** der die Messe und predigte auf Macelj im Nordwesten Kroatiens führte, wo, zusammen mit Tausenden von Zivilisten und Soldaten eine große Zahl der katholischen Priester und Mönche getötet wurden, sowie Franziskaner **p. Nikola Mate Roščić** der über der Spalte der Felsengrotte Golubinka sprach die sich im Hinterland von Šibenik befindet, in die die jugoslawischen kommunistischen Partisanen eine große Zahl unschuldigen Bürger hineingeworfen haben.

Durch alle diese Predigten, zieht sich ein und dieselbe Faden: Jedes Opfer hat

Anspruch auf ein Grab und an Erinnerung. Aber alle Prediger betonen, dass das Bewusstsein und die Bereitschaft, sich den Verbrechen, die im Namen des Jugoslawien (monarchistische und kommunistische) verübt sind zu stellen im heutigen Kroatien noch immer den Widerstand der ehemaligen Kommunisten nicht besiegt hat. Im Gegenteil, bei jedem Schritt begegnet man den Versuchen, dass das Gedanken an die Opfer als Revision der Geschichte, und sogar als Faschismus dargestellt wird. An diesem beteiligen sich, leider, auch zahlreiche Vertreter von Obrigkeit, von denen - wie **Josip Ljubomir Brdar** betont - der derzeitige Präsident **Stipe Mesić** anführt. Wegen allem wird die Spaltung in der kroatischen Gesellschaft vertieft und junge Generationen wieder traumatisiert.

* * *

Prof. Maja Runje berichtet über eine neue Manifestation der bürgerlichen Initiativen "Kreis für den Platz", die auf dem Platz Marschall Tito in Zagreb, am 6 Juni 2009. stattfand. Das Ziel ist die Entfernung des Namens des kommunistischen Diktators Tito von öffentlichen Orten in Kroatien. Auf der Veranstaltung, die von einer großen Zahl von Bürgern begrüßt wurde, sprachen auch einige Sprecher und Organisatoren. Durch Schicksal von zwanzig jungen Menschen, die Titos-Regime ohne Gerichtsverfahren umgebracht hat haben sie die Dimensionen von Titos verbrecherischer Herrschaft symbolisch dargestellt.

* * *

Vizepostulatur des Prozesses "P. Leo Petrović und 65 Ordensbrüder", der das Ziel die Seligsprechung der 66 Franziskaner aus Herzegowina, die jugoslawischen kommunistischen Partisanen während des Zweiten Weltkrieges und unmittelbar danach getötet haben. In dem Franziskanerkloster in Široki Brijeg (Herzegowina) fand am 17. Mai 2009. das Symposium "Auf Fußstapfen der erschlagen" statt. Die Vorträge hielten **p. Dr. Andrija Nikić, Dr. sc. Mile Lasić**, Dozent an der Jura-Fakultät der Universität von Mostar und Präsident der Kroatischen Vereinigung der Intellektuellen in Bosnien und Herzegowina, sowie der Chefredakteur des Politički zavorenik **Tomislav Jonjić**, deren Vortrag wir in seiner Gesamtheit veröffentlichen.

Zwei Tage vor dem Symposium, wie die Vizepostulatur mitteilte, wurden die Überreste des toten **p. Maximilian Jurčić**, geboren am 9. Oktober 1913. identifiziert Als ihn die jugoslawischen Kommunisten am 28. Januar 1945 verhafteten, diente er als Hilfslehrer der Novizen und Vikar des Pfarramtes Humac. Zuerst war er in einem Gefängnis in Ljubuški inhaftiert, und dann, als die kommunistische Armee vor der Verteidigern von Široki Brijeg flüchteten, entführten ihm zusammen mit 40 Zivilisten in Richtung von Vrgorac, wo sie alle auf zwei verschiedenen Orten getötet haben. •

Krapina

Tajnik:
Mile Počuča, s. r.

Predsjednik:
Vladimir Nazor, s. r.

21.

Predsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobodenja Hrvatske na temelju člana 4. Odluke od 9. svibnja 1944. o Zemaljskom antifašističkom vijeću narodnog oslobodenja Hrvatske kao vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom tijelu i najvišem organu državne vlasti Demokratske Hrvatske donosi

ZAKON

o poništenju akademskih naslova, diploma, ispita i semestara na Sveučilištu u Zagrebu i na ostalim visokim školama na području Federalne Hrvatske

Član 1.

Poništavaju se svi akademski naslovi, diplome, ispiti i semestri stečeni odnosno priznati na Sveučilištu u Zagrebu i na ostalim visokim školama na području Federalne Hrvatske u vremenu od 10. travnja 1941. do 9. svibnja 1945.

ODJEL ZA ŽAŠTITU NARODA

B. n. i. j. e.

BROJ: 620 /1944.g.

20.XII.1944.g.

196

ODJEL ZA ŽAŠTITU NARODA HRVATSKE.

II.

Šaljemo vam tjedni izveštaj, kao i priloženo pismo Rediću i drugu Vladi Bakariću. Pošto smo primjetili u gradu Glini da nekoji civili nose oružje na koje nemaju dozvole, molimo vas da nam odgovorite da li nisu Povjerenstvo u Glini imale pravo da proglašom pozove građanstvo da svi koji nemaju dozvole na držanje oružja predaju Povjerenstvu. Ujedno nam je svite tko imade pravo izdavati dozvole za nošenje oružja. U izveštaju vam pišemo da je u gimnaziji u hvacanju Radčej Rudolf za vreme dok je pismo neprijateljske parole, ovaj čas saznajemo da gradski NOO Grime doneo odluku da njegovu mater proteranu rodnici kraj Slunj i to na predlog OZN-e Korpusa. Mi smo obustavili ovo protjerivanje, te vas molimo da nam dajete upute da li bi bilo dobro da mi nju isteramo, ne u Slunj, već na neprijateljsku teritoriju skuparskom koji je pisao ove parole, a njezin muž se nađe kod neprijatelja. Ujedno vas molimo da nam pošljete upute u pogledu amnestije koju je drug Tito dao za domobrane i četnike, pošto smo mi tu amnestiju shvatili za četnike i domobrane koji se nalaze u njihovim formacijama i dolaze na poziv amnestije, dok u stvari ne vidimo da je potrebno da se amnestiju pojedinim četničkim organizatorima i noslobodjenom teritoriju i to načito onima koji i unatoč amnestije i danas rade. Razgovarao sam sa Sekretarom suda Benijskog područja i on mi kaže da je dobio upute da ponovo uzme u pretres i ona lica koja se nalaze na izdržavanju kazne, a tkođer je Vojni Sud GŠH odbio smrtnu presudu koje smo mi predložili, a koje je tkođer Vojni sud Benijskog područja osudio. Mi imademo desetak lic u kojima smo dovršili istražu i nećemo ih predavati sudu dok ne dobijemo od vas upute pošto vjerujemo da bi sud riješio u vezi nove direktive. Kako vidite iz naseg tjednog izveštaj rad neprijateljskih elemenata unatoč amnestije nije se smanjio već rade kao i prvo amnestije. U koliko ovakva lica ne budemo mogli davati na sud, mišljenje smo daće mo obustaviti danje hapšenja, a njihov rad pratiti do isteka končnog datuma amnestije. Prilazimo vam zapisnik od Nožinić Stana koju je naš vojni sud Benijskog područja naš predlog osudio na mrtvost, smrtnosud od Višeg suda je odbijen. Kako vidite nečak što više naneslaje žrtvam partizanima što je pravovremeno javil s neprijatelju u Divuši daće partizani te noći napadati, tu noć ustase su spremno Dobro poznato da je GŠH odobrio da se Zrinj spali što je i učinjeno, pošto unatoč svih naporedive i pol god. rat nije se moglo naići ni jednog čovjeka ni žene koji bi držali vezu sa partizanima, Zrinjske ustase su poznate sa svojim zverstvima. Dan jedne dušice srpskog porjekla nije se pred njima smjelo pojaviti, dok je Stan Nožinić šta više 1941.g. ilegalno odlazio u knjim. Ostalo će te vidjeti iz zapisnika. Molimo vas da nam ovaj zapisnik vrati nazad i u koliko je potrebno da vam pošaljemo i ostale zapisnike koje je viši vojni sud odbio potvrđenje smrtnih presuda.

Smrt fašizmu - Sloboda Narodu !

OZN-